

**EINDRAPPORTAGE
RKC MIDDEN-GRONINGEN**

De kost gaat voor de baat

Armoedebelid en schuldhelpverlening
in de gemeente Midden-Groningen

Eindrapportage

Colofon

Opdrachtgever

Rekenkamercommissie Midden-Groningen

Datum

Januari 2021

Auteurs

Bert van Putten
Michelle Ellens
Tessa Schoot Uiterkamp
Reimer Vonk

KWIZ

Stavangerweg 23 - 5
9723 JC Groningen
050 - 5252473
contact@kwiz.nl

Uitgave

Deze publicatie is een uitgave van KWIZ. Het overnemen van cijfers en / of teksten is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld. Niets uit deze publicatie mag worden veeelvoudigd en / of openbaar gemaakt worden in welke vorm dan ook zonder voorafgaande toestemming van KWIZ

Inhoudsopgave

Inleiding	2
Kern	4
Rechtmatigheid en transparantie.....	4
Doeltreffendheid:	6
Hoofdvraag doelmatigheid.....	10
1. Sociaaleconomische schets gemeente Midden-Groningen.....	13
1.1. Armoede en schulden in Midden-Groningen	13
1.2. Vergelijking Midden-Groningen op basis van sociaaleconomische kenmerken	14
1.3. Ontwikkelingen in de doelgroep	15
2. Rechtmatigheid en transparantie van het armoedebeleid	17
2.1. Taken en bevoegdheden van de gemeente en het Rijk.....	17
2.2. Armoedebeleid in de gemeente Midden-Groningen.....	19
2.3. Besluitvorming	21
3. Doeltreffendheid	24
3.1. Doelstellingen beleid.....	24
3.2. Sturing op en monitoring van het beleid	37
3.3. Behaalde resultaten van het beleid	41
4. Doelmatigheid	53
4.1. Ingezette middelen armoedebeleid en schuldhulpverlening	53
4.2. Verbetering doelmatigheid.....	56
Bijlage 1. Normenkader	1
Bijlage 2. Werkproces schuldhulpverlening Kredietbank Midden-Groningen	1
Bijlage 3 Verantwoording enquête maatschappelijke organisaties.....	2
Bijlage 4: overzicht belangrijkste partners in armoedebeleid Midden-Groningen.....	5
Bijlage 5 Inhoud Meedoenfonds.....	7
Bijlage 6 Kosten bijzondere bijstand beschermingsbewind	8
Bijlage 7 Activiteitenoverzicht Kredietbank	9
Bijlage 8 Instrumenten in het armoedebeleid	12
Bijlage 9 Samenwerkingspartners.....	19
Bijlage 10 Chronologisch overzicht belangrijkste stukken voor gemeenteraad.....	20
Bijlage 11 Resultaten enquête onder cliënten BWRI	23
Bijlage 11 Achtergrondkenmerken respondenten.....	33

Inleiding

Aanleiding onderzoek

Het armoede- en schuldhulpverleningsbeleid is in de gemeente Midden-Groningen een actueel thema. In afstemming met de auditcommissie op 28 januari 2020 heeft de Rekenkamercommissie Midden-Groningen (kortweg: RKC) het onderwerp armoedebeleid geselecteerd voor een uitgebreid onderzoek. Doel van dit onderzoek is om inzicht te krijgen in armoede in brede zin. Hiermee wordt bedoeld dat er niet alleen wordt gekeken naar een tekort aan financiële middelen, maar ook naar een gebrek aan opleidingsniveau, maatschappelijke participatie, gezondheid en goede huisvesting.

Afbakening onderzoek

Dit onderzoek richt zich op het armoedebeleid en schuldhulpverleningsbeleid, twee aparte beleidsterreinen die aansluiten bij het thema 'armoede'. Voor de definitie van armoede sluiten we aan bij de definitie die de gemeente hiervoor hanteert¹:

“Armoede is meer dan alleen schulden of onvoldoende inkomen: armoede zorgt voor isolement, gevoelens van minderwaardigheid, lagere levenstevredenheid en een kortere levensduur met minder goed ervaren gezondheid. Armoedebestrijding is niet alleen het verbeteren van de inkomens- en schuldensituatie, maar ook het verbeteren van gezondheid en welzijn”.

Daarbij maken we een onderscheid tussen preventief armoedebeleid (voorkomen dat men in de armoede of schulden komt, ook relatie tot activiteiten in het sociaal domein zoals Wmo en Jeugdwet), curatief armoedebeleid (zorgen voor de groep die nu in armoede leeft) en activerend armoedebeleid (bevorderen van de uitstroom). Gezien de brede definitie van armoede die de gemeente Midden-Groningen hanteert, leggen we in het onderzoek verbanden met aanpalende beleidsterreinen, maar altijd wel met de focus vanuit het armoedebeleid zelf. De reden hiervoor is dat anders het onderzoek te breed zou worden.

Onderzoeksvragen

Voor het onderzoek gaan we uit van de onderzoeksvragen die de RKC zelf heeft opgesteld.

De hoofdvraag voor het onderzoek luidt:

“In hoeverre zet de gemeente de gebruikte of beschikbare beleidsinstrumenten in voor de bestrijding van de armoede en leveren deze instrumenten ook een maximale bijdrage aan het bereiken van de gestelde beleidsdoelen?”

Naast de hoofdvraag zijn er deelvragen betreffende de rechtmatigheid en transparantie, de doeltreffendheid en doelmatigheid.

1. Hoofdvraag rechtmatigheid en transparantie

Voldoet het armoedebeleid aan de formele, juridische eisen en is de besluitvorming hierover transparant?

Subvragen rechtmatigheid en transparantie:

- a. Welke (juridische) eisen gelden voor het bestaande armoedebeleid?;
- b. Wordt hieraan in de praktijk voldaan?;
- c. Hoe verloopt de besluitvorming hierover en wordt de raad hierbij in co-creatie bij betrokken?

¹ Bron Strategische visie van het Sociaal Domein 'Sociale Veerkracht in de praktijk'. Ter vergelijking: het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) hanteert als definitie: *Armoede is te weinig financiële mogelijkheden hebben om de minimaal noodzakelijke goederen en voorzieningen te bekostigen. Iemand is arm wanneer hij onvoldoende inkomen heeft voor bijvoorbeeld voeding of een goede woning. Hij is niet arm als hij wel voldoende inkomen heeft, maar dat aan iets anders uitgeeft.* Armoede is in deze definitie gebaseerd op het inkomen.

2. Hoofdvraag doeltreffendheid

Hoe stuurt de gemeente erop, dat de instrumentenmix armoedebeleid maximaal bijdraagt aan de gestelde beleidsdoelen van de gemeente Midden-Groningen?

Subvragen doeltreffendheid:

- a. Heeft de gemeente duidelijke doelstellingen vastgelegd met betrekking tot armoedebeleid?;
- b. Op welke wijze stuurt de gemeente hierop zodat de instrumentenmix maximaal wordt ingezet voor het realiseren van gemeentelijke doelen? Wordt hierbij bijv. gebruik gemaakt van prestatie-indicatoren die zijn afgeleid van gemeentelijke doelen?;
- c. In hoeverre zijn de afgesproken doelen/prestaties in de afgelopen twee jaar (2018 en 2019) gehaald? Wat is de algemene beeldvorming hierover bij de betrokken instanties, zoals stuurgroep armoedepact e.a. ?;
- d. Welke relevante ontwikkelingen doen zich voor op de betrokken beleidsterreinen en hebben deze in de nabije toekomst invloed op het armoedebeleid? Zo ja, in welke zin?

3. Hoofdvraag doelmatigheid

In hoeverre en op welke wijze stuurt de gemeente erop, dat de beschikbaar gestelde middelen voor armoedebestrijding zo doelmatig mogelijk wordt ingezet?

Subvragen doelmatigheid:

- a. Hoeveel middelen besteedt de gemeente jaarlijks aan armoedebeleid (over de jaren 2018, 2019 en 2020)?;
- b. Hoe vindt hierover verantwoording plaats en in welke mate vindt bijsturing plaats?;
- c. Is er structureel aandacht voor het verder verbeteren van doelmatigheid, bijv. op basis van effectmetingen of anderszins?

Onderzoeksaanpak

Het onderzoek is uitgevoerd in een drietal fasen. De eerste fase van het onderzoek bestond uit deskresearch. In deze fase is een uitgebreide analyse uitgevoerd van het beleid, de financiën en de wijze van verantwoording ten aanzien van armoede en schuldhulpverlening. Vervolgens hebben we in de tweede fase interviews gehouden met betrokkenen vanuit de gemeente en een aantal externe partijen, is er een enquête uitgezet onder ketenpartners die actief zijn in het armoedepact van de gemeente Midden-Groningen en is een enquête uitgezet onder de cliënten van BWRI. Op basis van de bevindingen uit de eerste twee fasen zijn in de derde fase conclusies getrokken en aanbevelingen geformuleerd.

Dankzegging

Zonder de medewerking van betrokkenen vanuit de gemeente Midden-Groningen was dit onderzoek niet tot stand gekomen. We willen daarom de medewerkers van de gemeente hartelijk danken voor de prettige samenwerking gedurende het onderzoek.

Leeswijzer

Het rapport start met een sociaaleconomische situatieschets van de gemeente Midden-Groningen. Hierin staan op basis van beschikbare cijfers de belangrijkste kengetallen rond inkomen, werkloosheid, gezondheid en onderwijs op een rij. Vervolgens gaan we in de achtereenvolgende hoofdstukken nader in op de verschillende onderzoeksvragen. Het tweede hoofdstuk gaat nader in op het onderdeel rechtmatigheid en transparantie van het armoedebeleid, het derde hoofdstuk op de doeltreffendheid en het vierde hoofdstuk op de doelmatigheid van het armoedebeleid. In de verschillende bijlagen staan nadere uitwerkingen beschreven.

Kern

De vraagstelling: “*In hoeverre zet de gemeente de gebruikte of beschikbare beleidsinstrumenten in voor de bestrijding van de armoede en leveren deze instrumenten ook een maximale bijdrage aan het bereiken van de gestelde beleidsdoelen?*” staat centraal in het onderzoek naar het armoedebeleid.

In dit hoofdstuk zijn aan de hand van de onderzoeksvragen de belangrijkste conclusies weergegeven en worden op basis daarvan aanbevelingen gedaan.

Rechtmatigheid en transparantie

Voldoet het armoedebeleid aan de formele, juridische eisen en is de besluitvorming hierover transparant?

Bij deze hoofdvraag horen de volgende subvragen:

- a. Welke (juridische) eisen gelden voor het bestaande armoedebeleid?;
- b. Wordt hieraan in de praktijk voldaan?;
- c. Hoe verloopt de besluitvorming hierover en wordt de raad hierbij in co-creatie bij betrokken?

Normenkader

- Er is door de gemeenteraad vastgesteld beleid dat geldt voor de onderzoeksperiode.
- De gemeenteraad stelt de kaders voor het beleid rond armoede en schulden.
- De gemeenteraad krijgt periodiek de vastgestelde set informatie over de schuldhulpverlening ten aanzien van:
 - o de mate van realisatie van de beleidsdoelstellingen;
 - o de oorzaken van eventuele afwijkingen van budgetten.

Bevindingen

Gemeenten hebben een zorgplicht voor hun inwoners op het gebied van welzijn en sociale zaken. De Participatiewet (2015) en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012) bieden het wettelijk kader voor maatregelen die zijn gericht op de inkomenssituatie van burgers. In de Participatiewet is vastgelegd dat de gemeente een aantal minimaregelingen moet aanbieden als de (algemene) bijstand, de Individuele inkomensvoetstuk, de Individuele studietoelage, loonkostensubsidie en bijzondere bijstand. Daarnaast maakt elke gemeente aanspraak op financiële middelen vanuit het Rijk om armoede onder kinderen te bestrijden (de Klijnsmagelden). De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) regelt de taken en bevoegdheden van gemeenten voor het nemen van maatregelen, gericht op inwoners met schulden. De wet stelt dat de gemeente doelen moet formuleren voor integrale schuldhulpverlening en hulpvragers moeten aan bepaalde eisen voldoen.

De gemeenteraad wordt op verschillende manieren betrokken bij de besluitvorming rond het armoedebeleid en de schuldhulpverlening en de raad wordt minimaal maandelijks geïnformeerd over armoede-gerelateerde onderwerpen. Het huidige beleid is vastgesteld door de afzonderlijke raden van de voormalige gemeenten. Armoedebeleid komt met regelmaat terug op de agenda. In de meeste gevallen betreft het specifieke projecten of bezuinigingsvraagstukken. Gemeenteraadsleden vinden dat er te weinig wordt gesproken over het doel van het armoedebeleid, de inhoud en de mate waarin de doelstellingen worden gerealiseerd. Daarnaast ziet de gemeenteraad te weinig samenhang in het beleid. Vanuit het ambtelijk apparaat en het bestuur wordt aangegeven dat voor het goed invullen van de kaderstellende rol veel informatie nodig is en dat de uitgangspunten van het beleid niet concreet genoeg zijn om daar als raad echt richting aan te kunnen geven.

Conclusies

De gemeente voldoet in de praktijk aan de eisen die vanuit het Rijk worden gesteld. De volgens de Participatiewet verplichte regelingen worden uitgevoerd en de beleidsregels zijn vastgelegd in verordeningen. De gemeente maakt hierbij gebruik van de bewegingsruimte bij de invulling van deze verordeningen, zoals de vrije keuze in (een aantal) inkomensgrenzen van de minimaregelingen. De Klijnsmagelden worden ingezet voor het kindpakket.

De schuldhelpverlening wordt uitgevoerd conform de Wgs en de gemeente heeft de Kredietbank Midden-Groningen hiervoor gemandateerd. Het enige dat ontbreekt in het beleidsplan schuldhelpverlening is de manier waarop de kwaliteit van deze integrale aanpak wordt gewaarborgd, wat wel verplicht is volgens artikel 4 van de Wgs. Dit betekent echter niet dat er geen toezicht is: de GKB wordt periodiek geaudit door zowel de NVVK als intern door de gemeente zelf.

Er zit spanning tussen de langetermijnvisie van het armoedebeleid en de behoefte aan operationalisering van de resultaten. In het algemeen is de gemeente nog zoekende en groeiende om informatie te geven over de realisatie van de doelstellingen. De besluitvorming rondom het armoedebeleid is na het vaststellen van de visie sterk gedreven door de financiële vraagstukken waar de gemeente Midden-Groningen mee kampt. Een inhoudelijke discussie over het beleid, de doelstellingen en de mate van realisatie is nog niet echt gevoerd. De gemeenteraad wordt wel regelmatig geïnformeerd over verschillende thema's binnen het armoedebeleid, maar heeft niet voldoende aanknopingspunten om beleidsmatig te sturen. De informatie wordt versnipperd aangeleverd over de verschillende domeinen heen. Dit maakt de kaderstellende rol lastig in te vullen. Nu stelt het College vaak de kaders voor. Ook is de conclusie dat de raad niet voldoende kritisch is op het invullen van zijn kaderstellende en controlerende rol. Het benutten van de Adviesraad Sociaal Domein behoeft hierin mogelijk nog meer aandacht.

Aanbevelingen

Het is belangrijk dat de raad voldoende beseft dat het zelf aan zet is om de kaderstellende rol in te vullen - het is aan de raad zelf om te bepalen hoe het zijn rol wenst in te vullen. Daarbij is de centrale keuze of men de langetermijnvisie accepteert of juist een meer concreet armoedebeleid wenst. De gemeenteraad stelt immers de kaders en kan met het college afspraken maken over de wijze van informatievoorziening over het armoedebeleid.

- Erken als College dat er spanning zit tussen de langetermijnvisie op het armoedebeleid en de behoefte van de gemeenteraad om meer te kunnen sturen op concrete doelstellingen. Ga hierover in gesprek met de gemeenteraad.
- Ga als College aan de slag met het operationaliseren van de brede visie en langetermijndoelstellingen naar een meer meetbaar beleid. Doelen zijn altijd (in zekere mate) meetbaar.
- Stel als raad meer concrete doelen om naartoe te werken. Ook vanuit de huidige visie kan de raad op deelterreinen haar kaderstellende rol meer invullen. Bijvoorbeeld door jaarlijks een thema vanuit de visie op het armoedebeleid uit te kiezen voor verdieping. Op deze wijze kan de raad stapsgewijs steeds beter invulling geven aan zijn rol. En kan de raad invulling geven aan zijn behoefte om meer inzicht te hebben in effecten en prestaties van het beleid.

Doeltreffendheid:

Hoe stuurt de gemeente erop, dat de instrumentenmix armoedebeleid maximaal bijdraagt aan de gestelde beleidsdoelen van de gemeente Midden-Groningen?

Voor dit onderdeel benoemen we per subvraag de bevindingen, conclusies en aanbevelingen.

Subvraag 1: Heeft de gemeente duidelijke doelstellingen vastgelegd met betrekking tot armoedebeleid?

Normen:

- De doelstellingen zijn helder, toetsbaar en in samenhang met elkaar geformuleerd.
- Er is een eenduidige relatie tussen de geformuleerde doelstellingen en de te bereiken resultaten.
- De doelstellingen en inhoud van het beleid sluiten aan bij de wensen van de externe organisaties.
- De doelstellingen en inhoud van het beleid sluiten aan bij de wensen van de cliënten.

Bevindingen

De gemeente heeft een duidelijke visie op het sociaal domein en rondom armoede en schuldhelpverlening. Er wordt gestreefd om zo integraal mogelijk te werken, de inzet van de Sociale teams is hier een voorbeeld van. Daarnaast krijgt intergenerationele armoede veel aandacht en staat ook preventie hoog op de agenda. Het armoedebeleid is breed gedefinieerd en zowel binnen als buiten de gemeente houden veel mensen en organisaties zich met dit onderwerp bezig. Ook de doelstellingen rondom armoede behelzen diverse beleidsterreinen: de gemeente wil dat iedereen kan meedoen en dat er zo min mogelijk belemmeringen zijn voor haar inwoners. De gemeente heeft een redelijk uitgebreid pakket aan minimaregelingen.

Vanuit het werkveld waardeert men de inzet en betrokkenheid van de gemeente rond het armoedebeleid. De ambities zijn goed en oprecht, en de lijnen binnen de gemeente zijn kort. Wel geeft men aan de concretisering van doelstellingen en werkwijze te missen met als gevolg dat dit de samenwerking binnen de gemeente (tussen afdelingen) en buiten de gemeente (met ketenpartners) bemoeilijkt. De ambities van de gemeente worden onderschreven, maar men ziet nog (te) weinig terug in de concrete uitvoering. Dit geldt bijvoorbeeld voor de integrale aanpak, waar betrokkenen beleidsmatig en uitvoerend weinig van merken. Schuldhelpverlening is concreter en heeft een eigen beleidsplan met duidelijke doelstellingen en acties die men wil uitzetten. Dit is ook een overzichtelijker werkveld.

Cliënten zijn over het algemeen tevreden over het minimabeleid en vinden dat de gemeente voldoende regelingen aanbiedt. Een meerderheid behoeft geen verdere hulp van de gemeente, ongeacht of zij bepaalde zaken zelf kunnen bekostigen. Tegelijkertijd zegt een deel van de doelgroep niet in staat te zijn af en toe iets leuks te kunnen doen. Daarnaast kan niet iedereen de informatie vinden of krijgen die hij nodig heeft en heeft een deel van de doelgroep moeite met het betalen van zorg- en reiskosten.

Conclusies

De gemeente Midden-Groningen heeft een integrale langetermijnvisie op het sociaal domein. De visie en het beleid zijn coherent opgebouwd en armoedebeleid is daarin verweven. De breedte van de visie is zowel een kracht als een zwakte. Risico is bijvoorbeeld dat 'alles' is gerelateerd aan armoede. Ook zorgt de breedte ervoor dat de doelstellingen niet altijd even concreet zijn. De vertaling van de visie naar de beleidsmatige- en uitvoeringspraktijk is nog niet goed gemaakt. De concretisering van het beleid is ook iets dat de organisaties die actief zijn in het armoedepact missen. Men ziet nog (te) weinig van de visie terug in de uitwerking in de praktijk. Ook hier is het spanningsveld aanwezig tussen de langetermijn doelstellingen en korte termijn realisatie en uitwerking.

Aanbevelingen

- Zorg dat doelen ook te vertalen zijn naar een duidelijk takenpakket met concrete acties. Dit geeft de betrokkenen (zowel beleidsmatig als uitvoerend) meer handvatten om verdere invulling en uitvoering te geven aan het beleid. Dit zal eveneens leiden tot meer draagvlak.
- Evalueer periodiek of de werkwijzen naar behoren uitgevoerd kunnen worden en nog passen binnen de visie. Op deze manier worden de doelstellingen van het beleid en de manier waarop deze bereikt kunnen worden steeds duidelijker en beter uitvoerbaar.
- Zorg dat de doelgroep goed op de hoogte is van alle mogelijkheden die er voor hen zijn en maak de toegang zo laagdrempelig mogelijk (denk bijvoorbeeld aan simpele communicatie en informatie uitingen, makkelijke aanvraagprocedures en juiste doorverwijzingen).

Subvraag 2: Op welke wijze stuurt de gemeente hierop zodat de instrumentenmix maximaal wordt ingezet voor het realiseren van gemeentelijke doelen? Wordt hierbij bijvoorbeeld gebruik gemaakt van prestatie-indicatoren die zijn afgeleid van gemeentelijke doelen?

Normen:

- Er is gespecificeerd hoe gemeten wordt dat deze doelstellingen worden gerealiseerd.
- Monitoring maakt onderdeel uit van de PDCA-cyclus.

Bevindingen

De gemeente Midden-Groningen heeft in de sociale visie is een aantal kengetallen benoemd. Met deze kengetallen wil de gemeente meer inzicht krijgen in hoeverre de sociale veerkracht gestalte krijgt en dan met name in de mate waarin het leerproces begint te landen in de uitvoerende organisaties. De indicatoren zijn daarbij nadrukkelijk bedoeld om het proces te voeden en niet bedoeld als afrekenindicatoren. Ook staat in de visie benoemd dat er andere vormen van monitoring zouden moeten komen om op populatieniveau en trendniveau de ontwikkeling (langjarig) zichtbaar te maken en te beoordelen in hoeverre de ontwikkeling in Midden-Groningen afwijkt van andere Groningse gemeenten. Op deze manier wil de gemeente zowel leren als ook verklaren waarom een bepaalde aanpak wel of niet werkt.

In de reguliere planning en controlcyclus (P&C) worden veel deelrapporten met daarin de ingezette middelen en financiën voorgelegd aan de raad, zoals vanuit Wmo, Jeugd en het Sociaal team. Ook worden er maandrapportages meegenomen vanuit BWRI over bijvoorbeeld de ontwikkelingen in het BUIG-budget² en re-integratie naar de arbeidsmarkt.

Ten aanzien van de sturing en monitoring van het armoedebeleid wordt in de jaarstukken verslag gedaan van de mate van realisatie. Onder het Programma Sociaal staan de verschillende thema's rond het sociaal domein benoemd, waaronder armoedebeleid en schuldhulpverlening. Vervolgens wordt gerapporteerd op de bereikte resultaten en welke inspanningen er zijn geleverd.

De gemeente zet zich onder andere in om het bereik en de bekendheid van de minimaregelingen te vergroten. Een deel van deze inzet komt terug in de Sociale teams, die cliënten wijzen op de minimaregelingen. De ketenpartners geven aan dat zij hier ook een rol in kunnen spelen.

De GKB maakt jaarlijks een vertaalslag van het beleidsplan naar een jaarplan, met gerichte acties. In het jaarplan wordt per doelstelling weergegeven wanneer de GKB tevreden is (de norm), het resultaat, een korte beschrijving van de activiteit, de verantwoordelijke uitvoerders,

² I.e. het gebundelde budget dat de gemeente jaarlijks ontvangt vanuit het Rijk om de uitkeringen aan cliënten te bekostigen.

eventuele succesfactoren en gedurende het jaar een beschrijving van de stand van zaken. De rapportages vanuit de GKB over ingezette middelen en de kosten gaan niet allemaal naar de raad: wel wordt de raad hier een paar keer per jaar over geïnformeerd.

Conclusies

De gemeente heeft in de visie uiteengezet een ontwikkeltraject in te gaan om tot een vorm van monitoring te komen voor het meten van de langjarige effecten. In de rapportages die naar de gemeenteraad gaan is de worsteling terug te zien tussen enerzijds de breedte van de doelstelling en de reikwijdte van de onderliggende subdoelstellingen en anderzijds de resultaatmeting.

De brede aanpak met betrekking tot armoede en schulden is feitelijk te veel en te complex om eenvoudig op te rapporteren. Echte KPI's ontbreken, waardoor de cijfers weinig zeggen. De gemeente vindt het moeilijk de resultaten van de integrale aanpak te concretiseren. Er is wel vraag naar KPI's bij verschillende betrokkenen bij het beleid.

Aanbevelingen

- Indien wordt ingezet op het concretiseren van doelen binnen het armoedebeleid (zoals besproken in paragraaf 2.3.2), formuleer dan (ook) doelstellingen op basis van cijfers die nu al meetbaar zijn. Dit gebeurt in zekere mate ook al binnen het schuldhelpverleningsbeleid en de Sociale Visie. Voorbeelden voor vergelijkbare kengetallen binnen het armoedebeleid zijn de sociaaleconomische cijfers zoals genoemd in hoofdstuk 1 van de bevindingenrapportage.
- Om het bereik en de bekendheid van de regelingen in de gemeente verder te vergroten zouden ketenpartners meer kunnen worden ingezet om de informatie over de minimaregelingen te verspreiden onder de doelgroep. Inzet op de bekendheid van regelingen door deze informatie actief te verspreiden onder de doelgroep kan het gebruik (of ten minste de bekendheid) van gemeentelijke regelingen verhogen.
- Een andere optie is om de Sustainable Development Goals (SDG) van de Verenigde Naties te hanteren, specifiek het onderdeel SDG1. SDG1 is gericht op het verminderen van armoede in de wereld. De doelstellingen zijn geformuleerd in termen van grootschalige wereldwijde armoede, en gaan met name over landen waar nog geen sociaal vangnet bestaat. In Nederland, waar al wel een sociaal vangnet en een sociaal minimum is, staan de SDG1-doelstellingen in het teken van relatieve armoede. Relatieve armoede betekent hier met name het verschil tussen het mediane inkomen en de laagste inkomens (de 'armoedekloof'). Deze data kunnen jaarlijks per gemeente worden gemonitord en worden vergeleken met resultaten in andere gemeenten. Hierdoor kunnen de uitkomsten en ontwikkelingen (en daarmee mogelijke knelpunten in het armoedebeleid) jaarlijks worden gemonitord.
- Ga vanuit de benchmark Armoede en Schulden op zoek naar andere gemeenten die met dezelfde problematiek worstelen. Of werk hierin samen met gemeenten uit de regio voor het opzetten van een regionale benchmark.

Subvraag 3: In hoeverre zijn de afgesproken doelen/prestaties in de afgelopen twee jaar (2018 en 2019) gehaald? Wat is de algemene beeldvorming hierover bij de betrokken instanties, zoals stuurgroep armoedepact e.a.?

Normen

- De doelstellingen zijn voldoende gerealiseerd.
- De redenen voor afwijking van de doelstellingen zijn bekend en afwijkingen van de realisatie worden opgevolgd door verbetervoorstellen en bijsturing.
- Externe organisaties zijn tevreden over de behaalde prestaties in de afgelopen 2 jaar.

- Externe organisaties zijn tevreden over de wijze waarop de uitvoering plaatsvindt.
- Externe organisaties zijn tevreden over de samenwerking met de gemeente.

Bevindingen

Vanuit het ambtelijk apparaat geeft men aan dat de implementatie van de visie op sociale veerkracht en preventie van armoede vertraging heeft opgelopen. Dit heeft meerdere oorzaken. De financiële situatie van de gemeente speelt een rol en daarnaast blijkt het verspreiden en concretiseren van deze visie onder alle betrokkenen meer tijd te kosten dan gedacht.

De resultaten van het armoedebeleid worden jaarlijks vastgelegd in de jaarstukken. Daarnaast wordt er zonder vast schema periodiek gerapporteerd via raadsbrieven of memo's aan de raad. Er wordt daarbij gerapporteerd op aantallen gebruikers, klanten en verstrekkingen. De gemeente rapporteert over het aantal gebruikers van de regelingen. Er vindt geen kwantitatieve of kwalitatieve verantwoording plaats en van de meeste regelingen wordt niet gerapporteerd welk percentage van de doelgroep wordt bereikt. Evenmin wordt benoemd welk deel van de minima in de gemeente wordt bereikt met het minimabeleid en hoeveel huishoudens er worden gemist als zijnde 'verborgen armoede'.

De effecten van die integrale aanpak zijn volgens de gemeente moeilijk in cijfers zijn te vatten. De rapportages gaan daarom voornamelijk over inkomensarmoede zeggen niets over de bredere definitie van armoede die Midden-Groningen hanteert.

Binnen Midden-Groningen zijn er veel initiatieven rond armoede en schulden in de vorm van diverse projecten en samenwerkingsverbanden. Deze initiatieven zijn echter niet allemaal even duidelijk gekoppeld aan de doelen die de gemeente ambieert. Daarnaast is niet bekend of de regelingen, projecten en samenwerkingsverbanden het gewenste effect behalen – dit wordt niet gemeten.

Vanuit het gehele sociaal domein zijn er veel mogelijkheden voor burgers tot ondersteuning, maar beleidsmatig wordt weinig samengewerkt. Iedere afdeling pakt enkel zijn eigen facetten in de armoedebestrijding op, ondanks dat er overlap zit tussen de doelgroepen van de afdelingen. De samenwerking wordt nog niet volledig benut, zowel binnen de gemeente als met externe organisaties: organisaties overlappen of kennen elkaar juist niet. Tevens hebben niet alle ketenpartners naar eigen zeggen een even duidelijke taak binnen het armoedebeleid van de gemeente.

Ook het sociaal team overlapt in haar werkzaamheden met sommige andere organisaties. Het maatschappelijk veld is behoorlijk compleet, volgens sommigen zelfs te compleet. Maar het belangrijkste punt is dat de samenwerking van al deze organisaties beter moet worden benut, zo vindt men. Dit maakt het ook voor de doelgroep makkelijker om de juiste hulp (sneller) te kunnen vinden.

Voor schuldhulpverlening is het beeld anders. Door middel van resultaat-indicatoren wordt het beleid van de gemeente getoetst en kan de uitvoering van de integrale schuldhulpverlening worden beoordeeld. De indicatoren zijn door het college gekwantificeerd en worden benoemd in de begroting en jaarrekening.

Conclusie

Ook in het meten van de mate waarin de doelstellingen worden gerealiseerd, is de worsteling van de gemeente met de breedte van de doelstelling en de reikwijdte van de onderliggende subdoelstellingen van het armoedebeleid terug te zien. De brede aanpak met betrekking tot armoede en schulden is feitelijk te veel en te complex om eenvoudig op te rapporteren. Er zijn geen echte KPI's, waardoor de cijfers weinig zeggen. Zo is het onduidelijk hoe de resultaten zich verhouden tot de inspanningen en kosten. Bijsturing op basis van afwijkingen is hierdoor vrijwel onmogelijk. Voor schuldhulpverlening geldt dat er wel op resultaten wordt gemeten.

Ook de relatie tussen de vele activiteiten en samenwerkingsverbanden binnen de gemeente en de doelen die de gemeente ambieert zijn niet duidelijk beschreven. De gemeente en de actieve organisaties in de gemeente hebben genoeg ambitie en ontplooiën veel activiteiten. Dit gebeurt echter niet zozeer programmatisch wat dit leidt tot problemen in de uitvoering.

Aanbevelingen

- Doordat er overlap in de ondersteuning van verschillende organisaties kunnen cliënten soortgelijke regelingen stapelen. Dit leidt tot extra kosten voor de gemeente. Breng in kaart waar deze overlap zit zodat hier enige besparing is te behalen.
- Zet verder in op het verder uitrollen en uitvoeren van de integrale aanpak binnen de gemeente. De verschillende afdelingen binnen de gemeente werken nu nog veel los van elkaar in plaats van met elkaar. De visie op de integrale aanpak is er al wel, maar deze is nog (te) weinig concreet voor de medewerkers. Het concretiseren van de taken die horen bij de integrale aanpak geeft de medewerkers handvatten om integraal samen te werken. Hierbij is het ook van belang dat de alle medewerkers inzicht hebben in wie welke taken uitvoert, en waar zij terecht kunnen voor samenwerking met een andere afdeling. Dit kan bijvoorbeeld door periodiek overleg, een informatiegids of een nieuwsbrief.
- Zet daarbij ook in op het concretiseren van taken voor de ketenpartners bijvoorbeeld door het takenpakket van de verschillende ketenpartners te koppelen aan bepaalde doelen van het armoedebeleid. Voor een aantal ketenpartners (zoals de Voedselbank en Kledingbank Maxima) zijn de taken en de rol binnen het armoedebeleid al duidelijk, en zij werken ook intensief met elkaar samen. Ook voor de ketenpartners is het van belang dat zij op de hoogte zijn van wat de andere organisaties in het armoedepact doen. Maak voor iedereen inzichtelijk wie wat doet, zodat doorverwijzen makkelijker wordt en de doelgroep ook beter wie waar ze moeten zijn. Ook praktische zaken komen zo makkelijker van de grond.

Hoofdvraag doelmatigheid

In hoeverre en op welke wijze stuurt de gemeente erop, dat de beschikbaar gestelde middelen voor armoedebestrijding zo doelmatig mogelijk wordt ingezet?

Bij deze hoofdvraag horen de volgende subvragen:

- a. Hoeveel middelen besteedt de gemeente jaarlijks aan armoedebeleid (over de jaren 2018, 2019 en 2020)?
- b. Hoe vindt hierover verantwoording plaats en in welke mate vindt bijsturing plaats?
- c. Is er structureel aandacht voor het verder verbeteren van doelmatigheid, bijv. op basis van effectmetingen of anderszins?

Bevindingen

Onderstaande tabel zet de uitgaven rond armoede en schuldhulpverlening op een rij.

Begrote versus gerealiseerde kosten 2018-2019, begrote kosten 2020 en 2021

Financiën armoedebeleid	2018 (realisatie)	2019 (realisatie)	2020 begroot	2021 begroot
Meedoenfonds	€ 250.500	€ 1.041.236	€ 840.000	€ 940.000
Bijzondere bijstand ³	€ 2.018.570	€ 2.060.710	€ 2.180.000	€ 2.500.000
Collectieve aanvullende zorgverzekering (CAZ)	€ 570.195	€ 617.645,03	€ 633.265	€ 670.515
Kwijtschelding	€ 415.733	€ 262.598	€ 230.160	€ 230.160

³Individuele inkomenstoelage en bewindvoering zijn onderdelen van de bijzondere bijstand.

Totaal regelingen armoedebeleid	€ 3.254.998	€ 3.982.189	€ 3.883.425	€ 4.340.675
Uitvoeringskosten armoedebeleid ⁴	€ 215.000	€ 215.000		
Schuldhelpverlening	€ 926.692	€ 1.134.005	€ 1.281.193	€ 1.229.170

De gemeente Midden-Groningen geeft jaarlijks een groeiend bedrag uit aan de regelingen in het armoedebeleid. Daarnaast worden er ook subsidies verleend aan diverse organisaties. De verantwoording van de integrale schuldhelpverlening en het armoedebeleid loopt via de Planning en Control (P&C)-cyclus. De rapportages gaan via de ambtelijke lijn naar de gemeenteraad.

In de interviews wordt vanuit vrijwel alle invalshoeken aangegeven dat de ambities van de gemeente en de financiële situatie de gemeente dwingen tot het maken van scherpe en pijnlijke keuzes. Dat de ambities en de financiële situatie elkaar in de weg kunnen zitten, blijkt bijvoorbeeld uit het volgende: meer in te zetten op vroegsignalering in de schuldhelpverlening kan er toe leiden dat meer mensen met schulden in beeld komen, wat gunstig is voor de betrokkene (en er voor kan zorgen dat schulden niet nog verder oplopen, wat ook extra kosten in de toekomst kan voorkomen). Maar inzetten op vroegsignalering leidt echter ook tot hogere uitvoeringskosten voor de gemeente. De kosten gaan dus voor de baat uit, maar de gemeente kan deze extra kosten moeilijk dragen.

Conclusies

Er zit spanning tussen de ambitie van de gemeente aangaande de aanpak van de armoede- en schuldenproblematiek en de beschikbare middelen. De beperkte financiële ruimte dwingt de gemeente tot het maken van scherpe en pijnlijke keuzes. De gemeente dient een balans te zoeken tussen hogere kosten om doelen te bereiken en een efficiënte manier van werken. De gedachte is dat de kost voor de baat uit gaat, maar de gemeente kan de kosten eigenlijk niet dragen.

Bijsturing door de gemeenteraad op basis van realisatie van doelstellingen is lastig, zoals eerder geconstateerd, maar bijsturing op basis van inzet van middelen is wel mogelijk. De gemeenteraad wordt daar actief over geïnformeerd.

De gemeente Midden-Groningen doet mee aan verschillende benchmarks. De gemeente wil leren van anderen en wil kijken waar het beter kan. Voor de benchmarks geldt wel dat, zo stellen betrokkenen, het in eerste instantie nog meer aftasten is. De gemeente Midden-Groningen is een nog jonge gemeente en dat maakt vergelijken lastig.

Aanbevelingen

- Voer een discussie over ambities versus mogelijkheden. De beperkte middelen en de grote ambities staan op dit moment op gespannen voet. Breng daarom de impact van de bezuinigingen op deze ambities in kaart. Indien de gemeente inzet op het ontwikkelen van concretere doelstellingen met meetbare resultaten en KPI's kan dit een onderbouwing geven voor een herverdeling van budgetten of eventuele bezuinigingen.
- De tekorten bij Jeugd en Wmo komen ook door de relatief grote armoedeproblematiek in de gemeente. Jeugdproblematiek kan een symptoom zijn van andere problematieken die spelen. Onderzoek daarom de mogelijkheid om te komen tot meer bundeling van de budgetten. Dit kan onderdeel zijn van het verder ontwikkelen van de integrale werkwijze binnen het sociaal domein. Het bundelen van Budgetten van het gehele sociaal domein kan integrale samenwerking tussen de verschillende afdelingen bevorderen doordat een project of hulpvraag dan in samenspraak tussen de afdelingen zou moeten worden afgestemd.

⁴ Dit zijn de uitvoeringskosten (personeelskosten) van de gemeente Midden-Groningen.

- Onderzoek of er nog een slag gemaakt kan worden in de uitvoeringskosten en de programmakosten. Voorkom dat cliënten (soortgelijke) regelingen kunnen stapelen en werk toe naar 1 loket waar alle regelingen aangevraagd kunnen worden. Door vanuit 1 loket te werken wordt de regierol duidelijker en zijn er betere kaders voor de samenwerking in de gemeente.

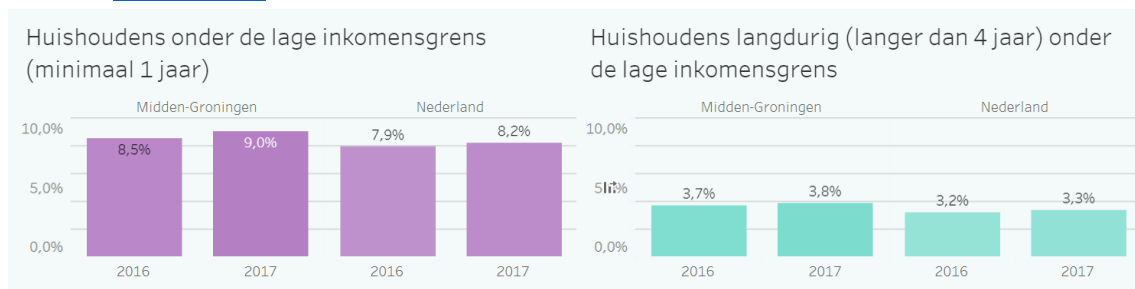
1. Sociaaleconomische schets gemeente Midden-Groningen

In dit deel staan de belangrijkste kengetallen voor Midden-Groningen op een rij. Deze vergelijken we met andere gemeenten en het landelijk beeld.

1.1. Armoede en schulden in Midden-Groningen

De gemeente Midden-Groningen heeft in 2019 een armoedemonitor laten opstellen. In deze monitor is op basis van CBS-gegevens de omvang van de doelgroep in kaart gebracht.

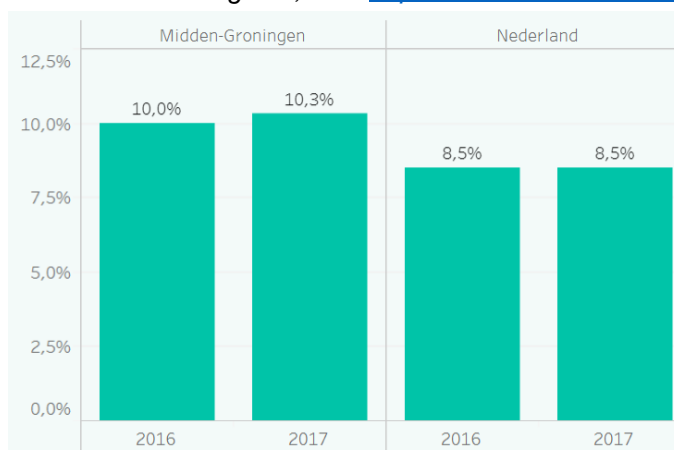
Figuur 1.1.1. Armoede in Midden-Groningen, bron <https://onderzoek.in/monitor-armoede-en-schulden/>

Te zien is dat in Midden-Groningen relatief meer huishoudens onder de lage inkomensgrens zitten dan gemiddeld in Nederland. Ook het aandeel huishoudens dat langdurig rond dient te komen van een laag inkomen is hoger in Midden-Groningen dan gemiddeld in Nederland. De gemeente Midden-Groningen houdt de ontwikkelingen van de doelgroep bij via minimascans en CBS-cijfers. De doelgroep is volgens die cijfers in de periode 2018-2020 relatief stabiel gebleven.

Figuur 1.1.2 betreft het aandeel kinderen in armoede.

Figuur 1.1.2. Minderjarige kinderen in huishoudens met inkomens onder lage inkomensgrens, bron <https://onderzoek.in/monitor-armoede-en-schulden/>

Ook het aandeel kinderen in armoede is in de gemeente Midden-Groningen hoger dan gemiddeld in Nederland.

1.2. Vergelijking Midden-Groningen op basis van sociaaleconomische kenmerken

Naast de inkomenssituatie vergelijken we de gemeente Midden-Groningen ook op basis van andere sociaaleconomische kenmerken.

Tabel 1.2.1 Vergelijking sociaaleconomische kenmerken gemeente Midden-Groningen, bron CBS tenzij anders aangegeven

Kenmerk	Midden-Groningen	Stads-kanaal	Wester-kwartier	Smallinge-land	Harden-berg	Landelijk
% sociale huur	30%	31%	22%	31%	22%	29%
Gemiddelde huur	€ 515	€ 530	€ 515	€ 545	€ 545	€ 560
Gemiddelde koopkracht per huishouden	€ 26.900	€ 25.800	€ 29.400	€ 27.400	€ 28.700	€ 29.800
% werkloosheid	4,2%	3,7%	3,1%	3,5%	2,7%	3,4%
Bijstandsuitkeringen per 10.000 inwoners	456	433	238	478	231	374
% huishoudens met een bijstandsuitkering	6,6%	6,4%	3,5%	7,1%	3,3%	5,5%
% huishoudens met problematische schulden ⁵	10,6%	10,6%	5,6%	8,5%	6,1%	8,3%
% laag en middelbaar onderwijs	56%	51%	54%	-	59%	43%
Laaggeletterdheid ⁶	10%	16%	6%	16%	8%	12%
% WW	2,4%	1,9%	1,9%	2,3%	2,1%	
% Wajong	4,2%	4,4%	2,7%	4,0%	3,1%	
% WIA	3,5%	4,0%	2,5%	2,3%	2,3%	
% WAO	2,7%	3,8%	2,7%	1,7%	1,9%	
Zorg en gezondheid⁷						
Gebruik huisartsenzorg	81,3%	82,9%	80,4%	79,1%	79,8%	78,4%
Gebruik GGZ	4,3%	4,2%	4,3%	3,8%	3,8%	4,0%
Gebruik wijkverpleging	3,9%	5,5%	2,9%	3,6%	3,6%	3,2%
Gemiddelde leeftijd in jaren	44,5	45,9	42,8	43,0	41,5	42,2
Levensverwachting in jaren	80,3	80,4	81,7	81,9	81,4	81,5
Beweegt voldoende	59,0%	58,9%	62,2%	65,4%	64,0%	63,0%
Overgewicht	55,8%	61,5%	52,7%	53,6%	52,7%	48,9%

De gemeente Midden-Groningen scoort op vrijwel alle vlakken slechter dan de andere gemeenten. In vergelijking met het landelijk gemiddelde wijkt Midden-Groningen duidelijk af. In het algemeen is de werkloosheid hoger, zijn meer mensen afhankelijk van een bijstands- of arbeidsongeschiktheidsuitkering en kent de gemeente relatief veel huishoudens met problematische schulden bij o.a. de Belastingdienst. Daarnaast is de vraag naar zorg hoog. Ook kent de gemeente een relatief grote groep laagopgeleide mensen.

Oordeel van cliënten over eigen sociaal-economische situatie

In de enquête onder cliënten van het armoedebeleid is gevraagd naar enkele sociaal-economische aspecten. De respondenten zijn veelal positief over hun eigen sociale situatie: 95 procent kan in meer of mindere mate voor zichzelf opkomen, 94 procent is in meer of mindere

⁵ Bron CBS 'Schuldenproblematiek in beeld' via dashboards.cbs.nl/v2/SchuldenproblematiekInBeeld/

⁶ Bron geletterdheidinzicht.nl

⁷ Bron [waarstaatjegemeente.nl](https://www.waarstaatjegemeente.nl)

mate zelfstandig. Minder dan de helft van de respondenten voelt zich (min of meer) in de steek gelaten. Op een schaal van 1 tot 10 geeft ruim de helft van de respondenten als cijfer voor hoe gelukkig men is een 7 of hoger. Gemiddeld waarderen de respondenten hun geluk met een 6,3.

Iets minder dan de helft van de respondenten beoordeelt de eigen gezondheid als redelijk, ruim een kwart beoordeelt de eigen gezondheid als (heel erg) goed. Ruim een kwart beoordeelt de eigen gezondheid als (heel erg) slecht. Tegelijkertijd wordt 73 procent van de respondenten in het dagelijks leven beperkt door een langdurige ziekte of handicap, 22 procent wordt hier in grote mate door beperkt.

De respondenten is gevraagd hoe vaak zij bepaald gezondheidsgedrag vertonen. Twee derde van de respondenten beweegt dagelijks meer dan 30 minuten, 20 procent doet dit een paar keer per week. Een derde eet dagelijks genoeg groente en fruit, 37 procent doet dit meerdere keren per week. Bijna 90 procent van de respondenten gebruikt nooit (soft)drugs. Tegelijkertijd kijkt 58 procent dagelijks meer dan 3 uur televisie, rookt ruim een derde dagelijks en ervaart meer dan een kwart dagelijks stress.

De respondenten is ook gevraagd om de mate waarin zij in staat zijn om anderen te helpen te waarderen op een schaal van 1 tot 10. Ongeveer de helft geeft aan dat zij onvoldoende (lager dan een 6) in staat zijn om anderen te helpen. Gemiddeld waarderen respondenten de mate waarin zij anderen kunnen helpen met een 5,3. De meest genoemde drempel om anderen te helpen is een slechte gezondheid. Andere drempels die respondenten zelf nog noemen zijn bijvoorbeeld dat zij geen oppas voor de kinderen kunnen vinden, geen vervoer hebben en dat zij fysiek of mentaal niet in staat zijn om iets te doen.

Het sociaal contact dat respondenten hebben is het vaakst met hun ouders of kinderen; 43 procent van de respondenten heeft dagelijks met hen contact, 30 procent heeft dit iedere week. Ruim een kwart van de respondenten heeft dagelijks contact met hun burens, terwijl 20 procent hier nooit contact mee heeft.

1.3. Ontwikkelingen in de doelgroep

Zowel in de gesprekken met deelnemers van het armoedepact als in de enquête onder deze groep is gevraagd naar de ontwikkelingen die men ziet in de doelgroep van het armoedebestrijdend beleid. Zoals eerder beschreven ziet de gemeente een stabilisatie van het aantal huishoudens dat rond dient te komen van een laag inkomen in de periode 2018 – 2020.

Meer dan de helft van de ketenpartners denkt dat de doelgroep van zijn organisatie de afgelopen drie jaar toegenomen is, en dat de problematieken waarmee deze doelgroep kampt zwaarder zijn geworden. De problemen waarmee hun doelgroep kampt zijn divers en complex, en lopen volgens de ketenpartners uiteen van financiële problemen tot gezondheidsproblemen. Geen van de ketenpartners denkt dat de zwaarte van deze problematieken de afgelopen drie jaar minder is geworden. Bijna alle ketenpartners verwachten dat de doelgroep en de problematieken de komende jaren alleen maar groter worden, mede door de coronacrisis.

Hieronder volgt een aantal quotes waarin de ketenpartners de samenstelling en problematieken van de doelgroep nader toelichten.

“Onze doelgroep bestaat uit kinderen, jongeren, jongvolwassenen en hun ouders. De ouders stagneren vaak mede door de armoedeval. Maar ook door te lang in de armoedestress te hebben gezeten. Vaak zien wij dat ouders de hoop hebben opgegeven wat reflecteert op hun kinderen, wat weer negatief gedrag tot gevolg heeft.”

“Ons doel is om chronisch zieken en gehandicapten uit hun isolement te halen. We zien dat mensen dikwijls niet kunnen deelnemen aan uitjes, activiteiten en vakanties om financiële redenen terwijl ze dit zo heel erg nodig hebben. Met name de laatste paar jaar merken we dat de armoede toeneemt onder onze doelgroep.”

“Je ziet dat er de afgelopen jaren een toename is geweest van mensen met een laag inkomen, met name zelfstandigen en jongeren.”

“Onze doelgroep kampt met een tekort aan betaald werk en een tekort aan begeleiding om uit de huidige situatie te komen, en heeft te weinig perspectief.”

“We zien de laatste jaren steeds meer en hogere schulden.”

2. Rechtmatigheid en transparantie van het armoedebeleid

In dit hoofdstuk staan de bevindingen weergegeven ten aanzien van de volgende onderzoeksvragen.

Hoofdvraag:

1. Voldoet het armoedebeleid aan de formele juridische eisen en is de besluitvorming hierover transparant?
 - a. Welke (juridische) eisen gelden voor het bestaande armoedebeleid?;
 - b. Wordt hieraan in de praktijk voldaan?;
 - c. Hoe verloopt de besluitvorming hierover en wordt de raad hierbij in co-creatie bij betrokken?

2.1. Taken en bevoegdheden van de gemeente en het Rijk

Onderzoeksvragen

- Welke (juridische) eisen gelden voor het bestaande armoedebeleid?;

Gemeenten hebben een zorgplicht voor hun inwoners op het gebied van welzijn en sociale zaken. De Participatiewet (2015) en de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (2012) bieden gemeenten een wettelijk kader voor maatregelen die zijn gericht op de inkomenssituatie van burgers. Daarbij vullen nationale en lokale regelingen elkaar aan. Geldzorgen hebben een negatief effect op het welzijn van burgers, bijvoorbeeld doordat ze deelname aan de samenleving belemmeren en tot stress leiden. Met armoedebeleid, werktoeleiding (Participatiewet), door ondersteuning op basis van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en met correcte uitvoering van de Wgs kunnen gemeenten hun zorgplicht invullen.

2.1.1. Participatiewet

De Participatiewet draagt gemeenten op te voorzien in een bijstandsuitkering, waarvan het Rijk de hoogte en de criteria bepaalt. Gemeenten krijgen hiervoor deels financiële compensatie. Het Rijk verwacht van gemeenten dat ze maatwerk bieden bij de bestrijding van armoede en het arbeidsactivatie. Met de Participatiewet hebben ze daarvoor meer beleidsruimte gekregen dan ervoor:

- De regeling voor individuele bijzondere bijstand voor daadwerkelijk gemaakte kosten is verruimd, bijzondere bijstand wordt niet meer categoriaal verstrekt maar wordt nu verstrekt op basis van de te maken noodzakelijke kosten;
- Er is extra aandacht voor gezinnen met kinderen, werkenden met een laag inkomen en ouderen met een klein pensioen. Dit houdt in: meer ruimte voor een aanvullende zorgverzekering of een pas voor culturele en maatschappelijke voorzieningen en sport;
- Mensen die langdurig moeten rondkomen van een laag inkomen (zonder zicht op verbetering), krijgen een jaarlijkse toeslag op individuele basis: de individuele inkomensvoet.

In de Participatiewet is vastgelegd dat de gemeente een aantal miniregelingen moet aanbieden. Hieronder vallen de (algemene) bijstand, de Individuele inkomensvoet, de Individuele studietoelage, loonkostensubsidie en bijzondere bijstand. In het uitvoeren van deze regelingen heeft de gemeente weinig bewegingsruimte, maar heeft wel als taak om bepaalde lokale maatwerkvoorzieningen te treffen. Voorbeelden hiervan zijn het beoordelen van de noodzaak van kosten voor de bijzondere bijstand en de hoogte en doelgroep van de Individuele inkomensvoet.

Daarnaast heeft de gemeente als plicht verordeningen vast te stellen met daarin regels voor een tegenprestatie van de bijstand, voor het niet nakomen van verplichtingen, voor de manier

van arbeidsinschakeling en wie hier ondersteuning bij krijgt, en voor het aanbieden van beschut werk. Hierbij heeft de gemeente enige bevoegdheid om deze regels zelf vast te stellen. Zo is er een aantal situaties waarin de gemeente een bijstandsuitkering met 100 procent moet verlagen, maar mag de gemeente daarnaast zelf nog andere maatregelen treffen voor wanneer men de verplichtingen voor de bijstandsuitkering niet nakomt.

Elke gemeente in Nederland maakt aanspraak op een extra bedrag vanuit het Rijk om armoede onder kinderen te bestrijden (de Klijnsmagelden). Dit bedrag dient uitsluitend in te worden gezet ten behoeve van kinderen, en dient in natura te worden verstrekt.

2.1.2. Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

De Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) regelt de taken en bevoegdheden van gemeenten voor het nemen van maatregelen, gericht op inwoners met schulden. De wet stelt dat de gemeente doelen moet formuleren voor integrale schuldhulpverlening en hulpvragers moeten aan bepaalde eisen voldoen.

Schuldhulpverleningsbeleid en armoedebeleid hebben raakvlakken met elkaar en tegelijkertijd zijn er duidelijke verschillen. De samenhang is op het eerste gezicht duidelijk: meer dan de helft van de huishoudens in de schuldhulpverlening heeft een bijstandsuitkering.⁸

Echter, circa 30% van de groep huishoudens in de schuldhulpverlening heeft een inkomen dat hoger ligt dan de bijstandsnorm. Problematische schuldsituaties ontstaan onder andere door *life events* als een scheiding of ontslag. Maar ook wordt voor een toenemende groep huishoudens de samenleving te complex: een wirwar aan inkomensondersteunende regelingen met eigen regels en ingewikkelde formulieren kan mensen in de problemen brengen, bijvoorbeeld wanneer toeslagen te hoog blijken en terugbetaald moeten worden.^{9 10}

De gemeente is verantwoordelijk voor de schuldhulpverlening, maar mag deze mandateren aan een instantie (zoals de Kredietbank). De gemeente (of het gemandateerde orgaan) moet volgens de Wgs een plan opstellen voor integrale schuldhulpverlening voor een periode van 4 jaar. In dit plan moet worden vastgelegd wat de beoogde resultaten zijn en hoe de kwaliteit van integrale schuldhulpverlening wordt gewaarborgd, evenals verdere invulling van de schuldhulpverlening zoals de wachttijd en hoe wordt omgegaan met kinderen van schuldenaars. De gemeente heeft hierbij de bevoegdheid om de schuldhulpverlening zelf verder in te richten.

Per 1 januari 2021 wijzigt de Wgs. De wijziging geeft gemeenten meer mogelijkheden om gegevens van burgers met betalingsachterstanden in een vroeg stadium uit te wisselen met woningcorporaties, energie- en drinkwaterbedrijven en zorgverzekeraars. Hierdoor krijgen gemeenten mensen met schulden tijdig in beeld en kunnen zij schuldhulpverlening aanbieden (Bron: Rijksoverheid). Na de wetswijziging mogen hulpverleners op basis van signalen over betalingsachterstanden uit eigen beweging schuldhulp aanbieden. Deze signalen worden doorgegeven door de vaste lastenpartners wanneer er sprake is van enkele maanden betalingsachterstand (een vroegsignalerings signaal). Schulden kunnen zo eerder gesignaleerd en aangepakt worden. Gemeenten moeten zelf een convenant afsluiten met de vaste lastenpartners.

Het uitwisselen van gegevens tussen gemeenten en instanties is nu ook al mogelijk, deze wetswijziging maakt dit enkel makkelijker. Zo wordt in de wet duidelijk aangegeven dat gemeenten als taak hebben om schulden te verhelpen en voorkomen. Dit kan vervolgens weer worden aangedragen als grond voor het uitwisselen van persoonsgegevens in het kader van de Algemene verordening gegevensbescherming (Avg). Op deze manier kunnen gegevens worden

⁸ Jaarcijfers NVVK 2015, www.nvvk.eu

⁹ Panteia, *Huishoudens in de rode cijfers*, 2015

¹⁰ Berenschot, *Evaluatierapport Wet gemeentelijke schuldhulpverlening*, 2016

uitgewisseld zonder uitdrukkelijke toestemming van de cliënt. Het gaat hierbij dan wel uitsluitend om NAW-gegevens en het betreffende vroegsignalerings signaal.

2.1.3. Beschermingsbewind

Beschermingsbewind is geen wettelijke gemeentelijke taak. Gezien de grote financiële lasten voor de gemeente voor vergoeding van de kosten vanuit de bijzondere bijstand voor beschermingsbewind, wordt de strekking van de wet kort beschreven.

Met ingang van 1 januari 2014 is de Wet Wijziging Curatele, Beschermingsbewind en Mentorschap van kracht geworden. Hiermee is de grondslag voor onderbewindstelling verbreed. Iemands goederen konden al onder bewind worden gesteld indien hij door zijn lichamelijke of geestelijke toestand niet meer in staat was zelf zijn financiële zaken te regelen.

Daaraan is sinds 1 januari 2014 ook (dreigende) verkwisting of het hebben van problematische schulden toegevoegd. De gewijzigde wet wil daarnaast bevorderen dat beschermingsbewind – wanneer het om bovengenoemde schuld bewinden gaat – onderdeel gaat uitmaken van het integrale schuldhulpverleningsbeleid van de gemeente. Het uiteindelijke doel is ook hier dat de burger de voor hem meest passende maatregel krijgt. Een deel van de mensen die beschermingsbewind opgelegd krijgt, kan ook geholpen worden met een uitgebreide vorm van budgetbeheer. Deze verbreding van de grondslag heeft geleid tot een toename van het aantal maatregelen. Voor inwoners met een laag inkomen en/of schulden worden de kosten voor beschermingsbewind door de gemeente betaald.

2.2. Armoedebeleid in de gemeente Midden-Groningen

Onderzoeksvragen

- Wordt hier in de praktijk aan voldaan?

Het armoedebeleid in de gemeente Midden-Groningen is erop gericht om inwoners zo goed en zo snel mogelijk (weer) aan het werk te krijgen.

Hiermee handelt de gemeente naar de Participatiewet: de volgens de wet verplichte regelingen worden uitgevoerd en de beleidsregels zijn allen vastgelegd in verordeningen. De gemeente maakt hierbij gebruik van de bewegingsruimte bij de invulling van deze verordeningen. Zo heeft de gemeente het uitvoeren van de Participatiewet neergelegd bij de werkmaatschappij BWRI. BWRI is de sociale dienst van de gemeente Midden-Groningen. Naast het afhandelen van de minimaregelingen is BWRI verantwoordelijk voor beschut werk en richt zich op arbeidsinschakeling en re-integratie. De regels voor deze mandatering zijn vastgelegd in het Algemeen mandaatbesluit college en burgemeester Midden-Groningen 2019. Daarnaast maakt de gemeente bij de bijzondere bijstand gebruik van een omgekeerde toets. Dit is vastgelegd in de Strategische visie sociaal domein Midden-Groningen, maar niet in een verordening.

De gemeente zet de Klijnsmagelden in ten behoeve van kinderen door middel van het kindpakket. Dit kindpakket is onderdeel van het Meedoenfonds, en de beleidsregels hiervoor zijn vastgelegd in de Verordening Meedoenfonds Midden-Groningen 2020. Een deel van het budget wordt besteed aan een armoederegisseur, die verantwoordelijk is voor het (deels) vormgeven van het armoedebeleid voor kinderen. Dat de Klijnsmagelden worden ingezet ten behoeve van kinderen staat vastgelegd in het Raadsvoorstel armoederegisseur van 16-10-2019 (aangenomen op 19-12-2019). Dit is niet opgenomen in de betreffende verordeningen.

De gemeente Midden-Groningen kent verschillende minimaregelingen. Een aantal hiervan is wettelijk verplicht, namelijk de bijzondere bijstand, de Individuele inkomenstoeslag, de Individuele studietoelage en kwijtschelding van gemeentelijke belastingen¹¹. Daarnaast biedt de gemeente nog een collectieve aanvullende zorgverzekering aan, en kunnen minima voor zichzelf en hun kinderen gebruikmaken van het Meedoenfonds. Hiervoor maken zij aanspraak

¹¹ Kwijtschelding gemeentelijke belastingen is verplicht volgens de landelijke Leidraad Invordering 2008.

op een budget voor maatschappelijke participatie dat zij kunnen besteden in een webwinkel. Dat dit een tegoed betreft en geen geldbedrag heeft te maken met de eis van het ministerie dat de ondersteuning in natura moet worden gegeven en niet in geld¹². In onderstaande tabel worden de minimaregelingen en de verordening waarin de beleidsregels hiervan zijn vastgelegd weergegeven.

Tabel 2.2.1 Minimaregelingen en bijbehorende verordeningen

Regeling	Verordening
Bijzondere bijstand	Beleidsregel bijzondere bijstand Midden-Groningen 2019
Individuele inkomenstoelage	Verordening individuele inkomenstoelage gemeente Midden-Groningen 2020
Kwijtschelding	Leidraad invordering gemeentelijke belastingen 2020 Gemeente Midden-Groningen
Individuele studietoelage	Verordening individuele studietoelage gemeente Midden-Groningen 2020
Collectieve zorgverzekering	Beleidsregel bijzondere bijstand Midden-Groningen 2019
Meedoenfonds (incl. Kindpakket)	Verordening Meedoenfonds Midden-Groningen 2020

De inkomensgrenzen kan de gemeente zelf vaststellen. In het overgangsjaar 2018 heeft de gemeente de meest ruimhartige regeling van de drie gemeenten die ten grondslag liggen aan de gemeente Midden-Groningen gehanteerd. De inkomensgrens van de minimaregelingen is per 1 januari 2019 verruimd van 115 naar 125 procent van het Wettelijk sociaal minimum (Wsm). Naast het aanbieden van gemeentelijke minimaregelingen werkt de gemeente ook samen met andere (inkomens)ondersteunende instanties, zoals de Voedselbank, Stichting Leergeld en het Jeugdfonds Sport en Cultuur.

Bij het uitvoeren van schuldhulpverlening handelt de gemeente grotendeels volgens de Wgs.

De gemeente heeft de Kredietbank Midden-Groningen (GKB) gemandateerd om de schuldhulpverlening uit te voeren. De beleidsregels hiervoor zijn vastgelegd in het Beleidsplan schuldhulpverlening 2018-2022. Dit beleidsplan is vastgesteld door de gemeenteraden van de gemeenten die nu Midden-Groningen vormen. In dit beleidsplan zijn de doelstellingen voor het beleid vastgelegd. Deze doelstellingen zijn zowel kwalitatief als kwantitatief. Conform artikel 2.4.d van de Wgs moet de gemeenteraad zich in het beleidsplan uitspreken over hoe schuldhulpverlening aan gezinnen met inwonende minderjarige kinderen wordt vormgegeven. Deze speciale aandacht voor kinderen in gezinnen met schulden is er in het beleidsplan. De GKB wijst inwoners actief op de inkomens verruimende maatregelen die speciaal voor kinderen in de gemeente Midden-Groningen beschikbaar zijn.

In dit beleidsplan ligt de focus op een integrale aanpak van schulden en armoede. In het beleidsplan wordt echter niet expliciet gesproken over de manier waarop de kwaliteit van deze integrale aanpak wordt gewaarborgd, wat wel verplicht is volgens artikel 4 van de Wgs. De integrale aanpak blijkt uit de werkwijze van de GKB. Er zijn meerdere ketenpartners bij betrokken die vanuit hun verantwoordelijkheid klanten ondersteunen. De gemeente en de GKB werken samen met instanties zoals BWRI en vaste lastenpartners zoals woningbouwvereniging Lefier. Situaties waarin bijvoorbeeld sprake is van een dreigende huisuitzetting worden gemeld bij het Sociaal Team. Onder regie van het Sociaal Team wordt dan samen met ketenpartners de integrale dienstverlening opgestart om een huisuitzetting te voorkomen.

¹² Meedoen-Fonds voor minima Midden-Groningen. Artikel 17 mei 2018.

Ten behoeve hiervan worden gegevens onderling uitgewisseld. Hierbij is het in veel gevallen nog nodig dat de cliënt zelf toestemming geeft dat deze gegevens uitgewisseld worden. Na de wijziging van de Wgs per 2021 is dit niet meer noodzakelijk. Deze wetswijziging werkt de schuldhulpverlening in Midden-Groningen daarmee in de hand.

Naast de wettelijke eisen zijn er ook eisen die gesteld worden vanuit het lidmaatschap van de NVVK¹. De Kredietbank Midden-Groningen wordt als lid van de NVVK periodiek ge-audit of er wordt voldaan aan de gestelde kwaliteitseisen en gedragscodes. De laatste audit dateert uit 2018 en de conclusie daarin is positief.

Kosten bijzondere bijstand beschermingsbewind stijgen ook in Midden-Groningen

Deze kostenstijging is een landelijk beeld. Beschermingsbewind wordt doorgaans uitgevoerd door een externe partij. Meestal is dit een rechtspersoon, bijvoorbeeld een stichting, vereniging of BV. De gemeente Midden-Groningen wil meer invloed krijgen op de kosten en sturen op de doorstroom van klanten in beschermingsbewind en wat de juiste dienstverlening is aan de burger. De GKB heeft de mogelijkheden om beschermingsbewind zelf aan te bieden onderzocht, maar dit bleek minder effectief te zijn dan samenwerking met commerciële bewindvoerders. Hierom is de ambitie om nog in 2020 convenanten te sluiten met de bewindvoerders om er voor te zorgen dat klanten zo duurzaam mogelijk uitstromen en de juiste dienstverlening ontvangen. Het gaat hierbij om meer in overleg met bewindvoerders mensen die bijvoorbeeld in schuldenbewind zitten eerder en duurzamer schuldenvrij te laten uitstromen. De bewindvoerders staan hier wel positief in. In het convenant staat het belang van de inwoners centraal.

2.2.2. Conclusies

Onderzoeksvragen
- Wordt hier in de praktijk aan voldaan?

De gemeente voldoet in de praktijk aan de eisen die vanuit het Rijk worden gesteld. De volgens de Participatiewet verplichte regelingen worden uitgevoerd en de beleidsregels zijn allen vastgelegd in verordeningen. De gemeente maakt hierbij gebruik van de bewegingsruimte bij de invulling van deze verordeningen, zoals de vrije keuze in (een aantal) inkomensgrenzen van de minimaregelingen. De Klijnsmagelden worden ingezet voor het kindpakket. De schuldhulpverlening wordt uitgevoerd conform de Wgs en de gemeente heeft de Kredietbank Midden-Groningen hiervoor gemandateerd. Het enige dat ontbreekt in het beleidsplan schuldhulpverlening is de manier waarop de kwaliteit van deze integrale aanpak wordt gewaarborgd, wat wel verplicht is volgens artikel 4 van de Wgs. Dit betekent echter niet dat er geen toezicht is: de GKB wordt periodiek geaudit door zowel de NVVK als intern door de gemeente zelf.

2.3. Besluitvorming

Onderzoeksvragen
• Hoe verloopt de besluitvorming hierover en wordt de raad hierbij in co-creatie bij betrokken?

2.3.1. Gemeenteraad

De gemeenteraad wordt op verschillende manieren betrokken bij de besluitvorming rond het armoedebeleid en de schuldhulpverlening. In bijlage 10 staat een chronologisch overzicht van

de belangrijkste documenten die zijn voorgelegd aan de gemeenteraad over de afgelopen jaren.

De visie op het armoedebeleid is vastgesteld in 2018; bij de ontwikkeling van het beleid is de huidige gemeenteraad niet betrokken geweest, dit is vooral gedaan door het College. Het beleid is vastgesteld door de afzonderlijke raden van de voormalige gemeenten. Zoals te zien in bijlage 10 komt het thema wel met regelmaat terug op de agenda. In de meeste gevallen betreft het specifieke projecten (zoals mobility mentoring en het armoedepact) of bezuinigingsvraagstukken. Het armoedebeleid zelf en de (beoogde en gerealiseerde) effecten ervan staan niet op de agenda.

In het interview met de gemeenteraadsleden merkt men op dat er in hun ogen te weinig wordt gesproken over het doel van het armoedebeleid, de inhoud en de mate waarin de doelstellingen worden gerealiseerd. Daarnaast ziet de gemeenteraad te weinig samenhang in het beleid. Er zijn dermate veel projecten op het gebied van armoede en er is zo veel informatie beschikbaar, dat de raad aangeeft hier geen grip op te hebben. De raad zou graag meer zicht willen hebben op de effecten en cijfermatige prestaties, wat nu nog vaak ontbreekt in de informatie die zij ontvangt. Echter, de in het beleid geformuleerde doelstellingen zijn in de ogen van de raad te veel vertaald naar inspanningsverplichtingen en te weinig naar prestatie indicatoren. De raad heeft behoefte aan meer cijfermatige onderbouwing en resultaten van het beleid om zo ook uitspraken te kunnen doen over de financiering en de effectiviteit hiervan. Er zit een duidelijke spanning tussen de lange termijn visie van het armoedebeleid en de behoefte aan het operationalisering van de resultaten.

Vanuit het ambtelijk apparaat en het bestuur wordt aangegeven dat voor het goed invullen van de kaderstellende rol veel informatie nodig is en dat de uitgangspunten van het beleid niet concreet genoeg zijn om daar als raad echt richting aan te kunnen geven.

De informatie wordt verstrekt aan de raad volgens de afspraken die tussen het College van B&W en de raad zijn gemaakt. Beleidsmatig komt Participatie als apart domein bij de raad terecht: er zijn geen afspraken gemaakt tussen de gemeenteraad en het college om de rapportages van de drie domeinen (Wmo, Jeugd en Participatie) te vervlechten. Andersom zit het armoedebeleid ook verstopt in de informatie over het sociaal domein als geheel, met name in de begroting. Zeker rond het sociaal domein betreft het weliswaar veel informatie, maar voldoet dit volgens het ambtelijk apparaat en het bestuur wel aan de wens vanuit de raad.

Naast raadsbrieven is er binnen de raad een werkgroep sociaal domein die met de ambtenaren in gesprek gaat. Ook wordt er soms een informatieavond georganiseerd, vooral bij ingewikkelde onderwerpen. Raadsleden hebben de vrijheid om ook zelf zulke avonden te organiseren om meer informatie te krijgen over een bepaald onderwerp.

In de besluitvorming rond (en ook bij de inrichting van de uitvoering van) het beleid speelt ook de Adviesraad Sociaal Domein een rol. In de Adviesraad Sociaal Domein zitten mensen die het armoedebeleid van dichtbij kennen. De taak van de Adviesraad Sociaal Domein is om het college en de gemeenteraad gevraagd en ongevraagd advies te geven over verschillende onderwerpen. Een belangrijk doel van de Adviesraad is om de inwoners en met name de cliënten van de Participatiewet een stem te geven binnen het sociaal domein. De Adviesraad wordt in principe altijd om advies gevraagd bij (wijzigingen in het) beleid. Het College hoeft het niet eens te zijn met het advies, maar er moet wel een onderbouwing zijn waarom het advies niet wordt opgevolgd. Het college heeft de ambitie om de Adviesraad te betrekken bij de besluitvorming. Het advies wordt meegestuurd met de stukken die naar de gemeenteraad gaan.

Vanuit de Adviesraad wordt aangegeven dat de samenwerking met de wethouders goed is en de Adviesraad merkt dat de wethouders de ambitie hebben om hen zo veel mogelijk te betrekken bij de stukken en de besluitvorming. Wel merkt de Adviesraad op dat de samenwerking niet vanzelf gaat: ze worden niet van alles wat er speelt in de raad op de hoogte gebracht, moeten soms stukken (zoals raadsbrieven) zelf opzoeken of hier actief om vragen of de zaak is al behandeld voordat er een advies over kon worden gegeven.

2.3.2. Conclusies

Onderzoeksvragen

- Hoe verloopt de besluitvorming hierover en wordt de raad hierbij in co-creatie bij betrokken?

De besluitvorming rondom het armoedebeleid is na het vaststellen van de visie sterk gedreven door de financiële vraagstukken waar de gemeente Midden-Groningen mee kampt. Een inhoudelijke discussie over het beleid, de doelstellingen en de mate van realisatie komt nog onvoldoende uit de verf. Ook het benutten van de Adviesraad Sociaal Domein behoeft hierin mogelijk meer aandacht.

De raad is heel betrokken bij het onderwerp armoedebeleid, maar is nog wat zoekende over wat hij hier precies mee kan en wat de eigen rol hierin is. De raad wordt wel regelmatig geïnformeerd over verschillende thema's binnen het armoedebeleid, maar heeft niet voldoende aanknopingspunten om beleidsmatig op te sturen. De informatie wordt versnipperd aangeleverd over de verschillende domeinen heen. Dit maakt de kaderstellende rol lastig in te vullen. Nu stelt het College vaak de kaders voor. Ook is de conclusie dat de raad niet voldoende kritisch is op het invullen van zijn kaderstellende en controlerende rol.

De raad stelt de kaders en controleert het college. Toch zit er spanning tussen de lange termijn visie van het armoedebeleid en de behoefte aan het operationalisering van de resultaten. De gemeenteraad heeft dit laten gebeuren.

3. Doeltreffendheid

In dit hoofdstuk staan de bevindingen weergegeven ten aanzien van de volgende onderzoeksvragen.

Hoofdvraag:

Hoe stuurt de gemeente erop dat de instrumentenmix armoedebeleid maximaal bijdraagt aan de gestelde beleidsdoelen van de gemeente Midden-Groningen?

- a. Heeft de gemeente duidelijke doelstellingen vastgelegd met betrekking tot armoedebeleid?
- b. Op welke wijze stuurt de gemeente hierop zodat de instrumentenmix maximaal wordt ingezet voor het realiseren van gemeentelijke doelen? Wordt hierbij bijv. gebruik gemaakt van prestatie-indicatoren die zijn afgeleid van gemeentelijke doelen?
- c. In hoeverre zijn de afgesproken doelen/prestaties in de afgelopen twee jaar (2018 en 2019) gehaald? Wat is de algemene beeldvorming hierover bij de betrokken instanties, zoals stuurgroep armoedepact e.a.?
- d. Welke relevante ontwikkelingen doen zich voor op de betrokken beleidsterreinen en hebben deze in de nabije toekomst invloed op het armoedebeleid? Zo ja, in welke zin?

3.1. Doelstellingen beleid

Onderzoeksvragen

- Heeft de gemeente duidelijke doelstellingen vastgelegd met betrekking tot armoedebeleid?

3.1.1. Overkoepelende visie

Kompas Midden-Groningen

Het Kompas Midden-Groningen is opgesteld bij de vorming van de nieuwe gemeente. Het Kompas en het daarop gebaseerde coalitie-akkoord schetsen de hoofdlijnen van het beleid.

Als uitgangspunt is 'eigen kracht' geformuleerd: alle inwoners – van jong tot oud, met of zonder beperking – nemen zelf de regie over hun leven en zijn zelf verantwoordelijk voor hun leven. In het Kompas staat het als volgt geformuleerd: *“Het is niet altijd gemakkelijk om de regie in eigen hand te nemen. Een relatief grote groep inwoners is laag opgeleid en soms al jarenlang werkloos of arbeidsongeschikt. Armoede, ouderdom, ziekte en eenzaamheid zijn andere oorzaken van maatschappelijke kwetsbaarheid. Vaak spelen er ook meerdere problemen tegelijk. In plaats van te benadrukken wat mensen niet kunnen, waarderen we iedereen om wat hij wél kan en wil. We letten daarbij op onze woorden. We willen geen woorden gebruiken die buitensluiten of een negatief stempel zetten.”*

De gemeente wil daarbij tweedeling voorkomen: iedereen moet kunnen meedoen, kinderen moeten de kans krijgen om de spiraal van armoede en maatschappelijke kwetsbaarheid te doorbreken en voor iedere inwoner is het van belang om betekenis te kunnen geven aan zijn eigen leven en om betekenis te kunnen hebben voor anderen. In het onderstaande staat een korte uitwerking hiervan:

- Gelijke kansen voor kinderen: maatschappelijke kwetsbaarheid wordt vaak van generatie op generatie doorgegeven. Deze cirkel wil de gemeente doorbreken zodat alle kinderen en jongeren hun talenten kunnen ontwikkelen en gelijke kansen hebben op levensvervulling en zelfontplooiing. De gemeente beseft dat dit jarenlange aandacht en vereende krachten vraagt van alle betrokkenen: de ouders en kinderen, maar ook onderwijs, vrijwilligers, (sport)verenigingen, (culturele) ondernemers, gemeente, jeugdzorg etc.. In de ogen van de gemeente is onderwijs hierbij de sleutel om de vicieuze cirkel te doorbreken, samen met ouders en andere vrijwilligers die betrokken worden bij de voorbereiding en uitvoering van activiteiten op of vanuit de school. De gemeente wil vanaf de vroege jeugd tot de

arbeidsmarkt een ononderbroken lijn van leren en werken. De momenten van overgang van de ene situatie naar de andere zijn het meest kwetsbaar.

- Sociale teams: de gemeente heeft relatief veel zeggenschap in het sociale domein en bereikt via de sociale teams ouders en jongeren. Samen met de ouders en/of gezinnen gaan zij na hoe belemmeringen op het gebied van geld, gezondheid, onderwijs en/of werkloosheid kunnen worden weggenomen. Het is altijd maatwerk.
- Aanpak van werkloosheid: een aanzienlijke groep inwoners verricht geen betaalde arbeid of is zeer kwetsbaar voor langdurige werkloosheid of arbeidsongeschiktheid. De gemeente wil samen met werkgevers en onderwijsinstellingen een concreet plan maken en uitvoeren om werkzoekenden 'fit' te maken voor werk. Daarnaast gaat de gemeente met werkgevers en onderwijsinstellingen in gesprek over de mogelijkheden om werkzoekenden toe te rusten voor andere sectoren waar in de nabije toekomst de kansen op werk groot zijn.

College akkoord "Ieder mens telt"

In het collegeakkoord van 2018 wordt aangesloten bij het Kompas Midden-Groningen. Het college ziet de ambitie 'ieder mens telt' als de grootste uitdaging in het sociale domein. Dit vanuit de constatering dat de problematiek in Midden-Groningen relatief groot is (zie ook hoofdstuk 1) en de middelen beperkt gezien de verwachte financiële tekorten op de Jeugdwet en de Participatiewet. In het collegeakkoord is rond het armoedebeleid een aantal doelstellingen geformuleerd:

- *Doorbreken vicieuze cirkel*: een relatief grote groep inwoners heeft te maken met achterstand. Vaak zitten inwoners en hun gezinnen gevangen in een vicieuze cirkel van armoede en uitzichtloosheid. Hierdoor ontstaat een grote mate van zorgafhankelijkheid. Samen met partners wil het college nagaan hoe deze vicieuze cirkel kan worden doorbroken. Het Armoedepact wil men voortzetten.
- *Minimabeleid*: een goede aanpak van armoede; verhoging van de inkomensgrens voor het minimabeleid wordt verhoogd naar 125% van het sociaal minimum.
- *Integrale kindcentra*: alle kinderen en jongeren kunnen hun talenten ontwikkelen. Kindcentra kunnen hier ondersteunend aan zijn. Samen met onderwijs, kinder- en peuteropvang, bibliotheek, sociale teams en jeugdgezondheidszorg wordt een gezamenlijke visie op kindcentra in Midden-Groningen opgesteld. Ook wordt ingezet op vroegtijdige en laagdrempelige hulp en ondersteuning in en bij de school.
- *Betere aansluiting tussen vraag en aanbod op arbeidsmarkt*: ook een grote uitdaging is om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt bij elkaar te brengen en te houden. De gemeente telt een grote groep ambachtelijk geschoolde vakmensen. Er zijn echter relatief weinig hoogopgeleiden. De beroepsbevolking verouderd snel. De gemeente wil in deze uitdaging de verbindende rol pakken.

De gemeente Midden-Groningen wil de veerkracht in de samenleving versterken

In de strategische visie van het Sociaal Domein 'Sociale Veerkracht in de praktijk' (2019) is het thema Armoede en Schulden ook opgenomen. De veerkracht in de samenleving staat in deze visie centraal. Om dit te bereiken wil de gemeente samen met de inwoners en maatschappelijke partners een leerproces aangaan. Kern van de strategische visie is een werkelijke transformatie. De visie bestaat uit een algemeen stuk plus acht opgaven die voortvloeien uit de richting die wordt gekozen. Voor de uitvoering van de opdrachten wordt een uitvoeringsprogramma voor vier jaar opgesteld.

De opgave rond armoede en schuldhulpverlening houdt in dat de gemeente zich maximaal wil inzetten om de (lokale) samenleving zo te veranderen dat de inwoners het heft weer meer zelf in handen kunnen nemen. Er zijn zorgen over de omvang van de onzichtbare en langdurige armoede in de gemeente. In de visie staat dat de aanpak van armoede er één van de lange adem is: de oorzaken zijn divers en er is veel intergenerationele armoede. Armoede is daarbij volgens de gemeente meer dan alleen schulden of onvoldoende inkomen: armoede zorgt voor isolement, gevoelens van minderwaardigheid, lagere levenstevredenheid en een kortere levensduur met minder goede ervaren gezondheid. Armoedebestrijding is niet alleen het verbeteren van de inkomens- en schuldensituatie, maar ook het verbeteren van gezondheid en welzijn. In die visie is een aantal concrete acties benoemd:

- Inzetten van stress-sensitieve dienstverlening voor mensen met geldzorgen (mobility mentoring);
- werkwijze van de omgekeerde toets uitbreiden: het doel van de ondersteuning en kijken wat er mogelijk is om het te bereiken staat centraal, niet de letter van de wet;
- inzetten van ervaringsdeskundigen armoede en sociale uitsluiting;
- doorontwikkeling van het armoedepact met de armoederegisseur;
- onderzoek doen om de problematiek en doelgroepen van het beleid in kaart te brengen.

Naast de opgaven die benoemd zijn bij Armoede en schulden staan er in de sociale visie ook andere opgaven die het armoedebeleid raken:

- actie om onbegrijpelijke brieven van instanties aan te kaarten en te verbeteren;
- terugdringen van laaggeletterdheid;
- sociale teams als wegbereiders van transformatie: de sociale teams gaan actief aan de slag met het zoeken naar de mogelijkheden om de kracht van de samenleving te benutten;
- samenwerking met het onderwijs versterken zodat er een goede verbinding bestaat tussen school, thuis en ondersteuning.

3.1.2. Armoedebeleid

De doelstellingen van het armoedebeleid worden grotendeels in de overkoepelende visie op het sociaal domein beschreven. De gemeente Midden-Groningen heeft vervolgens in verschillende deelnotities voor de verschillende instrumenten (zoals het Meedoen Fonds en Armoedepact) nadere doelstellingen vastgelegd voor die verschillende onderdelen¹³.

Het Kompas en het coalitieakkoord beschrijven het doorbreken van de vicieuze cirkel van armoede. De relatief grote groep financieel en sociaal gezien kwetsbare inwoners heeft verschillende vormen van ondersteuning nodig. In de visie van de gemeente verandert een eendimensionale aanpak (te) weinig aan de situatie: een multidimensionale visie en aanpak is een betere basis voor ondersteuning en uiteindelijk een verbetering van de situatie. Het aanpakken van intergenerationele armoede is hiermee echt een speerpunt van het beleid. Zo heeft Midden-Groningen relatief veel beschikkingen voor jeugdbescherming en 80 procent van deze gezinnen heeft ook financiële problemen.

Belangrijke sleutels voor het doorbreken van de intergenerationele armoede zijn meer dialoog en samenwerking tussen partijen die hieraan bijdragen en zo vroeg mogelijk inzetten op het aanleren van financiële vaardigheden. Vanuit het coalitieakkoord wordt geconstateerd dat multi-problematiek pas in samenhang effectief kan worden bestreden. Het thema 'Ieder mens telt' wordt onderstreept en daarop baseert de gemeente de dienstverlening: de inwoner staat daarbij centraal.

Het BWRI betreft ook de doelgroep in de besluitvorming en de uitvoering van het armoedebeleid. Dit gebeurt vooral met de inzet van ervaringsdeskundigen, opgeleid door de gemeente en de GKB. Zij geven veel zinvolle feedback over de communicatie naar de doelgroep en de aanpak van het minimabeleid. Daarnaast zijn er jaarlijks klanttevredenheidsonderzoeken, dit geeft ook al een beeld van wat de doelgroep vindt. Er is ook een maandelijkse nieuwsbrief gericht aan minima. Daarin wordt ook gevraagd om tips en adviezen.

Om de doelstellingen van het beleid in Midden-Groningen te bereiken, kent de gemeente enkele specifieke regelingen, zoals het Meedoenfonds, het Jeugdfonds Sport en Cultuur, Stichting Leergeld, de Individuele Inkomens Toeslag, Bijzondere bijstand, de Collectieve aanvullende zorgverzekering, Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen, Maatwerkbudget kinderen en Maatwerkbudget voor sociale teams¹⁴. Overigens kunnen de regelingen gestapeld worden door de cliënt. De reden hiervoor is dat de uitvoering deels door BWRI en deels door andere organisaties wordt gedaan. Zo kan een kind een vergoeding krijgen voor sporten vanuit

¹³ Zie bijlage 10 voor een overzicht van de vastgestelde regelingen

¹⁴ In bijlage 8 staan deze regelingen kort toegelicht.

zowel het Jeugdfonds als vanuit de Meedoen Webwinkel. Het gebruik van de ene regeling sluit het gebruik van de andere niet uit. Zodoende kunnen cliënten twee keer een vergoeding krijgen voor dezelfde kosten, wat tot extra kosten voor de gemeente leidt.

Naast de regelingen zet de gemeente in op het doorbreken van de intergenerationale armoede. De uitvoering hiervan ligt niet zozeer bij BWRI, maar bij bijvoorbeeld onderwijs of specifieke programma's als Goede Start.

Beleidsmatig is het armoedebelief gescheiden van het Wmo- en Jeugdwetbeleid. Er zijn wel onderdelen die op elkaar aansluiten, maar van verwevenheid is geen sprake. In de uitvoeringspraktijk is de samenhang meer aanwezig. Zo hebben casemanagers in het sociaal team en uitvoerders de opdracht om financiële problemen op te nemen in het dossier wanneer iemand aanklopt bij de Wmo of voor jeugdhulp. Het is voor betrokkenen bij het beleid echter niet duidelijk of dit ook daadwerkelijk gedaan wordt.

Quote uit een interview:

“Armoedebestrijding is geen taak van jeugdhulp, en is niet het doel van de Jeugdwet. Dat wil niet zeggen dat armoede geen belangrijke kwestie is bij het opvoeden, het is alleen niet geïntegreerd in het beleid.”

In het onderstaande wordt nader ingegaan op het armoedepact, het Meedoenfonds en de preventieve activiteiten.

Armoedepact

Het armoedepact is ontstaan in de voormalige gemeente Hoogezand-Sappemeer in 2015. Vlak daarna hebben de colleges van de voormalige gemeenten Slochteren en Menterwolde besloten om zich hierbij aan te sluiten. De gemeenten hebben de startnotitie Armoedepact HSSM: “Niemand is voor een dubbeltje geboren” vastgesteld. Hierin staat de aanpak voor het opstarten van het pact beschreven, evenals de doelen en de rol van de gemeente binnen het pact.

Het doel van het armoedepact binnen de gemeente Midden-Groningen is om vanuit de brede keten van organisaties, het bedrijfsleven en inwoners acties uit te voeren die bijdragen aan de participatie van inwoners. Het pact wil zich specifiek inzetten voor inwoners die over onvoldoende inkomen beschikken om volwaardig te kunnen meedoen in de samenleving. Het gaat niet alleen om een laag inkomen, maar ook om achterstanden op het gebied van huisvesting, opleiding, gezondheid, werk en maatschappelijke participatie.

Het Armoedepact kan het leven voor mensen in armoede verzachten, dan wel voorkomen, door armoede eerder te signaleren en initiatieven op te zetten. Ook wil men inzetten op preventie om financiële tekortkomingen en sociale uitsluiting in de breedste zin van het woord te voorkomen. Uiteindelijk wil het pact een afname van armoede binnen de gemeente Midden-Groningen realiseren zonder te concretiseren welke afname van armoede wordt nagestreefd. Ook wil men het niet-gebruik van voorzieningen tegen gaan, goede informatievoorziening bieden en de (financiële) zelfredzaamheid vergroten.

Op het armoedepact zit een stuurgroep, die als belangrijkste taak heeft het vervullen van een initiërende, signalerende en zo nodig bijsturende rol ten aanzien van het armoedepact. De armoederegisseur faciliteert het Armoedepact. Op basis van gelegenheidscoalities werken pactpartners onderling samen op een onderwerp of thema die zelf zijn ingebracht. Op deze manier wordt iedereen in de gelegenheid gesteld om onderwerpen aan te dragen en de samenwerking aan te gaan met andere pactpartners¹⁵.

De organisaties binnen het Armoedepact komen één of twee keer per jaar centraal bij elkaar. Deze bijeenkomsten hebben voornamelijk als doel om informatie over te dragen, meningen te vragen, te horen wat andere organisaties doen en de samenwerking te zoeken. Organisaties moeten dit op een dergelijke bijeenkomst zelf doen, de gemeente heeft hier geen sturende rol in. Een aantal organisaties zoekt hierbij actief naar oplossingen en samenwerking met anderen, andere organisaties doen hierbij meer aan ‘consumeren’ zonder de samenwerking te zoeken.

¹⁵ In Bijlage 4 staat een overzicht van de deelnemende organisaties die ook activiteiten organiseren.

Zonder de inspanningen van de armoederegisseur rond het armoedepact zouden deze organisaties volgens henzelf elkaar minder gemakkelijk tegenkomen.

De structuur en werking van het armoedepact staat ter discussie. De bedoelingen en verwachtingen onder de deelnemende organisaties waren te hoog gespannen. In de praktijk is het armoedepact vooral gericht op ondersteuning, verzachten van leed, activatie en participatie en niet op het verhelpen van alle armoede. En hoewel de samenwerking volgens betrokkenen zeker is gegroeid, wordt er nu gewerkt aan een nieuwe structuur. In deze structuur komt er een kerngroep van organisaties die zich actief inzetten en ook daadwerkelijk plannen in acties om kunnen zetten. Daarnaast is er een groep van leden die periodiek wordt geïnformeerd via bijeenkomsten. Op deze wijze hopen de gemeente en de stuurgroep op een effectiever opererend armoedepact.

Meedoen Fonds

Met het Meedoen Fonds wil de gemeente een bijdrage leveren aan het bestrijden en voorkomen van armoede en (sociale) uitsluiting op zowel de korte als langere termijn. Het streven van de gemeente is dat zoveel mogelijk mensen die recht hebben op deze regeling er ook gebruik van maken. Uitgangspunten voor de regeling zijn:

- Verbinding participatie en sociaal domein: de gemeente ondersteunt de inwoner tot het bereiken van financiële onafhankelijkheid door middel van werk. Indien dit (voorlopig) niet lukt moet het Meedoen fonds participatie in de maatschappij mogelijk maken. Samenwerking binnen het sociaal domein is essentieel.
- Ondersteuning en activering: het Meedoen fonds ondersteunt de inwoner bij het ontplooiën van activiteiten, voorkomt sociale uitsluiting en faciliteert (deels) bij het meedoen op school en bij activiteiten buitenshuis.
- Eenvoudige toegang: het Meedoen fonds is laagdrempelig en eenvoudig aan te vragen. Makkelijk vindbaar voor de inwoner, de professional, maatschappelijke partners etc.

Binnen het Meedoen Fonds zijn er verschillende regelingen. Voor kinderen zijn er specifieke regelingen omdat in de ogen van de gemeente kinderen vanwege geldgebrek van ouders niet kunnen worden uitgesloten van activiteiten die belangrijk zijn hun ontwikkeling. Voor kinderen zijn er de volgende regelingen:

- Vergoeding van maximaal € 1000,00 voor indirecte schoolkosten: Ouders kunnen voor een kind dat voor het eerst naar het voortgezet onderwijs gaat een vergoeding zoals een fiets, rekenmachine, laptop, schrijfmateriaal en/of een schooltas krijgen. De inkomensgrens was bij de 3 afzonderlijke gemeenten 115 procent van het Wettelijk sociaal minimum (Wsm) en is in 2018 verhoogd naar 125 procent Wsm.
- Maatwerkbudget voor kinderen: als ouders geconfronteerd worden met kosten voor hun kind die ze niet zelf kunnen betalen, kunnen ze een beroep doen op het maatwerkbudget. Het gaat om bijzondere situaties waar de voorliggende regelingen niet toereikend zijn. Vergoedingen die worden verstrekt zijn bijvoorbeeld voor schoolkosten, kosten voor de huiswerkbegeleiding, kosten voor een medische behandeling en reiskosten.
- Kindpas: in 2019 is eenmalig aan ouders met een inkomen tot 115% van het sociaal minimum voor ieder kind een kindpas verstrekt met een saldo van €45,-. Hiermee kunnen ouders wat extra's doen voor hun kinderen.

Daarnaast staat de regeling open voor inwoners die geen mogelijkheden hebben om een eigen inkomen te verwerven en daardoor niet in de samenleving kunnen participeren. Volwassenen kunnen een maximaal bedrag per jaar besteden in de webshop. In 2019 was dit €200,-, in 2021 wordt dit verlaagd naar €125,-.

Preventieve activiteiten gericht op doorbreken intergenerationele armoede

Voor het bestrijden intergenerationele armoede onderzoekt de gemeente nog hoe het beleid hier het beste op kan worden ingericht en wat mogelijke zinvolle interventies zijn om deze armoede te doorbreken c.q. op te lossen. Op het gebied van onderwijs en opvoeding bijvoorbeeld zijn er enkele programma's gestart om kinderen beter mee te kunnen laten doen

aan de samenleving en hen hiermee een betere basis te geven. Een voorbeeld is het programma Goede Start. Dit programma loopt sinds 2019 en richt zich op een goede start voor de volgende generatie inwoners van de Veenkoloniën. Goede Start biedt zo vroeg mogelijk ondersteuning aan kwetsbare ouders. In samenwerking met verschillende organisaties wordt gekeken naar de gewenste ondersteuning, afgestemd op de mate van zelfredzaamheid van het gezin. De activiteiten worden samen uitgevoerd om zo het sociale netwerk en de onderlinge sociale verbondenheid te versterken. Zwangeren doorlopen als groep de zwangerschap en jonge ouders ervaren als groep de eerste levensjaren van hun kind.

Nationaal Programma Groningen (NPG)

Het Nationaal Programma Groningen is een samenwerkingsverband van Rijk, provincie en gemeenten. Het programma heeft een looptijd van tien jaar en voor de uitvoering van alle plannen en projecten heeft het Rijk een startkapitaal van 1,15 miljard euro beschikbaar gesteld. De gemeente Midden-Groningen heeft voor verschillende projecten financiering aangevraagd bij het NPG. Daarbij gaat het onder meer om:

- verdere uitrol van Mobility Mentoring;
- programma voor jongeren met schulden: het project 'Jongeren met schulden' geeft de mogelijkheid om jongeren een lening te verstrekken waarmee ze de schulden geheel of gedeeltelijk kunnen aflossen. Jongeren worden hierbij ook intensief begeleid door een schuldhulpverlener of een (budget)coach;
- programma voor mensen met langdurige schulden (project IJsberg). Er hangt een schuldenwolk van 50 miljoen euro boven te gemeente, en deze mensen lopen gemiddeld 4 tot 5 jaar rond met hun schulden. Die mensen zijn onbekend en nu niet in beeld bij de gemeente. Net als bij vroegsignalering is het doel om ook op deze mensen met langdurige schulden af te stappen. Er is nog niet bepaald wat de signalen zijn waar op wordt af gegaan. Drie jaar na de start van dit programma wordt gekeken of het de mensen met lange schulden geholpen heeft, en hoeveel mensen er van de lijst af zijn. Het project IJsberg heeft als doel om mensen zelf te laten inzien dat ze hulp kunnen krijgen of nodig hebben, en zelf de stap te laten maken naar schuldhulpverlening. Er wordt geïnvesteerd in een transformatie bij de mensen zelf. Hier is al wat aan gedaan bij mensen met langdurige schulden op de lijst van het CAK, daar is de GKB langs geweest en is met iedereen een open gesprek aan gegaan. Dan zie je dat die vervolgstap vaak nog moeilijk is. Het is dan ook belangrijk om te monitoren of mensen ook hulp gaan vragen. Hoe dit kan worden gewaarborgd is nog niet duidelijk, maar dit zal gedurende het project moeten groeien zodat ook deze mensen waardevolle hulp kan worden geboden.

3.1.3. Schuldhulpverlening

Voor de schuldhulpverlening is in 2017 door de afzonderlijke gemeenteraden een apart beleidsplan vastgesteld voor de periode 2018-2022. In het beleidsplan staat een aantal uitgangspunten centraal:

- iedereen heeft recht op een toekomst vrij van problematische schulden en moet kunnen opgroeien buiten armoede;
- de GKB wil voorkomen dat inwoners te maken krijgen met problematische schuldensituaties. Nadruk hierbij ligt op het stimuleren van financiële zelfredzaamheid en inzet op vroegsignalering;
- De GKB is stimulerend richting betaalde arbeid en zoekt daarbij de samenwerking met BWRI en / of het UWV;
- Speciale aandacht is er voor kinderen, ouderen, jongeren en nieuwkomers;
- In de dienstverlening is de GKB zich bewust van het 'niet gebruik' van de minimavoorzieningen en proberen dat 'niet gebruik' tegen te gaan.

De GKB werkt in haar beleid met zes focuspunten. Deze focuspunten zijn gebaseerd op het Kompas van Midden-Groningen, het coalitieakkoord en het dienstverleningsconcept, maar ook

op ervaringen in de uitvoering, (landelijke) ontwikkelingen en gesprekken met samenwerkingspartners, adviesraden en met de doelgroep zelf. De zes focuspunten zijn:

1 De communicatie is toegankelijk.

Er zijn verbeterpunten geformuleerd rond bereikbaarheid (betere bereikbaarheid, direct contact tussen de cliënt en een vast contactpersoon), inzicht in de eigen rekening zoals bij een reguliere bank mogelijk is (aanbieden klantenportaal waarbij de klant inzicht krijgt in de rekeninggegevens) en schriftelijke communicatie (taalniveau aanpassen aan de relatief grote groep inwoners met laaggeletterdheid).

2 Integrale dienstverlening, de klant staat centraal

Dit focuspunt heeft de GKB opgenomen vanuit de verplichting vanuit de Wgs, maar ook omdat het armoedepact en het Kompas een integrale kijk naar de klant promoot. De GKB wil dienstverlening met oog voor maatwerk, wegnemen van belemmeringen op het gebied van geld, gezondheid, onderwijs en of werkloosheid. Daarbij wil de GKB ondersteunen waar nodig en loslaten waar het kan. Enkele beleidsvoornemens staan geformuleerd in het beleidsplan:

1. Iedereen kan een afspraak maken voor een vrijblijvend gratis advies- of informatiegesprek. Daarnaast gaat de GKB onderzoeken of inloopsprekuren bij de sociale teams een waardevolle aanvulling zijn voor een betere aansluiting met de doelgroep.
2. Verbetering van de ondersteuning voor ondernemers. Nu kunnen ondernemers bij de kredietbank terecht voor een adviesgesprek en voor ondersteuning van ondernemers met schulden is specifieke kennis ingehuurd van het ROI (Regionaal Ondernemings Instituut). De GKB is voornemens de informatieverstrekking aan ondernemers en zzp'ers beter vorm te gaan geven door middel van workshops over de onderwerpen Besluit Bijstand Zelfstandigen (Bbz) regeling en de dienstverlening van het ROI.
3. De GKB gebruikt een uitgebreid screeningsinstrument (Mesis) om de zelfredzaamheid en ondersteuningsbehoefte in kaart te brengen. De GKB gaat de toepassingsmogelijkheden van het screeningsinstrument verder onderzoeken¹⁶.
4. Ontwikkelen diensten en productenwijzer: dit is een samenvoeging van de sociale kaart, de hulpwijzer, folders en hulpverlening. De wijzer geeft op basis van een specifiek filter op klantkenmerken een overzicht van mogelijk in te zetten diensten en producten. De inzet van deze wijzer bevordert tevens het gebruik van inkomensondersteunende voorzieningen. De GKB zoekt aansluiting bij de gelegenheidscoalitie 'niet-gebruik' van het armoedepact.
5. Onder het kopje meten is weten heeft de GKB het voornemen om samen met BWRI deel te gaan nemen aan de benchmark 'armoede en schulden' van Divosa gerealiseerd. De GKB wil een slag maken naar meer meetbare en resultaatgerichte doelstellingen. De GKB wil hiervan leren, toewerken naar een effectievere schuldhelpverlening, de interne rapportage aanscherpen en de gegevens gebruiken voor de tussentijdse evaluatie van dit beleidsplan.
6. Inzet op stress-sensitieve dienstverlening¹⁷: de kredietbank wil een meer coachende benadering inbouwen rondom de dienstverlening en zet een lokale project met Mobility Mentoring in Menterwolde. Succesvolle elementen wil de GKB direct kopiëren naar de reguliere dienstverlening van de kredietbank.
7. Onderzoeken opzetten beschermingsbewind: met het in eigen beheer uitvoeren van beschermingsbewind wil de GKB kwalitatief goede dienstverlening aanbieden en om de stijgende kosten van extern beschermingsbewind die gedeclareerd worden bij de bijzondere bijstand te beperken.
8. Beter gebruik van fondsen: de GKB wil nog beter gebruik maken van externe fondsen zoals het fonds Stichting Urgente Noden (SUN).

¹⁶ Inmiddels heeft de GKB afscheid genomen van Mesis.

¹⁷ Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat armoede en schulden letterlijk effect hebben op het brein en daarmee op het handelen van mensen. Dit brengt op zijn beurt sociale en psychische problematiek met zich mee kan brengen of versterken. Ze staan in de overlevingsmodus en hebben voornamelijk oog voor de korte termijn. Geldstress maakt dat alle aandacht uitgaat naar waar men tekort aan heeft. Hiervoor is een methodiek ontwikkeld: Mobility Mentoring.

3 Financiële zelfstandigheid vergroten

De GKB wil de financiële zelfstandigheid van haar klanten vergroten door het blijven inzetten van een aantal instrumenten, zoals budgettrainingen, online budgetplannen en blijven inzet van budgetcoaching en nazorg. Hierbij heeft de GKB als voornemens geformuleerd:

- Inzet van budgetcoaching (gerealiseerd) om meer duurzame uitstroom te bewerkstelligen.
- In samenwerking met Humanitas onderzoeken of vrijwilligers kunnen worden opgeleid tot budgetcoach of dat vrijwilligers een belangrijke rol kunnen spelen in het coachtraject.
- Met een nog intensievere nazorg begeleiding wil de GKB recidive zoveel mogelijk tegengaan. In 2017 was dat 10%, de GKB wil het aantal klanten dat financieel zelfredzaam blijft verhogen.

4 Samenwerking intensiveren tussen de kredietbank en de partners

De kredietbank werkt al veel samen met de afdeling thuisadministratie van Humanitas, sociaal werkers binnen de sociale teams en de medewerkers van de BWRI. De GKB wil de samenwerking verder verbeteren.

- Met Humanitas thuisadministratie wil de GKB onderzoeken of naast het spreekuur voor statushouders er behoefte is aan een wekelijks spreekuur voor meer algemene financiële vragen.
- Met de BWRI afdeling 'Inkomen' gaat de GKB werken met de 'financiële thermometer' (een vragenlijst om de financiële situatie van de klant te keren kennen),
- Opstarten project met een zorgverzekeraar om uitkeringsgerechtigden te ondersteunen die een achterstand hebben bij de zorgverzekeraar.
- Met de afdeling 'Re-integratie' komt de GKB eens per half jaar samen om kennis te delen en aan casusbespreking te doen.
- In overleg met het werkgeversteam van de BWRI wil de GKB haar dienstverlening voor werknemers met schulden¹⁸ onder de aandacht brengen van de werkgever.
- Sociaal team: de GKB blijft inzetten op voorlichting aan de sociaal werkers en andere hulpverlening en instanties.
- Met Kwartier Zorg en Welzijn gaat de GKB een overlegstructuur opstarten met als doel om onze dienstverlening nog beter op elkaar te laten aansluiten.
- De GKB trekt samen op met het armoedepact .
- Klantenpanel: de GKB heeft een klantenpanel die zij wil raadplegen bij veranderingen in de werkwijze en ook om mee te denken hoe bijvoorbeeld de communicatie kan worden verbeterd of hoe de drempel naar de kredietbank verder kan worden verlaagd.

5 Aandacht voor kwetsbare groepen in onze gemeente

Kwetsbare groepen, zoals ouderen, nieuwkomers en mensen met een psychische beperking met een laag inkomen, kunnen tegen een geringe vergoeding budgetbeheer ontvangen.

Daarnaast heeft de GKB concrete voornemens voor jongeren en ouderen:

- Het project 'Jongeren met schulden' geeft de mogelijkheid om jongeren een lening te verstrekken waarmee ze de schulden geheel of gedeeltelijk kunnen aflossen (onderdeel NPG).
- Ouderen ondersteuning. Ouderen hebben de neiging de problemen bij zich te houden uit trots en een groot gevoel van eigen verantwoordelijkheid. Daarom wil de GKB voorlichting gaan geven aan zorgmedewerkers en informatiemateriaal gaan verspreiden. Ook doet de kredietbank mee aan beurzen zoals de Lifestylebeurs in het najaar. Daarnaast probeert de GKB in samenwerking met 'het gezondheidsprogramma' bij ouderen achter de voordeur te komen om zo vroegtijdig op de hoogte zijn van financiële problematiek en eerder te kunnen ondersteunen.

¹⁸ De schuldenproblematiek op de werkvloer is hoog, landelijk ligt het gemiddelde op 62% van de werkgevers die te maken hebben met werknemers in een schuldenproblematiek. Dit kost de werkgever gemiddeld €13.000 op jaar basis per werknemer . Deze kosten worden voornamelijk veroorzaakt door ziekteverzuim, verwerken van loonbeslagen en productiviteitsverlies.

6 Preventie breed uitdragen in de gemeente

Het uiteindelijke doel van preventie is dat er niemand meer in een financieel problematische schuldsituatie raakt. Dit wil de GKB bereiken door zo vroeg mogelijk in contact te komen met inwoners die financiële problemen ervaren. Daarbij gaat het om life-events, zoals werkloosheid, scheiding en geboorte, die er voor kunnen zorgen dat iemand opeens minder te besteden heeft. Ook is generatiearmoede een aandachtspunt voor preventieve maatregelen. Bij generatiearmoede gaat het om inwoners (en hun kinderen) die in een vicieuze cirkel zitten waar ze met moeite uitkomen en uitblijven. Het doorbreken van deze vicieuze cirkel vereist volgens de GKB een jarenlange investering in het sociale domein. Daarom zet de GKB in op preventie en heeft twee preventiespecialisten ingezet. Dit doet de GKB op de volgende onderdelen:

- Samenwerking binnen de sociale teams en met andere hulpverlenende instanties om financiële problematiek op ieders netvlies te krijgen en te houden en daar waar nodig extra ondersteuning aan te bieden met hun kennis en kunde.
- Voorlichting en informatie om meer bekendheid te geven aan de laagdrempelige dienstverlening van de GKB voor mensen met financiële vragen en/of problemen.
- Financiële educatie en programma's binnen het onderwijs. De GKB streeft ernaar om minimaal eenmaal per jaar op alle basisscholen in Midden-Groningen een vorm van financiële educatie te organiseren. Voor leerlingen in de onderbouw van de basisschool is een theatervoorstelling ontwikkeld over geld en sparen. Naast deze theatervoorstelling wordt gewerkt aan een lesboek die naast de voorstelling door docenten kan worden gebruikt. Hierbij gaat het over gezond financieel gedrag. De middenbouw van de basisschool ontvangt gastlessen, deze worden in samenwerking met het landelijk punt van geldwijzer en de SNS bank ingepland. Voor de bovenbouw biedt de GKB het armoede en rijkspel aan in samenwerking met stichting Solidair. Tevens is voor de bovenbouw een digitaal spel over sparen en de waarde van geld in ontwikkeling. Naast de basisscholen is het streven om minimaal eenmaal per jaar op alle voortgezet onderwijs instellingen in Midden-Groningen een vorm van financiële educatie aan te bieden. Met het dr. Aletta Jacobs college is er een educatief programma met de naam Discussiëren Kun Je leren (DKJL.nl).
- Vroegsignalering van financiële problemen steviger inzetten: door schulden vroegtijdig op te sporen zijn er meer mogelijkheden om deze mensen hulp te bieden. Voorkomen wordt dat achterstanden verder oplopen en zich kunnen ontwikkelen tot een problematische schuldsituatie. Zo kan een huisuitzetting maar ook beslaglegging worden voorkomen. Als doelstelling is geformuleerd "*wij doen in de gemeente intensief en effectief aan vroegsignalering van schulden*¹⁹". De GKB werkt al samen met woningcorporatie Lefier, die achterstanden in de huur doorgeeft aan het sociale team. Vroegsignalering wordt komende jaren stapsgewijs uitgebreid. Er wordt in samenwerking met signaalpartners, zoals de woningbouwvereniging, het waterbedrijf en de energieleveranciers, eerst ingezet op mensen met een betalingsachterstand bij primaire vaste lasten. De GKB wil uitbreiden naar het UWV, energiemaatschappijen en zorgverzekeraars. Hiervoor zet de GKB een projectteam 'vroegsignalering' op om te inventariseren welke partners een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan signalen die leiden naar vroegsignalering van financiële problemen. Met die partijen gaat de gemeente dan convenanten aan zodat per 2021 afspraken gemaakt kunnen worden om actief dienstverlening aan te bieden aan deze inwoners. In de werkwijze wordt een balans gezocht tussen zowel het schriftelijk als telefonisch aanbieden van hulp en huisbezoeken. Voor de vroegsignalering is aanvankelijk één team op mensen met een betalingsachterstand af, inmiddels zijn het twee teams.

Sociale teams

De gemeente Midden-Groningen heeft nu 5 Sociale teams. Per 1 januari 2021 worden dit er 4 vanwege bezuinigingen en een herinrichting van de teams op basis van de zwaarte van de problematiek per werkgebied.

¹⁹ Preventieplan schuldhulpverlening, bijlage bij beleidsplan SHV 2018-2022

De basistaak van het Sociaal team is de uitvoering van de toegang tot Jeugdhulp, de Wmo en participatie. De Sociale teams zijn ontstaan vanuit de decentralisatie van de Jeugdwet. Er werken tussen de 90 en 100 mensen rondom de Sociale teams. De gemeente en Kwartier Zorg en Welzijn zijn de hofleveranciers van werknemers, en de gemeente doet daarbij de backoffice en participatie.

Het Sociaal team probeert om bij een hulpvraag alle levensgebieden in beeld te brengen, waaronder financiën. Een hulpvraag of probleem komt vaak niet alleen, maar is soms een symptoom van onderliggende (financiële) problemen. Een andere taak van het Sociaal team is het helpen bij informatie geven over en het aanvragen van minimaregelingen en toeslagen waar klanten recht op hebben. Mensen weten vaak niet hoe zij de regelingen en toeslagen aan moeten vragen of kunnen de aanvraag niet online doen, hierdoor blijft het vaak liggen. Het doel van de Sociale teams is dan om mensen hierop te appelleren.

Vanuit het BWRI zitten er werkcoaches in het sociaal team, met de opdracht om participatie van klanten te bevorderen en om ook aandacht voor de financiën te hebben door hen bijvoorbeeld op de minimaregelingen te wijzen.

De sociale teams voeren veel van het armoedebeleid uit. Bezuinigingen leggen druk op deze uitvoerende processen. Ook hier is de uitdaging om de ambities en de bezuinigingen te combineren.

3.1.4. Meninge n over het beleid

In de enquêtes en in de interviews is gevraagd naar de mening over het armoedebeleid van de gemeente Midden-Groningen. In het onderstaande staat een overzicht van de belangrijkste bevindingen.

Vanuit het interview met een vertegenwoordiging van de gemeenteraad komt het signaal dat er in het beleid te weinig onderscheid wordt gemaakt tussen de groep die te maken heeft met intergenerationele (langdurige) armoede en de mensen die in tijdelijke armoede zitten na een levensgebeurtenis zoals een echtscheiding. Het idee is dat de aard van de hulp en ondersteuning voor mensen in langdurige armoede anders is dan mensen die tijdelijk in armoede zitten. Daarnaast vindt men dat er nog (te) weinig aandacht is voor de specifieke (risico)groepen in de gemeente en het bereiken van de groep in stille armoede.

Uit de interviews met betrokkenen komt verder naar voren dat er in de gemeente veel zaken goed gaan. Zo waarderen de betrokkenen de houding en de betrokkenheid van de gemeente bij armoede en schuldhulpverlening. De gemeente denkt volgens meerdere betrokkenen echt mee met de inwoners, wat zich laat blijken uit de omgekeerde toets en de mogelijkheden tot maatwerk. De ambities zijn goed en oprecht, en de lijnen binnen de gemeente zijn kort.

Er kan ook een aantal zaken beter. Zoals gezegd zijn de ambities van de gemeente mooi, maar ontbreekt het de gemeente volgens sommigen aan slagvaardigheid om deze ambities waar te maken. De samenwerking binnen en buiten de gemeente kan beter worden benut, de lijnen zijn kort maar worden niet altijd ook gebruikt om bijvoorbeeld een hulpvraag door te zetten of een probleem samen op te lossen. Daarnaast kan er binnen het armoedebeleid meer ingezet worden op concrete, haalbare en meetbare doelstellingen en de concrete middelen om deze te bereiken.

Quote uit een interview:

“Rondom is armoede is veel bestuurlijke drukte, maar in de praktijk gebeurt er niks. Er is te weinig slagvaardigheid.”

De Adviesraad Sociaal Domein onderschrijft de nadruk in het beleid op preventie en het doorbreken van intergenerationele armoede. Wel denkt zij dat de communicatie beter kan: meer gericht, persoonlijker, meer in gewone-mensentaal en met meer inlevingsvermogen.

Uit de enquête onder de cliënten blijkt dat men veelal positief is over het minimabeleid. Aan de ene kant hebben de meeste respondenten wel eens te weinig geld voor met name sociale behoeften zoals sporten en voor gezonde en afwisselende voeding en kunnen respondenten met kinderen ook vaak kleding, spullen en het lidmaatschap van een (sport)vereniging voor hun kinderen niet bekostigen. Aan de andere kant mist meer dan de helft van de respondenten geen (specifieke) regelingen in het minimabeleid. Driekwart van de respondenten vindt dat de gemeente genoeg doet voor mensen met een laag inkomen en bijna twee derde hoeft geen ondersteuning van de gemeente bij andere dingen. In het volgende tekstvak staan enkele quotes van respondenten die vinden dat de gemeente niet genoeg doet voor mensen met een laag inkomen.

“Een laag inkomen blijft laag, maar alle vaste lasten blijven stijgen, onder andere doordat steeds meer zorgkosten niet vanuit de verzekering worden betaald.”

“Ik heb een eigen huis en kom vervolgens nergens voor in aanmerking waardoor ik in grote armoede leef.”

“Het blijft moeilijk om rond te komen of iets extra te doen voor je kinderen.”

“Ik vind dat ik te weinig hulp heb gehad bij het zoeken naar werk.”

“Ik zie weinig van hoe de gemeente zich sterk maakt voor de armen.”

“De meeste informatie moet je zelf uitzoeken. Je hebt wel steun aan het Sociaal Team.”

“Je moet alles zelf uitpluizen en ik ben daar totaal niet in thuis.”

Een aantal respondenten heeft wel mogelijke verbeterpunten voor de gemeente. Een deel van deze groep geeft wel aan dat hij meer tegemoetkomingen en regelingen wil zien vanuit de gemeente, zoals regelingen voor zorg- en reiskosten en voor leuke activiteiten voor volwassenen en kinderen. Een ander deel vindt dat de gemeente de informatie over de minimaregelingen actiever moet verspreiden en minima meer moet ondersteunen bij het aanvragen van de regelingen. Ten slotte wil een deel van deze respondenten (meer) hulp en ondersteuning bij het vinden van werk. Hieronder volgt een aantal quotes van respondenten die één of meerdere regelingen missen.

“Ik ben chronisch ziek en ik denk dat er meer is waar ik recht op heb, maar dit wordt niet aan mij gemeld. De zorgkosten kan ik vaak niet betalen.”

“Als ik een apparaat moet worden vervangen of er wat stuk gaat, wacht ik op mijn vakantiegeld of de individuele inkomenstoelage en dan blijft er niet veel over om wat leuks te gaan doen.”

“Ik krijg geen reiskosten vergoed om mijn zieke moeder te bezoeken in het verpleeghuis.”

“Ik betaal mijn eigen risico van de zorgverzekering met de individuele inkomenstoelage.”

“Ik zou graag willen sporten, maar ik heb geen rijbewijs en de busreis zou mij al 10 euro kosten. Daar heb ik het geld niet voor, want 3 keer per week is al gauw 30 euro.”

“Ik wil graag een bijdrage voor geestelijke zorg, ik heb een fobie, maar kan de behandeling helaas niet betalen. “

“Ik werk al 4 jaar met behoud van uitkering en ik zou daar best een klein beetje voor beloond willen worden.”

De uitkomsten van de enquête stemmen niet geheel overeen met de verwachtingen van de Adviesraad Sociaal Domein. In het interview heeft de Adviesraad aangegeven dat het Armoedebeleid altijd aansluit bij de behoeften van de doelgroep. Zo denkt de Adviesraad dat de doelgroep vaak liever alleen geld op de rekening krijgt in plaats van de vergoedingen in natura van de webwinkel. Gebruikers willen naar de mening van de Adviesraad liever hun eigen keuzes maken over waar ze het geld aan besteden.

Ook onder de ketenpartners is gevraagd naar hun mening over het gemeentelijk beleid. De ketenpartners geven aan meer op de hoogte te zijn van de doelstellingen en de instrumenten van het armoedebeleid dan van het schuldhulpverleningsbeleid. Over het armoedebeleid zijn de meeste ketenpartners positief. Als verbeterpunten noemen de ketenpartners dat het armoedebeleid meer gericht kan zijn op preventie, en dat de drempel om hulp te vragen lager kan zijn. Genoemde drempels die hun doelgroep ervaart zijn schaamte, onmacht en een gebrek aan kennis hoe of waar zij terecht kunnen. Hierbij gaat het vooral om de mensen die in verborgen armoede zitten. Om deze groep te bereiken kan de informatie over de minimaregelingen actiever verspreid worden in de doelgroep, en kan meer worden samengewerkt met verschillende ketenpartners. Dit zou naar mening van organisaties met name de effectiviteit van het armoedebeleid ten goede komen.

“Ervan uitgaande dat inwoners die in aanmerking komen voor de bovengenoemde maatregelen binnen het armoedebeleid worden bereikt en op een passende manier ondersteuning krijgen om er een beroep op te doen, is het aanbod goed.”

“Ruime inkomensgrenzen en goed digitaal toegankelijk.”

“De gemeente Midden-Groningen is zich zeer bewust van de moeilijkheden die haar inwoners met een laag inkomen hebben. De gemeente probeert actief deze groep te helpen.”

“Ik kom persoonlijk regelmatig met mensen in contact die wanhopig zijn. Deze mensen weten niet hoe en bij wie ze moeten aankloppen. Mijn idee is: geef de mensen rijkelijk informatie over waar ze terecht kunnen voor ondersteuning op geestelijk en fysiek gebied.”

Over het schuldhulpverleningsbeleid oordelen de ketenpartners vaker neutraal, mede doordat zij niet altijd weten wat er binnen het beleid gebeurt en daardoor geen mening kunnen vormen. Net als bij het armoedebeleid oordelen de ketenpartners vrijwel nooit negatief over het schuldhulpverleningsbeleid. Ook hier liggen de verbeterpunten volgens sommige ketenpartners in preventie en in het verlagen van de drempel om naar de GKB te stappen, bijvoorbeeld door meer laagdrempelige informatie te verspreiden onder inwoners.

3.1.5. Conclusies

Onderzoeksvragen

- Heeft de gemeente duidelijke doelstellingen vastgelegd voor met betrekking tot armoedebeleid?;

De gemeente heeft een duidelijke visie op het sociaal domein en ook rondom armoede en schuldhulpverlening. Er wordt gestreefd om zo integraal mogelijk te werken, onder andere de inzet van de Sociale teams is hier een voorbeeld van, en intergenerationele armoede krijgt veel aandacht. Ook preventie staat hoog op de agenda. Het armoedebeleid is breed gedefinieerd en zowel binnen als buiten de gemeente houden veel mensen en organisaties zich met dit onderwerp bezig. Ook de doelstellingen rondom armoede behelzen diverse beleidsterreinen: de gemeente wil dat iedereen kan meedoen en er zo min mogelijk belemmeringen zijn voor haar inwoners. De breedte is een kracht en een zwakte van de visie. Risico is dat ‘alles’ gerelateerd wordt aan armoede. Ook zorgt de breedte ervoor dat de doelstellingen niet altijd even concreet zijn. Wel is de visie en het beleid coherent opgebouwd. Betrokkenen geven ook aan dat ze de concretisering van doelstellingen en werkwijze missen en dat dit de samenwerking binnen de gemeente (tussen afdelingen) en buiten de gemeente (met ketenpartners) bemoeilijkt. Omdat het armoedebeleid overal ‘doorheen’ zit wordt het lang niet altijd concreet en dit leidt ertoe dat er (te) weinig gebeurt. Bij betrokkenen speelt de stemming dat de ambities van de gemeente mooi en goed zijn, maar dat hier in de praktijk (te) weinig mee gedaan wordt. Dit geldt bijvoorbeeld voor de integrale aanpak, waar betrokkenen beleidsmatig en uitvoerend weinig van merken. Schuldhulpverlening is concreter en heeft een eigen beleidsplan met duidelijke doelstellingen en acties die men wil uitzetten. Dit is ook een overzichtelijker werkveld.

De gemeente heeft een redelijk uitgebreid pakket aan minimaregelingen. Regelingen kunnen overigens worden gestapeld door cliënten omdat ze bij verschillende uitvoerende organisaties voor hetzelfde doel een soortgelijke regeling aan kunnen vragen. Dit leidt tot extra kosten voor de gemeente. Cliënten zijn over het algemeen tevreden over het minimale beleid en vinden dat de gemeente voldoende regelingen aanbiedt. Een meerderheid behoeft geen verdere hulp van de gemeente, ongeacht of zij bepaalde zaken zelf kunnen bekostigen. Tegelijkertijd zegt niet iedereen in staat te zijn de informatie te vinden of te krijgen die hij nodig heeft en heeft een deel

van de doelgroep moeite met het betalen van zorg- en reiskosten en is niet in staat een keer iets leuks te doen.

3.2. Sturing op en monitoring van het beleid

Onderzoeksvragen

- Op welke wijze stuurt de gemeente hierop zodat de instrumentenmix maximaal wordt ingezet voor het realiseren van gemeentelijke doelen? Wordt hierbij bijv. gebruik gemaakt van prestatie-indicatoren die zijn afgeleid van gemeentelijke doelen?

3.2.1. Algemeen

Ten aanzien van de sturing en monitoring wordt in de jaarstukken verslag gedaan van de realisatie van verschillende doelstellingen. Onder het Programma Sociaal staan de verschillende thema's rond het sociaal domein benoemd²⁰. In de jaarstukken over 2019, het jaar waarin de sociale visie van kracht werd, staat per onderdeel van het sociaal domein de gewenste doelstellingen en de behaalde resultaten beschreven.

3.2.2. Sociale Visie

In de sociale visie is een aantal kengetallen benoemd dat inzicht dient te geven in hoeverre de sociale veerkracht gestalte krijgt en dan met name in de mate waarin het leerproces begint te landen in de uitvoerende organisaties. De indicatoren zijn daarbij nadrukkelijk bedoeld om het proces te voeden en niet bedoeld als afrekenindicatoren. Het betreft de volgende kengetallen:

1. Het aantal ligdagen in de Kinder- en Jeugdpsychiatrie
2. Het aantal jongeren dat gebruik maakt van een 24 uren voorziening
3. Het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen
4. Het aantal huisontruimingen
5. Het aantal verplichte GGZ-maatregelen
6. Het aantal inwoners met problematische schuldenproblematiek
7. Het aantal stapelingsadressen met Wmo, participatie-uitkering, GKB en jeugdzorg
8. Het aantal Eigen Krachtconferenties
9. Het aantal mensen dat wordt bereikt met alfabetiseringsactiviteiten
10. Het aantal "moeilijke brieven" (in de ogen van gebruikers)

De gewenste trend is een daling van de genoemde kengetallen 1 t/m 7 en 10, en een stijging van de kengetallen 8 en 9. De kengetallen zijn door de gemeente beoordeeld op haalbaarheid. Een deel van de indicatoren betreft duidelijk een ander domein dan armoede.

In de visie is gesteld dat het de bedoeling is om deze de kengetallen te actualiseren in de sociale monitor die 2 keer per jaar aan de raad ter informatie wordt voorgelegd in mei en november van een kalenderjaar. Ook staat in de visie benoemd dat er andere vormen van monitoring zouden moeten komen om op populatieniveau en trends de ontwikkeling (langjarig) zichtbaar te maken en beoordelen in hoeverre de ontwikkeling in Midden-Groningen afwijkt van andere Groningse gemeenten om te leren en te verklaren waarom een bepaalde aanpak wel of niet werkt.

In de reguliere planning en controlcyclus (P&C) worden veel deelrapporten met daarin de ingezette middelen en financiën voorgelegd aan de raad, zoals vanuit Wmo, Jeugd en het Sociaal team. Ook worden er maandrapportages meegenomen vanuit BWRI over bijvoorbeeld de ontwikkelingen in het BUIG-budget²¹ en re-integratie naar de arbeidsmarkt. Een aantal

²⁰ Het gaat om Onderwijs, Welzijn, Sociale Teams, Jeugdhulp, Wmo, Bijstand, Armoedebeleid en bijzondere bijstand, re-integratie en gemeentelijke kredietbank. Er wordt een onderscheid gemaakt in basisvoorzieningen (Onderwijs, Welzijn, Jeugd en Wmo) en individuele voorzieningen.

²¹ I.e. het gebundelde budget dat de gemeente jaarlijks ontvangt vanuit het Rijk om de uitkeringen aan cliënten te bekostigen.

indicatoren wordt maandelijks gemonitord via de ingezette middelen en de inzet van het Sociaal team. De rapportages vanuit de GKB over ingezette middelen en de kosten gaan niet allemaal naar de raad: wel wordt de raad hier een paar keer per jaar over geïnformeerd.

3.2.3. Armoedebeleid

Ten aanzien van de sturing en monitoring van het armoedebeleid wordt in de jaarstukken verslag gedaan van de realisatie van verschillende doelstellingen. Onder het Programma Sociaal staan de verschillende thema's rond het sociaal domein benoemd. In de jaarstukken staan voor minima en het armoedebeleid de volgende doelstellingen benoemd:

Figuur 3.2.1. Doelstelling en resultaten armoedebeleid, bron Jaarstukken 2019

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt?
<ul style="list-style-type: none"> We willen dat inwoners van jong tot oud in Midden-Groningen kunnen meedoen in de samenleving en dat kinderen niet in hun ontwikkeling beperkt worden vanwege financiële tekorten. We willen tweedeling voorkomen en kinderen de kansen bieden waardoor zij de spiraal van armoede en maatschappelijke kwetsbaarheid kunnen doorbreken. Het is belangrijk dat alle kinderen en jongeren hun talenten kunnen ontwikkelen en gelijke kansen hebben op levensvervulling en zelfontplooiing. We hebben aandacht en zorg voor inwoners die leven in armoede en bieden financiële ondersteuning. Hierbij richten we ons in het bijzonder op kinderen, want we willen dat alle kinderen kunnen deelnemen aan gewone activiteiten met andere kinderen, zoals een verjaardag vieren, meegaan naar de film of winkelen. 	<p>Minima- en armoedebeleid</p> <ul style="list-style-type: none"> Mensen met een inkomen tot 125% van het sociaal minimum konden meedoen aan sociale, sportieve en culturele activiteiten via de webwinkel van het Meedoenfonds. We hebben 90% van de kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen bereikt en 30% van de volwassenen met een laag inkomen. Mensen die langdurig rond moeten komen van een inkomen op bijstandsniveau konden aanspraak maken op de individuele inkomensvoetingsbijstand. Mensen met een laag inkomen die door bijzondere omstandigheden hogere kosten hebben, konden een beroep doen op de bijzondere bijstand. Kinderen waarvan de ouders minder financiële armslag hadden, kregen financiële ondersteuning via het kindpakket, de regeling schoolkosten voortgezet onderwijs en het maatwerkbudget. We hebben samen met maatschappelijke organisaties binnen het Armoedepact gewerkt aan het bestrijden van armoede.

Vervolgens wordt gerapporteerd op de bereikte resultaten en welke inspanningen er zijn geleverd. De breedte van de visie op armoedebestrijding staat op gespannen voet met de meetbaarheid ervan. Vanuit de verschillende betrokkenen wordt dit aangegeven. Feitelijk is er een multidimensionale aanpak van armoede waarbij een multidimensionale resultatenmatrix behoort. De verantwoording en meting gebeurt nu juist op de eendimensionale regelingen en projecten die plaatsvinden. Per domein en deeltaak worden dus de resultaten gemeten en de financiën geconcretiseerd, maar hiermee is de gemeente niet in staat de voortgang van het armoedebeleid integraal vast te stellen. Wel kan worden vastgesteld of een deeltaak bijdraagt aan de doelstellingen van het armoedebeleid. In de jaarrekeningen probeert de gemeente Midden-Groningen dit nader vorm te geven.

Quotes uit een interview:

“We kunnen niet hard maken hoeveel mensen na een aantal jaar uit de armoede zijn geholpen. Dit is niet alleen onderhevig aan gemeentelijke beleid, maar ook aan bijvoorbeeld de huidige coronacrisis of een andere economische crises.”

“De aanpak is geslaagd als mensen meer sociale veerkracht hebben en minder armoedeproblematieken. Dit is echter niet direct meetbaar.”

Armoederegisseur

De armoederegisseur is gestart in 2018. De armoederegisseur diende in de periode 2018-2020 mee te werken aan de omslag van een curatief naar een preventief armoedebeleid. Concreet is bij de start van de armoederegisseur aangegeven op welke onderdelen de armoederegisseur de komende 2 jaar meerwaarde diende te leveren:

- uitvoering geven aan de strategische visie sociaal domein door de structurele aanpak van (intergenerationele) armoede.
- armoedepact dient continue aandacht te hebben; de gemeente heeft hierin een spilfunctie.
- actualiseren webwinkel Meedoenfonds.
- uitvoering maatwerkbudget: de armoederegisseur is beslissingsbevoegd voor het maatwerkbudget.
- Ambassadeur aanpak armoede: door veel aandacht te geven aan de inwoners, het beter op de kaart krijgen van de armoedeproblematiek binnen het onderwijs en aanspreekpunt voor professionals en organisaties.

Armoedepact

Met het Armoedepact wordt nagestreefd om het leven voor mensen in armoede te verzachten door armoede eerder te signaleren en initiatieven op te zetten. Aangegeven is dat men dit wil bereiken door onder andere ondersteuning en preventie te bieden, het niet-gebruik tegen te gaan, goede informatievoorziening te bieden en de (financiële) zelfredzaamheid van klanten te vergroten. Er is echter niet geconcretiseerd op welke wijze dit wordt gemeten.

3.2.4. Schuldhulpverlening

Voor de schuldhulpverlening wordt ook gerapporteerd in de jaarstukken. Er wordt een koppeling gelegd tussen wat de gemeente wilde bereiken en wat is gerealiseerd, net als bij de andere onderwerpen van het sociaal domein. In figuur 3.2.1 staat dit weergegeven.

Figuur 3.2.1. Doelstellingen en realisatie GKB, bron Jaarstukken 2019

Wat wilden we bereiken?	Wat hebben we bereikt?
<ul style="list-style-type: none"> We willen er zijn voor de inwoners die advies en/of informatie willen hebben over hun financiën, inwoners die moeite hebben met het regelen van hun financiële zaken en voor mensen die problematische schulden hebben en daar zelf niet meer uitkomen. Daarnaast zetten we ons in voor preventie. Preventie heeft als belangrijkste doelstellingen: tegengaan van generatiearmoede, vroeg signalering, financiële bewustwording vanaf de basisschool en het weg werken van de 'drempel' naar de kredietbank. We denken hiermee de toename van schulden te doorbreken en de armoede problematiek in onze gemeente te kunnen verminderen. Door een intensief nazorg traject willen we voorkomen dat mensen na uitstroom bij de kredietbank te maken krijgen met recidive. Het project Stressvrij wil met een innovatieve en nieuwe vorm van begeleiding inwoners met problemen op meerdere leefgebieden ondersteunen. De methodiek 'Mobility-Mentoring' sluit daar 100% bij aan. 	<ul style="list-style-type: none"> In 2019 had de kredietbank 918 klanten (928 klanten in 2018). De kredietbank bood 730 inwoners budgetbeheer aan en 177 inwoners hebben we met een schuldregeling geholpen. In 2019 zijn er 33 wsnp aanvragen ingediend. In 2019 liepen er 248 sociale leningen. De aanvragen liepen terug van 126 in 2018 naar 93 aanvragen in 2019. In 2019 hebben we 120 adviesgesprekken gevoerd (2018 waren dit 103 gesprekken) waarvan ongeveer 24 klanten daadwerkelijk een aanvraag schuldhulpverlening hebben ingediend en 5 een sociale lening. In totaal hebben we in 2019 284 nieuwe aanvragen voor schuldhulpverlening ontvangen (2018 waren dit 297). De kredietbank levert maatwerk. Onze doelstelling is dat klanten financieel zelfstandig blijven of worden. Daar waar dat niet mogelijk blijkt te zijn blijven wij budgetbeheer aanbieden. Om te bereiken dat een klant weer zijn eigen administratie kan beheren wordt er regelmatig gekozen voor de inzet van een budgettraining. Er zijn ook klanten die prima hun eigen financiën kunnen beheren en daarmee hebben we dan een paar maanden na beëindiging van de dienstverlening nog telefonisch contact, met de vraag, hoe het gaat? Naast een budgettraining en/of telefonisch contact kunnen wij ook kiezen voor de inzet van een budgetcoach. 4 sociaal werkers van het sociaal team in Menterwolde hebben in 2019 mogen proefdraaien met de instrumenten van 'Mobility-Mentoring': de brug naar zelfstandigheid', de doel- actieplannen en het geven van waarderingen. De resultaten laten zien dat de methode impact heeft. Er wordt vooral vooruitgang geboekt op het domein financiën. Betrokken inwoners geven aan dat zij het als prettig ervaren en dan met name het gebruik van de brug. Het biedt overzicht, structuur en duidelijkheid. In de strategische visie en de NPG voorstellen is de methodiek Mobility-Mentoring meegenomen als gewenste werkwijze in het sociaal domein.

De GKB maakt jaarlijks een vertaalslag van het beleidsplan naar een jaarplan, met gerichte acties. In het jaarplan wordt per doelstelling weergegeven wanneer de GKB tevreden is (de norm), het resultaat, een korte beschrijving van de activiteit, de verantwoordelijke uitvoerders, eventuele succesfactoren en gedurende het jaar een beschrijving van de stand van zaken. De GKB evalueert elk jaar de resultaten van het plan. Tevens wordt het jaarplan gebruikt om verantwoording af te leggen richting het management. Het jaarverslag van de begroting wordt als verantwoordingsdocument ingezet richting het bestuur, de portefeuillehouder en de raad. Alleen bijzondere zaken worden weleens afzonderlijk richting de raad gecommuniceerd. Dit gebeurt met name naar aanleiding van specifieke vragen.

3.2.5. Conclusies

Onderzoeksvragen

- Op welke wijze stuurt de gemeente hierop zodat de instrumentenmix maximaal wordt ingezet voor het realiseren van gemeentelijke doelen? Wordt hierbij bijv. gebruik gemaakt van prestatie-indicatoren die zijn afgeleid van gemeentelijke doelen?

De sturing staat nog wat in de kinderschoenen. Er wordt wel degelijk cijfermatig gerapporteerd, zoals op het bereik van de minimaregelingen onder de verschillende doelgroepen. Maar er is (nog) geen set van KPI's en de concreet te behalen resultaten zijn niet benoemd. In de verantwoordingen ontbreken op veel acties en doelstellingen concrete cijfers en resultaten. De gemeente rapport op wat ze hebben gedaan maar niet op wat het effect hiervan is en koppeling aan specifieke doelstellingen ontbreekt. Aan de andere kant benoemt de gemeente dit ook: armoede kan niet worden opgelost. Er is nog veel in ontwikkeling. Er is geen sterke drive bij de gemeentelijke organisatie om met KPI's de resultaten van armoedebestrijding te onderbouwen.

De ambitie op het sociaal domein is groot, maar de middelen en de concretisering ontbreken soms. De betrokkenen bij het beleid geven zoals gezegd wel aan dat het concretiseren van middelen en resultaten wenselijk is.

Ten aanzien van de minimaregelingen wordt niet specifiek gestuurd op een bepaald bereik of op een gerichte communicatiestrategie richting de doelgroep. De gemeente heeft alleen als doel dat mensen gebruik van de regelingen kunnen maken.

3.3. Behaalde resultaten van het beleid

Onderzoeksvragen

- In hoeverre zijn de afgesproken doelen/prestaties in de afgelopen twee jaar (2018 en 2019) gehaald? Wat is de algemene beeldvorming hierover bij de betrokken instanties, zoals stuurgroep armoedepact e.a.?
- Hoe verloopt de samenwerking rond beleid en uitvoering?

3.3.1. Resultaten armoedebeleid

De resultaten van het armoedebeleid worden jaarlijks vastgelegd in de jaarstukken. Daarnaast wordt er zonder vast schema periodiek gerapporteerd via raadsbrieven of memo's aan de raad.

Vanuit het ambtelijk apparaat wordt aangegeven dat de implementatie van de visie op sociale veerkracht en preventie van armoede vertraging heeft opgelopen. Dit heeft meerdere oorzaken. De financiële situatie van de gemeente speelt hierin een rol, ook omdat de NPG-gelden later binnenkwamen dan gedacht. Daarnaast blijkt het verspreiden van deze visie en de werkwijze onder alle betrokkenen meer tijd te kosten dan gedacht. Er is nog geen grip op de vertaling van de visie naar de concrete werkzaamheden van betrokkenen. Dit maakt dat betrokkenen nog niet altijd werkzaamheden (kunnen) uitvoeren in het kader van de visie op sociale veerkracht, wat de verdere implementatie ervan vertraagt.

In de raadsbrief²² van juli 2020 geeft de gemeente een reactie op de geuite wens van de gemeenteraad ten aanzien van het stellen van meetbare doelen voor de armoedeaanpak ten

²² Raadsbrief Armoedebeleid 2020-004801

behoefte van het monitoren van de effecten van de inzet. De gemeente geeft aan dat dit een lastige opgave is. De wijze van monitoring die de gemeente kan doen betreft:

- de aantallen cliënten van BWRI en GKB.
- cijfers die het bereik aangeven van het Meedoenfonds.
- Cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) over het aantal huishoudens dat een laag inkomen heeft.

De kanttekening bij deze cijfers is volgens de gemeente dat deze alleen gaan over inkomensarmoede en niets zeggen over de bredere definitie van armoede die Midden-Groningen hanteert. Zoals al eerder aangegeven is deze gemeentelijke inzet juist gericht op het verbeteren van de situatie op al deze leefgebieden. De gemeente geeft daarbij aan dat de effecten van die integrale aanpak moeilijk in cijfers zijn te vatten. Hiervoor wordt een systematiek opgezet om de voortgang te meten van de strategische visie op het sociaal domein. Dit is echter nog niet gereed.

In de verschillende documenten worden wel resultaten gepresenteerd. De wijze van presenteren van de resultaten is afhankelijk van de aard van het document. In het onderstaande overzicht staan per onderdeel de resultaten beschreven.

Resultaten instrumenten en inzet

In het onderstaande staan voor de verschillende instrumenten en ingezette middelen de resultaten op een rij. Dit betreft de volgende doelstellingen²³:

- *“We willen dat inwoners van jong tot oud in Midden-Groningen kunnen meedoen in de samenleving en dat kinderen niet in hun ontwikkeling beperkt worden vanwege financiële tekorten. We willen tweedeling voorkomen en kinderen de kansen bieden waardoor zij de spiraal van armoede en maatschappelijke kwetsbaarheid kunnen doorbreken. Het is belangrijk dat alle kinderen en jongeren hun talenten kunnen ontwikkelen en gelijke kansen hebben op levensvervulling en zelfontplooiing.*
- *We hebben aandacht en zorg voor inwoners die leven in armoede en bieden financiële ondersteuning. Hierbij richten we ons in het bijzonder op kinderen, want we willen dat alle kinderen kunnen deelnemen aan gewone activiteiten met andere kinderen, zoals een verjaardag vieren, meegaan naar de film of winkelen.”*

Tabel 3.3.1 Resultaten armoedebeleid

Wat	Resultaat 2019	Resultaat 2018
Meedoenfonds	Bereikt: 90% (1.413) van de kinderen die opgroeien in een gezin met een laag inkomen en 30% (2.164) van de volwassenen met een laag inkomen.	We hebben 40% van alle inwoners met een inkomen lager dan 115% van het sociaal minimum bereikt. De hoogte van de minimavergoedingen was al geharmoniseerd zodat alle inwoners in Midden-Groningen dezelfde vergoedingen ontvingen.
Vergoeding van maximaal € 1000,00 voor indirecte schoolkosten		In 2018 maakten 67 gezinnen gebruik. Hiervan ontvingen 55 gezinnen een bijstandsuitkering
Maatwerkbudget ingezet voor kinderen die opgroeien in armoede	32 gezinnen hebben een vergoeding ontvangen uit het maatwerkbudget voor opleidingskosten, speciaal zwemonderwijs en vervoer.	In 2018 hebben 33 gezinnen een vergoeding ontvangen voor schoolkosten, kosten voor de huiswerkbegeleiding, kosten voor een medische behandeling en reiskosten.

²³ Bron Jaarstukken 2019

Kindpas	Er zijn 1438 kindpassen uitgegeven.	
Bijzondere bijstand	Meer mensen hebben bijzondere bijstand aangevraagd. Ook weer meer aanvragen bewindvoering.	
Individuele inkomensvoetstuk	Kosten inkomensvoetstuk stegen verder.	Verstrekt aan 1.068 mensen.
Collectieve zorgverzekering ²⁴	Het aantal deelnemers aan de verzekering: 1/1/2019: 1.757 1/1/2020: 1.702	1/1/2018: 1.630
Kledingbank Maxima	In Hoogezand-Sappemeer komen er alleen al 1500 klanten per jaar binnen, in de hele provincie zijn dit 7000 klanten. De doelgroep bestaat nu voor ongeveer 50 procent uit nieuwe Nederlanders	

De rapportage is op basis van verstrekkingen weergegeven. Het bereik van het Meedoenfonds onder kinderen is met 90 procent uitzonderlijk hoog. Gemiddeld zien we bij andere gemeenten een bereik van circa 40 tot 50 procent van alle kinderen. Het bereik onder volwassenen is met 30 procent wat lager dan we elders zien (gemiddeld 35 tot 40 procent).

Meningen van de cliënt

In de enquête onder cliënten is gevraagd naar het gebruik en de bekendheid van regelingen. De meeste gemeentelijke regelingen voor volwassenen en kinderen zijn bij een meerderheid van de respondenten bekend. De regelingen helpen de respondenten vooral om rekeningen te betalen. De regelingen worden in mindere mate ingezet om te sporten of culturele activiteiten te ondernemen, ondanks het hoge gebruik van het Meedoen Fonds dat (onder ander) dergelijke kosten vergoedt. Het is aannemelijk dat het Meedoen Fonds vaker wordt ingezet om rekeningen te betalen (zoals door internetkosten, die ook vanuit het Fonds worden vergoedt). Opvallend is wel dat het gebruik van het Jeugdfonds Sport en Cultuur relatief laag is: ongeveer een derde van de respondenten met kinderen maakt hier gebruik van.

Van de landelijke regelingen zijn de zorgtoeslag, huurtoeslag en het kindgebonden budget het meest bekend. Daar wordt ook het meest gebruik van gemaakt (respectievelijk 90, 76 en 80 procent). De bekendheid en het gebruik van de meeste gemeentelijke regelingen is goed, maar blijft wel achter bij de bekendheid en het gebruik van de bovenstaande landelijke regelingen. Elke gemeentelijke regeling is bij een deel van de doelgroep onbekend, en het niet kennen van regelingen is de meest genoemde reden om deze regeling niet te gebruiken.

Respondenten geven aan voornamelijk op eigen initiatief aan informatie over de regelingen te komen, met name via de website van de gemeente en via vrienden of kennissen. Zij komen minder vaak aan deze informatie via hulpverleners en het Sociaal team, en vrijwel nooit via een lokale welzijnsstichting.

De meeste respondenten hebben wel eens hulp gehad van andere organisaties. Ruim de helft (54 procent) heeft (logischerwijs) wel eens hulp gehad van het BWRI. Daarnaast heeft 39 procent wel eens hulp gehad van Kledingbank Maxima, en heeft 31 procent wel eens hulp gehad van Humanitas en/of het Sociaal team. Ruim een kwart heeft ook hulp gehad van de Voedselbank.

²⁴ In 2019 en 2020 bedraagt de inkomensgrens 125% van het sociaal minimum, in 2021 wordt deze teruggebracht naar 115%.

Klanttevredenheidsonderzoek

BWRI houdt jaarlijks een klanttevredenheidsonderzoek, de GKB doet dit tweejaarlijks. De algemene tevredenheid over de GKB is behoorlijk goed, blijkt uit de meest recente rapportage uit 2020. Op onderdelen als bereikbaarheid, informatievoorziening en het online platform krijgt de GKB rond de 8 als rapportcijfer. Voor de totale dienstverlening krijgt de GKB een 8.2. De telefonische bereikbaarheid is het enige echte verbeterpunt dat uit het onderzoek komt. Volgens de GKB zelf komt dit mede doordat een deel van de respondenten 24 uur per dag wil kunnen bellen, wat voor de GKB niet mogelijk is.

Vanuit de interviews klinkt ook kritiek op de inhoud van het klanttevredenheidsonderzoek. Het onderzoek gaat volgens deze critici alleen over de dienstverlening van de GKB en niet over bijvoorbeeld armoedestress of de effectiviteit van het beleid. Dit laatste zou juist wel wenselijk zijn in een dergelijk onderzoek om een beter beeld te krijgen van de effecten van de schuldhelpverlening.

Armoederegisseur

Ook over de armoederegisseur wordt in de jaarrekeningen gerapporteerd.

Tabel 3.3.2 Resultaten armoederegisseur

Armoederegisseur	
Afstemming met de preventiemedewerkers van de GKB, de sociale teams, maatschappelijke organisaties en team minima over inzet van het maatwerkbudget.	De armoederegisseur heeft in 2018 33 gezinnen bemiddeld en in 2019 30 gezinnen.
Bijdrage leveren aan een structurele aanpak om intergenerationele aanpak te voorkomen.	De armoederegisseur heeft zowel beleidsmatig als in de uitvoering verbinding met collega's die zich richten op de aanpak van schulden, laaggeletterdheid, gezondheidsbeleid en het re-integratiebeleid. Zij is aanspreekpunt, adviseert en werkt samen met hen aan activiteiten zoals het bereiken van de (verborgen) doelgroep, voorlichting en preventie.
Netwerken	De armoederegisseur heeft het afgelopen jaar de samenwerking tussen de deelnemers van het armoedepact gefaciliteerd en verstevigd.
	De armoederegisseur is contactpersoon voor de opgeleide ervaringsdeskundigen armoede en sociale uitsluiting en de organisatie Sterk uit Armoede, Alliantie van Kracht en het Netwerk provincie.
	De armoederegisseur levert jaarlijks gegevens aan voor de jaarlijkse benchmark armoede en schulden.

Tabel 3.3.3 Resultaten overige zaken

Overige zaken	
Subsidies aan ketenpartners	We verstrekten subsidies aan kledingbank Maxima, Stichting Urgente Noden, Voedselbank, Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds.
Deelname onderzoek effectieve armoedeaanpak	Samen met 4 andere Nederlandse gemeenten doet de gemeente Midden-Groningen mee een wetenschappelijk onderzoek voor een effectieve armoedeaanpak. Het onderzoek wordt uitgevoerd door de Wageningen Universiteit en het Radboud UMC Nijmegen. De werktitel van het onderzoek luidt: 'minder armoedestress, meer gezondheid en meer participatie'. Vanuit dit onderzoek kunnen we experimenteren met nieuwe interventies. Het onderzoek heeft een looptijd van

	3 jaar. De resultaten zijn ten tijde van dit onderzoek nog niet bekend.
Intergenerationele armoede in de Veenkoloniën	Midden-Groningen draagt bij aan een onderzoek van de Rijksuniversiteit Groningen naar intergenerationele armoede. Het onderzoek moet leiden tot oplossingen om de vicieuze cirkel van armoede te doorbreken. De resultaten hiervan zijn ten tijde van dit onderzoek nog niet bekend.
Alliantie van 50 Kracht	Alliantie van 50 Kracht is in de Veenkoloniën gestart door verschillende maatschappelijke organisaties om overerfbare armoede te begrijpen en te bestrijden. De alliantie bestaat uit welzijnsorganisaties, GGD, GGZ, woningbouwcorporaties, zorginstellingen en gemeenten in de Veenkoloniën. Vanuit de alliantie wordt kennis uitgewisseld en worden effectieve werkwijzen gedeeld.

Armoedepact

De resultaten van het armoedepact staan ook beschreven in de jaarstukken.

Tabel 3.3.4 Resultaten armoedepact

Armoedepact	2019	2018
Samenwerking binnen het armoedepact	De samenwerking binnen het Armoedepact heeft geleid tot de volgende initiatieven: Project moeders voor moeders, waarbij moeders met een laag inkomen elkaar kunnen ontmoeten en elkaar kunnen helpen en een kinderfietsenplan waarbij kinderen van 5 tot 12 jaar een fiets kunnen krijgen.	De samenwerking binnen het Armoedepact heeft geleid tot de volgende initiatieven: leenlaptops voor scholen waarmee kinderen een laptop kunnen lenen van de Computerbank en het initiatief "Samen gezond en goedkoper eten in De Pastorie te Sappemeer"

In de raadsbrief van 20 augustus 2020 is apart ingegaan op de resultaten van het armoedepact en ook hoe de effectiviteit van het pact verbeterd kan worden. Deze evaluatie is verricht door de armoederegisseur na gesprekken met enkele sleutelpartners. In de raadsbrief wordt als meerwaarde van het Armoedepact gesteld dat het enerzijds zorgt voor een groter netwerk dat, doordat men elkaar kent, ook beter en gemakkelijker samenwerkt, concrete initiatieven oplevert

Verbetermogelijkheden van het Armoedepact

In dezelfde raadsbrief is ook een aantal verbeterpunten voor de werking van het armoedepact geformuleerd. Zo zou onderwijs veel meer betrokken moeten worden bij het pact om alle kinderen te kunnen bereiken. Over de rol van de gemeente in het pact verschilt men van mening: de een vindt de gemeente te sturend en de ander vindt juist dat de gemeente een meer prominente rol zou moeten innemen. Het voorstel is nu gedaan om de partners van het Armoedepact te verdelen in een 'kerngroep' en een 'sympathisantengroep'. De 'kerngroep' bestaat uit partijen die een actieve bijdrage willen en kunnen leveren aan het verbeteren van het leven van mensen die leven in armoede. Met ondersteuning van de armoederegisseur stellen zij een armoede-agenda op en richten ze zich op concrete activiteiten. Het verschil met de huidige stuurgroep is dat de leden van de kerngroep er nadrukkelijk namens hun organisatie zitten en ook het mandaat hebben om toezeggingen te doen namens de organisatie. Zo denkt men de slagkracht te vergroten. De overige deelnemers zijn de sympathisanten van het Armoedepact. Zij vormen de eerste schil van het Armoedepact. Deze partijen blijven betrokken bij het pact via nieuwsbrieven en de halfjaarlijkse armoedebijeenkomsten. Zo blijft het mogelijk voor partijen om elkaar te ontmoeten en kennis te delen.

die het leven van mensen in armoede verzacht. Anderzijds zorgt het armoedepact ervoor dat het onderwerp armoede hoog op de agenda blijft staan bij partijen en de politiek. Een andere constatering is dat het merendeel van de deelnemende partners weinig actief is binnen het pact. Dat heeft verschillende oorzaken, bijvoorbeeld omdat dit niet kan door de aard van de organisatie, vertegenwoordigers van een organisatie onvoldoende mandaat hebben of doordat het niet duidelijk is wat van hen verwacht wordt.

Overig

Bij de aanvraagprocedure van de minimaregelingen wordt gelet op het taalniveau in communicatie met de doelgroep. Voor mensen die al een bijstandsuitkering ontvangen is de aanvraag makkelijk, en bestaat het meestal uit het zetten van een kruisje en een handtekening. Voor mensen die nog niet eerder bijstand hebben ontvangen is de aanvraagprocedure minder makkelijk. Het is nog niet bekend hoeveel van de mensen die de regelingen gebruiken ook een bijstandsuitkering hebben en hoeveel niet, hier wordt wel aan gewerkt.

3.3.2. Resultaten schuldhulpverlening

Net als bij armoedebeleid wordt de verantwoording van de bereikte resultaten opgenomen in de jaarstukken.

Tabel 3.3.1 Resultaten GKB Midden-Groningen

Doelstellingen	2019	2018
We willen er zijn voor de inwoners die advies en/of informatie willen hebben over hun financiën, inwoners die moeite hebben met het regelen van hun financiële zaken en voor mensen die problematische schulden hebben en daar zelf niet meer uitkomen. Daarnaast zetten we ons in voor preventie. Preventie heeft als belangrijkste doelstellingen: tegengaan van generatiearmoede, vroeg signalering, financiële bewustwording vanaf de basisschool en het weg werken van de 'drempel' naar de kredietbank. We denken hiermee de toename van schulden te doorbreken en de armoede problematiek in onze gemeente te kunnen verminderen.	In 2019 is het aantal klanten bij de Kredietbank licht gedaald (928 naar 918).	De samenwerking binnen het Armoedepact heeft geleid tot de volgende initiatieven: leenlaptops voor scholen waarmee kinderen een laptop kunnen lenen van de Computerbank en het initiatief "Samen gezond en goedkoper eten in De Pastorie te Sappemeer"
	In 2019 hebben we 120 adviesgesprekken gevoerd waarvan ongeveer 24 klanten daadwerkelijk een aanvraag schuldhulpverlening hebben ingediend en 5 een sociale lening.	In 2018 zijn er 103 gesprekken gevoerd.
	Nieuwe aanvragen schuldhulpverlening: 284 Budgetbeheer: 730 inwoners Schuldregeling: 177 inwoner WSNP-aanvragen: 33 Sociale leningen: 248	Nieuwe aanvragen schuldhulpverlening: 297
	Het project Stressvrij wil met een innovatieve en nieuwe vorm van begeleiding inwoners met problemen op meerdere leefgebieden ondersteunen. De methodiek 'Mobility-Mentoring' sluit daar 100% bij aan.	In 2019 is proefgedraaid met de pilot "Stressvrij", gebaseerd op de methode "Mobility-Mentoring". Een vervolg op deze pilot is opgenomen in de strategische visie Sociaal. De eerste resultaten zijn goed: er wordt vooral vooruitgang

	geboekt op het domein financiën en inwoners geven aan dat zij het als prettig ervaren.
--	--

Daarnaast wordt gerapporteerd over andere resultaten. Deze worden in de rapportage niet gerelateerd aan doelstellingen.

- In de uitvoering wordt gewerkt met de financiële thermometer. Op basis van een aantal vragen (onder meer over rondkomen en schulden) wordt de klant doorgeleid naar een adviesgesprek bij de GKB Midden-Groningen.
- De GKB heeft circa 1.000 bezoekers van de lifestyle beurs in Hoogezand verteld wat de kredietbank kan betekenen voor de inwoners van de gemeente Midden-Groningen.
- In 2019 heeft de kredietbank meerdere presentaties en workshops verzorgd, waaronder 2 presentaties bij de sociale teams van Midden-Groningen en 6 workshops bij het UWV voor arbeidsdeskundigen en re-integratiecoaches.
- Naast lokale samenwerking heeft de GKB ook provinciaal de samenwerking gezocht en blijft dat doen. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking met de Rijksdienst voor het wegverkeer (RDW). Daar is nu een afdeling die de schuldhulpverleners rechtstreeks kunnen benaderen voor problemen bij de registratie van vervoermiddelen.
- 31 basisscholen in de gemeente hebben een vorm van financiële educatie ontvangen. Voor de bovenbouw was dat het armoede en rijkspel. Voor de onderbouw verstrekt de GKB lesmateriaal en worden de kinderen uitgenodigd om een toneelstuk over sparen en geld bij te wonen. Met deze activiteiten zijn in totaal 1.097 leerlingen bereikt. Het dr. Aletta Jacobs College, CBS Rehoboth en het Eemsdeltacollege hebben in 2019 deelgenomen aan het programma 'Discussiëren kun je leren'. Tijdens dit programma gingen leerlingen met elkaar in discussie aan de hand van diverse stellingen over de gevolgen van armoede en de waarde van geld. Hiermee zijn ongeveer 350 leerlingen bereikt.
- In de wijk geeft Stichting Knip budgettrainingen aan volwassenen, daar hebben in 2019 34 inwoners aan deelgenomen.
- De GKB zorgt ervoor dat nieuwe aanvragen conform de afgesproken termijn van vier weken op gesprek komen. Crisisaanvragen zoals huisontruiming en het dreigende afsluiten van nutsvoorzieningen kunnen binnen drie dagen op gesprek komen.
- De uitval bij de GKB is vrij laag. De GKB werkt veel samen met bijvoorbeeld Humanitas: klanten blijven hierbij in het schuldhulpverleningstraject gedurende de hulp van andere organisaties.

Ter voorbereiding op nieuwe wetgeving (toevoeging aan de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening) is in 2019 proefgedraaid met een pilot 'Vroeg erop af' (bij binnenkomende signalen van betalingsachterstanden is bij 30 mensen op bezoek gegaan). Ook zijn de preventiespecialisten langs geweest bij inwoners die schulden hebben bij de zorgverzekeraar. Deze pilot is succesvol afgerond.

Activiteitenoverzicht

In bijlage 7 staat het overzicht waarmee de GKB middels een jaarplan nader inzicht geeft in de voortgang op de verschillende focuspunten. Voor de verschillende deelprogramma's wordt hier inzicht gegeven in de stand van zaken per onderdeel.

Vanuit de voornemens beschreven in

Invloed van de coronacrisis

Begin 2020 was er een sterke daling in het aantal aanvragen voor schuldhulpverlening. Dit kwam waarschijnlijk door corona, bijvoorbeeld doordat mensen vaker uitstel van betaling hebben gekregen of meer zorgen hebben over de problematieken rondom corona dan over hun eigen financiële situatie. Zo waren er in april 2020 7 aanvragen ten opzichte van 31 in april 2019. Vanaf augustus is er weer een stijgende lijn in het aantal aanmeldingen.

3.3.3. Samenwerking

Binnen de gemeente Midden-Groningen

Rondom het armoedebeleid heeft BWRI de centrale functie rondom inkomen, participatie naar werk en de regelingen van het armoedebeleid. Het armoedebeleid bij BWRI gaat met name over het inrichten van de dienstverlening en staat daarbij los van het verdere sociaal beleid. De samenwerking die vanuit BWRI plaatsvindt met andere domeinen is vooral in de uitvoering via de Sociale teams. De armoederegisseur vormt vanuit BWRI de link tussen de verschillende domeinen en de inwoners. Vanuit het gehele sociaal domein zijn er veel mogelijkheden tot ondersteuning, maar beleidsmatig wordt weinig samengewerkt. Het sociaal beleid gaat hierbij vooral over het bieden van kansen en perspectief, bij BWRI gaat meer om financiële ondersteuning. Een suggestie die is aangedragen om de beleidsmatige samenwerking te vergroten is door de budgetten van Jeugd, Wmo en Participatie samen te voegen. BWRI werkt wel actief samen met de GKB²⁵ en cliënten worden indien nodig direct doorverwezen naar de GKB. Deze samenwerking met de GKB gebeurt vooral in het kader van preventie en vroegsignalering

Het gemis aan beleidsmatige samenwerking wordt breed ervaren in de gemeente. Hierdoor ontbreekt de echte integrale samenwerking. Zoals een geïnterviewde stelt als voorbeeld: “Een voorbeeld hiervan zijn de problemen in de jeugdhulp, dit kun je veel meer verbinden met andere problemen, waaronder armoede.” Vanuit vrijwel alle invalshoeken wordt geconcludeerd dat er overlap is tussen de doelgroepen van de afdelingen, maar iedere afdeling pakt enkel zijn eigen facetten in de armoedebestrijding op.

Er zijn al wel stappen gezet de laatste jaren. De beleidsmedewerkers Jeugd en Wmo werken al samen op één afdeling. Ook het meten van resultaten bij Jeugd is sterk ontwikkeld en dit wordt nu ook bij Wmo geprobeerd in te voeren. Er is daarbij meer oog voor het onderwijs en het monitoren van kinderen in armoede en de inzet op preventie van armoede bij kinderen. Ook zijn er met het programma ‘Kansrijke Start’²⁶ zorgpaden opgesteld waarbij armoede en schulden een van de zorgpaden is.

De samenwerking wordt dus vooral gezocht in de uitvoering, maar op dat niveau is echte samenwerking lastig, vindt een aantal geïnterviewden. De verschillende hulpverleners werken vaak op basis van verschillende visies en opvattingen. Dit maakt het lastig te operationaliseren op uitvoeringsniveau. Voor meer samenwerking en een integrale dienstverlening wil men de NPG gelden inzetten voor met name het verder uitrollen van ‘Mobility Mentoring’²⁷.

²⁵ Het BWRI en de GKB zijn zowel deel van gemeente als elk een aparte organisatie. Formeel zijn het beiden teams binnen gemeente. Het BWRI bestaat weer uit verschillende teams, namelijk van Werk en Inkomen, re-integratie en de sociale werkplaats. Het BWRI is het overkoepelende label van deze teams. De GKB is echt geïntegreerd binnen gemeente. Beide organisaties vallen gewoon binnen de reguliere aansturinglijnen van de gemeentelijke organisatie..

²⁶ Door het NCJ in samenwerking met de GGD GHOR, gericht op preventie van jeugdhulp.

²⁷ Het aanpakken van armoedestress als onderdeel van de hulpverlening

Onderstaand voorbeeld vanuit de gebiedsregisseurs illustreert de wijze van samenwerking binnen de gemeente.

In de gemeente Midden-Groningen zijn vijf gebiedsregisseurs actief. Zij hebben op het gebied van armoede vooral een signaleringsfunctie. Zij zien grote verschillen in de gemeente voor wat betreft de armoedeproblematiek. Ook vermoeden zij dat binnen de gemeente relatief veel verborgen armoede is, bijvoorbeeld doordat mensen met een laag inkomen een eigen huis hebben. Zij krijgen signalen binnen over (dreigende) armoede via bijvoorbeeld buurtbewoners of (dorps)verenigingen die (hulp)vragen krijgen vanuit hun netwerk. Het gaat er daarbij bijvoorbeeld om dat mensen niet mee kunnen doen aan activiteiten omdat zij hier geen geld voor hebben of miniregelingen niet kennen. Deze signalen worden door de gebiedsregisseur doorgezet binnen de gemeente, bijvoorbeeld naar de armoederegisseur. De gebiedsregisseurs geven aan dat zij niet meer terug horen wat er met dit signaal gedaan is. Zij hebben soms het idee dat de signalen niet altijd worden opgepakt. Ook is het hen niet duidelijk wat de ambitie vanuit de gemeente is ten aanzien van (verborgen) armoede in hun gebied en krijgen ze geen input van de gemeente over hoe zij de beoogde integrale aanpak en samenwerking met andere organisaties kunnen bewerkstelligen.

Samenwerking met de Sociale teams

Voor de Sociale teams zijn het BWRI en de GKB de belangrijkste partners in de samenwerking rond het armoedebeleid. De medewerkers van de Sociale teams ervaren deze samenwerking als goed. Het Sociaal team loopt regelmatig tegen de grenzen van de wetten aan, zoals de Participatiewet. Dit compliceert de samenwerking: de wet is star en biedt weinig ruimte voor maatwerk. Hierdoor kunnen mensen buiten de boot vallen. Wettelijk juist handelen hoeft niet altijd het juiste handelen in de situatie zijn. Dit zorgt ervoor dat klanten afhaken.

De GKB zit niet in het Sociaal team, maar beide organisaties zoeken de samenwerking op. Wel denkt de GKB dat er bij het Sociaal team minder aandacht is voor schulden en wat armoede met een gezin doet. Zeker als de GKB vanaf 2021 vaker zelf op klanten gaat afstappen, moet er ook (nog meer) oog zijn voor andere problematieken, waarbij indien nodig het Sociaal team snel ingeschakeld kan worden. De GKB gaat eerst starten met een eigen team en gaat in samenwerking met medewerkers van het Sociaal team kijken hoe de gezamenlijke duo's in de praktijk kunnen worden vormgegeven. Een dergelijke combinatie kan dan samen kijken naar de praktische financiële situatie en breder naar andere problematieken.

Doorontwikkeling sociale teams

Na een evaluatie van de werking in 2018 is een doorontwikkeling van de sociale teams ingezet. Hierbij is sterk ingezet op het realiseren van een bezuinigingstaakstelling op jeugd (verandering in werkwijze in zorgtoewijzing) en een nieuw ICT-systeem. Inhoudelijk is het sociaal team gaan werken met beschermtafels (overleg over vastlopende casussen vanuit vrijwillig kader Jeugdwet) en is er nu een zorgnetwerk-overleg met onder andere politie, Fact Lentis, Fact VNN, woningcorporaties, GKB) om elkaar regelmatig te ontmoeten en bepaalde thema's met elkaar te bespreken.

Er is mogelijk enige overlap tussen de werkzaamheden van het Sociaal team en van andere organisaties. Een voorbeeld hiervan is Humanitas: zowel het Sociaal team als Humanitas helpen nieuwe Nederlanders, maar er is geen overzicht van wie welke hulp moet uitvoeren. De lijntjes tussen deze organisaties zijn wel kort, er kan worden gecommuniceerd over of bepaalde klanten bij de ander bekend zijn. Opvallend is dat BWRI in brieven naar klanten hen doorverwijst naar Humanitas voor ondersteuning en niet naar het Sociaal team.

Armoedepact en samenwerking tussen organisaties

Het armoedepact faciliteert de samenwerking tussen organisaties. Organisaties hebben de vrijheid om samen te werken met wie zij willen. Zo werken de Kledingbank Maxima, Humanitas,

de Voedselbank en de Computerbank intensief samen. Deze organisaties gaan ook samen naar de gemeente toe. De samenwerking is intensief en de lijnen zijn kort. Sommige organisaties werken meer projectmatig samen in het Armoedepact. Het armoedepact wordt daarbij wel als zinvol ervaren, omdat organisaties elkaar weten te vinden, al zijn het geen dagelijkse partners. Volgens betrokkenen beseft men hierdoor dat er samengewerkt wordt in de bestrijding van armoede. Men ervaart geen concurrentie tussen de organisaties, omdat ieder op eigen terrein bezig is.

De zeven Kledingbanken Maxima zijn samen met de Voedselbank, Stichting Leergeld, de Computerbank, de Vakantiebank en instanties zoals Tinten Zorg en Welzijn, Biblionet Groningen en CMO STAMM provinciaal bezig met een project omtrent kansen voor kinderen uit gezinnen in armoede. Hiervoor is een voorstel ingediend bij Toukomst (onderdeel van het NPG). Deze samenwerking vindt haar basis ook in het Armoedepact, waarin organisaties beseffen hoe belangrijk samenwerking kan zijn en hoe je deze aan kan gaan. Het voorgestelde project is dan wel provinciaal, maar door het Armoedepact zien de organisaties wel het belang van de samenwerking in. Het Armoedepact faciliteert deze connectie.

In de enquête onder ketenpartners geven de meeste ketenpartners aan dat er meer samengewerkt moet worden binnen de gemeente tussen de ketenpartners onderling. Het maatschappelijk veld vindt men compleet, misschien wel te compleet. Het belangrijkste punt is dat de samenwerking van al deze organisaties beter moet worden benut, zo vindt men. De Adviesraad Sociaal Domein onderschrijft dit. De Adviesraad krijgt vanuit de doelgroep te horen dat het voor hen totaal niet overzichtelijk is en mensen door de bomen het bos niet meer zien. Ook bij de Sociale teams is hier volgens de Adviesraad weinig aandacht voor. Om dit te bewerkstelligen is het volgens de ketenpartners belangrijk dat de ketenpartners op de hoogte zijn van wat de andere organisaties doen. Dit kan bijvoorbeeld door vaker bij elkaar te komen, en elkaar meer informatie te geven over wat mogelijk is.

Samenwerking tussen gemeente en organisaties

De samenwerking tussen de gemeente en de organisaties die actief zijn binnen de gemeente is nu redelijk goed al zijn er ook verbeteringen mogelijk, zo geven de organisaties en de gemeente aan. Na de herindeling heeft de gemeente hier actief op gestuurd zodat medewerkers beter zicht kregen op de activiteiten van de organisaties. De overleggen en de budgetten zijn gescheiden stromen. De gemeente zou graag willen komen tot een integraal budget en werkwijze, waarbinnen de gemeente en organisaties werken vanuit één visie met een bepaald doel.

Vanuit de enquête onder de ketenpartners zijn enkele opmerkingen gemaakt over de samenwerking met de gemeente.

“De samenwerking is goed te noemen, er is sprake van gelijkwaardigheid.”

“De samenwerking is goed. Mensen zijn benaderbaar en we ontvangen voldoende digitale informatie.”

“De samenwerking is op veel terreinen goed. Maar het kan nog vele malen beter wanneer meer gekeken gaat worden wat iedereen doet en hoe gebruik gemaakt kan worden van ieders expertise.”

“De samenwerking bestaat eigenlijk alleen hierin dat wij de bijeenkomsten van het Armoedepact zoveel mogelijk bijwonen.”

“Er is genoeg contact, de drempel lijkt laag maar het zit hem meer in het uiteindelijk wegzetten van zaken. Uitvoering geven aan de samenwerking om dingen te bewerkstelligen.”

“Deze samenwerking is nog onvoldoende omdat er nauwelijks goede vormen van regulier overleg zijn.”

“De samenwerking kan beter. Soms is er een eilandgevoel van de organisaties die dit in stand houden.”

3.3.4. Conclusies

Onderzoeksvragen

- In hoeverre zijn de afgesproken doelen/prestaties in de afgelopen twee jaar (2018 en 2019) gehaald? Wat is de algemene beeldvorming hierover bij de betrokken instanties, zoals stuurgroep armoedepact e.a.?
- Hoe verloopt de samenwerking rond beleid en uitvoering?

De gemeente lijkt te worstelen met de breedte van de doelstelling en de reikwijdte van de onderliggende subdoelstellingen en de resultaatmeting. De brede aanpak met betrekking tot armoede en schulden is feitelijk te veel en te complex om eenvoudig op te rapporteren. Echte KPI's ontbreken, waardoor de cijfers weinig zeggen. Er gebeurt van alles rondom deze thema's zoals diverse projecten en samenwerkingsverbanden, maar dit is niet altijd even duidelijk gekoppeld aan doelen die de gemeente ambieert. En soms zijn het op zichzelf staande projecten of acties waarvan niet direct duidelijk is in hoeverre die bijdragen aan de doelen van de gemeente.

Hoewel er weldegelijk wordt gerapporteerd op aantallen gebruikers, klanten en verstrekkingen vindt er geen kwantitatieve verantwoording plaats. In die zin is het onduidelijk wat de cijfers zeggen en waar men naar toe wil. Absolute getallen zeggen niet zo veel, zo is het onduidelijk hoe de resultaten zich verhouden tot de inspanningen en kosten. Eveneens wordt van de meeste regelingen niet gerapporteerd welk percentage van de doelgroep wordt bereikt (evenals welk deel van de minima de gemeente in het algemeen bereikt met het beleid, hoeveel huishoudens worden nu gemist als zijnde 'verborgen armoede'?). Daarnaast is niet bekend of de regelingen, projecten en samenwerkingsverbanden het gewenste effect behalen – dit wordt niet gemeten. Er is genoeg ambitie en er zijn veel initiatieven gaande, maar niet zo zeer programmatisch, wat voor problemen in de uitvoering zorgt. De gemeente vindt het moeilijk de resultaten van de integrale aanpak te concretiseren. Er is wel vraag naar KPI's bij verschillende betrokkenen bij het beleid. In paragraaf 3.2.5 is al een aantal mogelijke KPI's genoemd die aan deze vraag tegemoet zouden komen.

De gemeente zet zich onder andere in om het bereik en de bekendheid van de minimaregelingen te vergroten, dit is één van de resultaten waar de gemeente al wel op meet en rapporteert (zie paragraaf 3.3.1). Een deel van deze inzet komt terug in de Sociale teams, die cliënten wijzen op de minimaregelingen. De ketenpartners geven aan dat zij hier ook een rol in kunnen spelen. De gemeente werkt al samen met deze organisaties, en deze zouden dus meer kunnen worden ingezet om de informatie over de minimaregelingen te verspreiden onder de doelgroep. Inzet op de bekendheid van regelingen door deze informatie actief te verspreiden onder de doelgroep kan het gebruik (of ten minste de bekendheid) van gemeentelijke regelingen verhogen.

Vanuit het gehele sociaal domein zijn er veel mogelijkheden tot ondersteuning, maar beleidsmatig wordt weinig samengewerkt. Iedere afdeling pakt enkel zijn eigen facetten in de armoedebestrijding op ondanks dat er overlap zit tussen de doelgroepen. De samenwerking wordt nog niet volledig benut. Organisaties overlappen of kennen elkaar juist niet. Het maatschappelijk veld is behoorlijk compleet, volgens sommigen zelfs te compleet. Ook het sociaal team overlapt in haar werkzaamheden met sommige andere organisaties. Eigenlijk is het net als de brede visie op armoede: de wil is er, bij de meeste organisaties in het werkveld en de gemeente, maar het komt nog niet helemaal uit de verf. Het belangrijkste punt is dat de samenwerking van al deze organisaties beter moet worden benut, zo vindt men. Dit maakt het ook voor de doelgroep makkelijker om de juiste hulp (sneller) te kunnen vinden.

4. Doelmatigheid

In dit deel van de rapportage gaan we nader in op de doelmatigheid van het armoedebeleid. De hoofdvraag is: *“In hoeverre en op welke wijze stuurt de gemeente erop, dat de beschikbaar gestelde middelen voor armoedebestrijding zo doelmatig mogelijk wordt ingezet?”*

Bij deze hoofdvraag horen de volgende subvragen:

- Hoeveel middelen besteedt de gemeente jaarlijks aan armoedebeleid (over de jaren 2018, 2019 en 2020)?;
- Hoe vindt hierover verantwoording plaats en in welke mate vindt bijsturing plaats?;
- Is er structureel aandacht voor het verder verbeteren van doelmatigheid, bijv. op basis van effectmetingen of anderszins?

4.1. Ingezetten middelen armoedebeleid en schuldhulpverlening

Onderzoeksvragen

- Hoeveel middelen besteedt de gemeente jaarlijks aan armoedebeleid (over de jaren 2018, 2019 en 2020)?
- Hoe vindt hierover verantwoording plaats en in welke mate vindt bijsturing plaats?

4.1.1. Middelen armoedebeleid

In de volgende tabel staan de budgetten en realisatie van de specifieke regelingen rond armoedebeleid en schuldhulpverlening op een rij over de jaren 2018, 2019 (vastgesteld) en 2020 en 2021 (begroot).

Tabel 4.1.1 Begrote versus gerealiseerde kosten 2018-2019, begrote kosten 2020 en 2021

Financiën armoedebeleid	2018 (begroot)	2018 (realisatie)	2019 (begroot)	2019 (realisatie)	2020 begroot	2021 begroot
Meedoenfonds						
Meedoen vergoedingen inwoners			€ 730.000 ²⁸	€ 806.236	€ 560.000	€ 560.000
Preventie en promotie	€ 15.000	€ 500	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000	€ 3.000
Website onderhoud en uitbreiding	€ 54.650	€ 33.000	€ 50.000	€ 50.000	€ 40.000	€ 40.000
Bijdrage GKB			€ 100.000	€ 0	€ 0	€ 100.000
Maatwerkbudget kinderen	€ 300.000	€ 82.000	€ 80.000	€ 20.000	€ 80.000	€ 80.000
Subsidies partners (incl. incidenteel)	€ 102.000	€ 102.000	€ 102.000	€ 102.000	€ 97.000	€ 97.000
Armoederegisseur- armoedepact	€ 60.000	€ 30.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000	€ 60.000
Onderzoek	€ 30.000	€ 3.000				
Totaal Meedoenfonds	€ 561.650	€ 250.500	€ 1.050.359	€ 1.041.236	€ 840.000	€ 940.000
Bijzondere bijstand ²⁹	€ 1.602.996	€ 2.018.570	€ 1.885.000	€ 2.060.710	€ 2.180.000	€ 2.500.000
Bijzondere bijstand		€ 540.776		€ 411.466		
Individuele inkomensloeslag		€ 449.559		€ 500.466		
Bewindvoering		€ 1.028.235		€ 1.148.778		

²⁸ Aanvankelijk was een bedrag van € 560.000 geraamd. Met de Voorjaarsnota is dit bedrag door een dreigende overschrijding eenmalig verhoogd met € 170.000.

²⁹ Individuele inkomensloeslag en bewindvoering zijn onderdelen van de bijzondere bijstand. Dit wordt niet apart begroot in de bijzondere bijstand.

Collectieve aanvullende zorgverzekering (CAZ)	€ 621.000	€ 570.195	€ 600.000	€ 617.645,03	€ 633.265	€ 670.515
Kwijtschelding	€ 382.000	€ 415.733	€ 250.000	€ 262.598	€ 230.160	€ 230.160
Totaal regelingen armoedebeleid	€ 3.167.646	€ 3.254.998	€ 3.785.359	€ 3.982.189	€ 3.883.425	€ 4.340.675
Uitvoeringskosten ³⁰		€ 215.000		€ 215.000		

De gemeente ontvangt jaarlijks gelden vanuit het gemeentefonds voor het armoedebeleid. Daarnaast wordt er via een decentralisatie-uitkering specifieke gelden ten behoeve van de bestrijding van kinderarmoede vanuit het Rijk verstrekt ("Klijnsma-gelden").

De financiering van het Meedoen Fonds is afkomstig van de regelingen die in het minimabeleid van de oorspronkelijke gemeenten waren opgenomen³¹. Het totale budget bij de start in 2018 (€864.000) achtte de gemeente voldoende om alle kosten van de burger voor 100% te vergoeden met een maximum van €200,- per persoon per kalenderjaar. In 2019 is het Meedoenfonds omgezet naar een webwinkel. In 2020 is het maximale bedrag verlaagd naar €125 per persoon. Voor 2021 wordt de inkomensgrens verlaagd naar 115 procent Wsm.

De subsidie aan partners betreft de volgende organisaties: Stichting Urgente Noden, Kledingbank Maxima Midden-Groningen, Kledingbank Maxima Veendam, Voedselbank Midden-Groningen, Voedselbank Veendam-Menterwolde. Met organisaties Stichting Leergeld, Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds heeft de gemeente Midden-Groningen in 2018 aangegeven nader te bekijken op welke wijze de gemeente wil samenwerken met hen en op welke voorwaarden. De subsidie van de Voedselbank Midden-Groningen is in 2019 verhoogd omdat ze nu op een grotere locatie zijn gehuisvest en ze een grotere doelgroep krijgen. Het BWRI krijgt van deze ketenpartners verantwoordingsrapportages.

De beleidsmedewerkers zijn budgetverantwoordelijk voor het armoedebeleid. De gemeenteraad stelt uiteindelijk het budget vast. De verantwoording vindt plaats middels de jaarrekening, waarbij de begrote middelen afgezet worden tegen de realisatie.

4.1.2. Ingezetten middelen GKB

De GKB heeft een eigen begroting.

Tabel 4.1.1 Ingezetten middelen GKB 2018 -2019, begrote middelen 2020- 2021

GKB	Begroot 2018	Realisatie 2018	Begroot 2019	Realisatie 2019	Begroot 2020	Begroot 2021
Personeelskosten	€ 716.155	€ 953.204	€ 1.159.115	€ 1.091.659	€ 1.087.131	€ 1.219.105
Overige kosten	€ 48.130	€ 27.468	€ 104.930	€ 36.544	€ 168.962	€ 44.965
Mobility Mentoring	€ 25.000	€ 28.583	€ 85.000	€ 41.086	€ 0	€ 0
Schuldpreventie	€ 0	-€ 3.978	€ 111.100	€ 41.971	€ 100.100	€ 40.100
Vergoedingen en rentebaten	-€ 111.500	-€ 78.585	-€ 101.000	-€ 77.255	-€ 75.000	-€ 75.000
Totale kosten	€ 677.785	€ 926.692	€ 1.359.145	€ 1.134.005	€ 1.281.193	€ 1.229.170

Het merendeel van de kosten van de GKB betreft personeelskosten. Er zijn weinig tot geen budgetten daarnaast, behalve een aantal werkbudgetten. Zo is er soms extra geld voor projecten en is er een structureel werkbudget voor preventieactiviteiten. De budgetten van de GKB worden door de budgethouder(s) in samenspraak met de financieel adviseur besproken en vastgesteld ter aanbieding aan de Raad. De teamleiding is budgethouder met een beleidsmedewerker (een preventiespecialist) als deelbudgethouder voor het deel Schuldhulppreventie. De gemeenteraad stelt uiteindelijk het budget vast.

³⁰ Dit zijn de uitvoeringskosten (personeelskosten) van de gemeente Midden-Groningen.

³¹ Activiteitenfonds, Minimabudget, Participatiefonds +minimabeleid, Stimuleringsfonds, Klijnsma-gelden en Bijzondere bijstand voor computer/indirecte schoolkosten

. In het tweede hoofdstuk is nader beschreven op welke wijze de raad wordt geïnformeerd.

In de interviews wordt vanuit vrijwel alle invalshoeken aangegeven dat de ambities van de gemeente en de financiële situatie de gemeente dwingen tot het maken van scherpe en pijnlijke keuzes. De gemeente Midden-Groningen heeft hard gestuurd op de financiële ruimte, zo wordt aangegeven. Dit heeft er volgens betrokkenen mede toe geleid dat Midden-Groningen er beter voor staat dan andere gemeenten in de regio.

Dat de ambities en de financiële situatie elkaar in de weg kunnen zitten, blijkt uit meerdere voorbeelden. Zo zal de nadere inzet op vroegsignalering in de schuldhulpverlening er toe kunnen leiden dat meer mensen met schulden in beeld komen. De schuldenproblematiek in de regio is immers groot. Dit zou tot hogere uitvoeringskosten voor de gemeente kunnen leiden. De gemeente dient een balans te zoeken tussen hogere kosten en een efficiënte manier van werken.

Er kan bijvoorbeeld niet een team van zes mensen op vroegsignalering worden gezet, hoewel dit misschien wel wenselijk zou zijn. Daarnaast is de vraag of alle mensen met schulden die in beeld komen bij de gemeente uiteindelijk ook daadwerkelijk hulp gaan of willen krijgen. Met de nieuwe methode van vroegsignalering zullen (naar verwachting) per maand honderden nieuwe signalen van dreigende schulden binnenkomen bij de gemeente. Door middel van een applicatie zou de GKB met een filter op basis van bepaalde criteria uit alle binnengekomen signalen een 'loperslijst' kunnen samenstellen, dat is een lijst met de adressen die deze maand bezocht gaan worden. Dit is een uitdaging, maar de gemeente wil de financiële problemen in een zo vroeg mogelijk stadium aanpakken.

4.1.3. Conclusies

Onderzoeksvragen

- Hoeveel middelen besteedt de gemeente jaarlijks aan armoedebeleid (over de jaren 2018, 2019 en 2020)?
- Hoe vindt hierover verantwoording plaats en in welke mate vindt bijsturing plaats?

Er zit spanning tussen de ambitie van de gemeente aangaande de aanpak van de armoede- en schuldenproblematiek en de beschikbare middelen. De beperkte financiële ruimte dwingt de gemeente tot het maken van scherpe en pijnlijke keuzes.

De verantwoording vindt plaats middels de jaarrekening, waarbij de begrote middelen afgezet worden tegen de realisatie.

Bijsturing door de gemeenteraad is lastig omdat effecten niet bekend zijn. Bijsturing op basis van inzet van middelen is wel mogelijk, omdat de gemeenteraad daar actief over wordt geïnformeerd.

De verantwoording van de integrale schuldhulpverlening loopt net als bij armoedebeleid via de Planning en Control (P&C)-cyclus. De rapportages gaan via de ambtelijke lijn naar de gemeenteraad. Door middel van resultaat-indicatoren wordt het beleid van de gemeente getoetst en kan de uitvoering van de integrale schuldhulpverlening worden beoordeeld. De indicatoren zijn door het college gekwantificeerd en worden benoemd in de begroting en jaarrekening.

4.2. Verbetering doelmatigheid

Onderzoeksvragen

- Is er structureel aandacht voor het verder verbeteren van doelmatigheid, bijv. op basis van effectmetingen of anderszins?

4.2.1. Bevindingen

De gemeente Midden-Groningen doet mee aan verschillende benchmarks. De gemeente doet hier aan mee omdat men wil leren van anderen en wil kijken waar het beter kan. Voor de benchmarks geldt wel dat, zo stellen betrokkenen, het in eerste instantie nog meer aftasten is. De reden hiervoor is dat de gemeente Midden-Groningen nog maar relatief kort bestaat en nog niet in staat was om alle cijfers op de correcte wijze aan te leveren.

Benchmark Armoede en Schulden

De gemeente Midden-Groningen doet mee aan benchmark Armoede en schulden van Divosa. De benchmark over 2019 is net uit en wordt nog intern besproken. De GKB doet mee aan de benchmark om de dienstverlening en processen te kunnen vergelijken met andere gemeenten en landelijke cijfers.

De benchmark is als instrument nog niet zo ver dat vergelijking echt goed mogelijk is. De manier waarop deelnemende gemeenten gegevens aanleveren voor de benchmark is nog niet eenduidig, waardoor vergelijking nu nog niet goed mogelijk is

Benchmark Werk en Inkomen

De gemeente Midden-Groningen doet mee aan de benchmark Werk en Inkomen van Divosa. In het onderstaande enkele resultaten uit de benchmark.

- Midden-Groningen betaalt ongeveer 50% per inwoner meer aan bijzondere bijstand dan gemiddeld in het land.

Benchmark uitvoeringskosten

De gemeente Midden-Groningen heeft begin 2020 deelgenomen aan een benchmark bedrijfsvoering. In deze benchmark is gekeken naar de kosten die de gemeente maakt voor het uitvoeren van haar werkzaamheden, hoeveel formatie hiervoor nodig is en welke taken bij derden zijn belegd. Per taakgebied is deze vergelijking uitgevoerd met een aantal gemeenten van soortgelijke omvang. De apparaatskosten van Midden-Groningen komen eruit als een gemeente met “gemiddelde” kosten, wel kent de gemeente een verhoogde werklast³² ten opzichte van de referentiegemeenten. Gecorrigeerd voor deze werklast bedragen de extra kosten van Midden-Groningen ten opzichte van de referentiegroep € 4,0 miljoen hoger. Een groot deel van deze nog te verklaren hogere kosten (circa € 3,1 miljoen) moet worden gezocht bij taken belegd bij derden. Daarnaast blijkt uit de benchmark dat Midden-Groningen relatief veel taken in eigen beheer uitvoert en dat Midden-Groningen relatief veel formatie uitvoerende taken heeft en relatief weinig formatie voor beleid.

4.2.2. Conclusies

Onderzoeksvragen

- Is er structureel aandacht voor het verder verbeteren van doelmatigheid, bijv. op basis van effectmetingen of anderszins?

³² De verhoogde werklast kent twee hoofdoorzaken: een zwakke sociale structuur en een groot landelijk en waterrijk areaal.

De gemeente Midden-Groningen doet mee aan verschillende benchmarken. De gemeente doet hier aan mee omdat men wil leren van anderen en wil kijken waar het beter kan. Voor de benchmarks geldt wel dat, zo stellen betrokkenen, het in eerste instantie nog meer aftasten is.

Bijlage 1. Normenkader

Onderzoeksvraag	Normenkader	Beoordeling
In hoeverre zet de gemeente de gebruikte of beschikbare beleidsinstrumenten in voor de bestrijding van de armoede en leveren deze instrumenten ook een maximale bijdrage aan het bereiken van de gestelde beleidsdoelen?		
Rechtmatigheid en transparantie: Voldoet het armoedebeleid aan de formele, juridische eisen en is de besluitvorming hierover transparant?		
<ul style="list-style-type: none"> - Welke (juridische) eisen gelden voor het bestaande armoedebeleid? - Wordt hieraan in de praktijk voldaan? - Hoe verloopt de besluitvorming hierover en wordt de raad hierbij in co-creatie bij betrokken? 	<p>Er is door de gemeenteraad vastgesteld beleid dat geldt voor de onderzoeksperiode.</p> <p>De gemeenteraad stelt de kaders voor het beleid rond armoede en schulden.</p> <p>De gemeenteraad krijgt periodiek de vastgestelde set informatie over armoedebeleid en schuldhulpverlening ten aanzien van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de mate van realisatie van de beleidsdoelstellingen; - de oorzaken van eventuele afwijkingen van budgetten. 	<p>De gemeenteraden van de oorspronkelijke gemeenten hebben het beleid vastgesteld.</p> <p>Kaderstelling door de gemeenteraad is op basis van de lange termijn visie lastig. Er is een disbalans tussen de behoefte van de raad op concretere kaderstelling en sturing en de lange termijn doelstellingen in het armoedebeleid van Midden-Groningen.</p> <p>Voor schuldhulpverlening krijgt de gemeenteraad een vaste set aan informatie. In het algemeen is de gemeente nog zoekende en groeiende om informatie te geven over de realisatie van de doelstellingen.</p>

<p>Doeltreffendheid: Hoe stuurt de gemeente erop, dat de instrumentenmix armoedebeleid maximaal bijdraagt aan de gestelde beleidsdoelen van de gemeente Midden-Groningen?</p>	
<p>a) Heeft de gemeente duidelijke doelstellingen vastgelegd voor met betrekking tot armoedebeleid?;</p>	<p>De doelstellingen zijn helder, toetsbaar en in samenhang met elkaar geformuleerd.</p> <p>Er is een eenduidige relatie tussen de geformuleerde doelstellingen en de te bereiken resultaten.</p> <p>De doelstellingen en inhoud van het beleid sluiten aan bij de wensen van de externe organisaties.</p> <p>De doelstellingen en inhoud van het beleid sluiten aan bij de wensen van de cliënten.</p>
<p>b) Op welke wijze stuurt de gemeente hierop zodat de instrumentenmix maximaal wordt ingezet voor het realiseren van gemeentelijke doelen? Wordt hierbij bijv. gebruik gemaakt van prestatie-indicatoren die zijn afgeleid van gemeentelijke doelen?;</p>	<p>Er is gespecificeerd hoe gemeten wordt dat deze doelstellingen worden gerealiseerd.</p> <p>Monitoring maakt onderdeel uit van de PDCA-cyclus</p>
<p>c) In hoeverre zijn de afgesproken doelen/prestaties in de afgelopen twee jaar (2018 en 2019) gehaald? Wat is de algemene beeldvorming hierover bij de betrokken instanties, zoals stuurgroep armoedepact e.a. ?;</p>	<p>De doelstellingen zijn voldoende gerealiseerd. De redenen voor afwijking van de doelstellingen is bekend en afwijkingen van de realisatie worden opgevolgd door verbetervoorstellen en bijsturing.</p> <p>Externe organisaties zijn tevreden over de behaalde prestaties in de afgelopen 2 jaar</p> <p>Externe organisaties zijn tevreden over de wijze waarop de uitvoering plaatsvindt.</p> <p>Externe organisaties zijn tevreden over de samenwerking met de gemeente.</p>

<p>d) Welke relevante ontwikkelingen doen zich voor op de betrokken beleidsterreinen en hebben deze in de nabije toekomst invloed op het armoedebeleid? Zo ja, in welke zin?</p>	
<p>Doelmatigheid: In hoeverre en op welke wijze stuurt de gemeente erop, dat de beschikbaar gestelde middelen voor armoedebestrijding zo doelmatig mogelijk wordt ingezet?</p>	
<p>a) Hoeveel middelen besteedt de gemeente jaarlijks aan armoedebeleid (over de jaren 2018, 2019 en 2020)?;</p>	<p>Het is bekend welke middelen zijn ingezet in de strijd tegen armoede</p>
<p>b) Hoe vindt hierover verantwoording plaats en in welke mate vindt bijsturing plaats?;</p>	<p>De meting van de resultaten worden toegepast in een PDCA-cyclus en vormt derhalve de input voor mogelijke aanpassingen in beleid en uitvoering.</p> <p>Afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn toegelicht</p>
<p>c) Is er structureel aandacht voor het verder verbeteren van doelmatigheid, bijv. op basis van effectmetingen of anderszins?</p>	

Bijlage 2. Werkproces schuldhulpverlening Kredietbank Midden-Groningen

In deze bijlage staat een korte beschrijving van het werkproces die de Kredietbank aanbiedt.

Mensen met financiële problemen kunnen bij de GKB binnenkomen voor een adviesgesprek of voor een aanvraag voor schuldhulpverlening.

De adviesgesprekken worden uitgevoerd door de preventiemedewerkers van de GKB. Deze medewerkers zijn van oudsher schuldhulpverleners. Het takenpakket van de preventiemedewerkers biedt ook de vrijheid om de samenwerking te zoeken met andere organisaties (zoals Humanitas) en projecten aan te gaan die de klant kunnen ondersteunen. De adviesgesprekken kunnen dienen om de negatieve veronderstellingen (zoals het moeten verkopen van het huis of de auto) van schuldhulpverlening weg te nemen.

Afhankelijk van de situatie kan het advies zijn dat mensen zich aan melden voor schuldhulpverlening. Hierbij wordt ook uitgelegd dat het vinden van een oplossing altijd gaat in samenwerking met de eigen schuldhulpverlener. Of en wat voor schuldregeling klanten krijgen hangt af van hun situatie. De GKB ziet dat de meeste problematische schulden worden opgelost met een saneringskrediet.

De GKB voert ook budgetbeheer uit. Budgetbeheer wordt vaak ingezet om te komen tot een financieel stabiele situatie. Budgetbeheer blijft maatwerk en is niet altijd noodzakelijk. Mogelijke redenen om budgetbeheer in te zetten zijn bijvoorbeeld bij achterstanden in de vaste lasten of omdat mensen geen overzicht hebben over hun financiële situatie.

Na het beëindigen van de schuldhulpverlening houdt de dienstverlening van de GKB niet direct op, zodat men niet opnieuw in de financiële problemen terecht komt. De GKB biedt onder meer aan om het budgetbeheer geleidelijk af te bouwen, levert nazorg en of biedt budgetcoaching aan.

Als een klant meer ondersteuning nodig heeft dan de GKB op dat moment kan bieden, worden de ketenpartners ingeschakeld of kan de klant (met hulp van de GKB) een bewindvoerder inschakelen als dat beter passender is bij wat een klant nodig heeft. Klanten hebben bij de GKB één vast contactpersoon.

Bijlage 3 Verantwoording enquête maatschappelijke organisaties

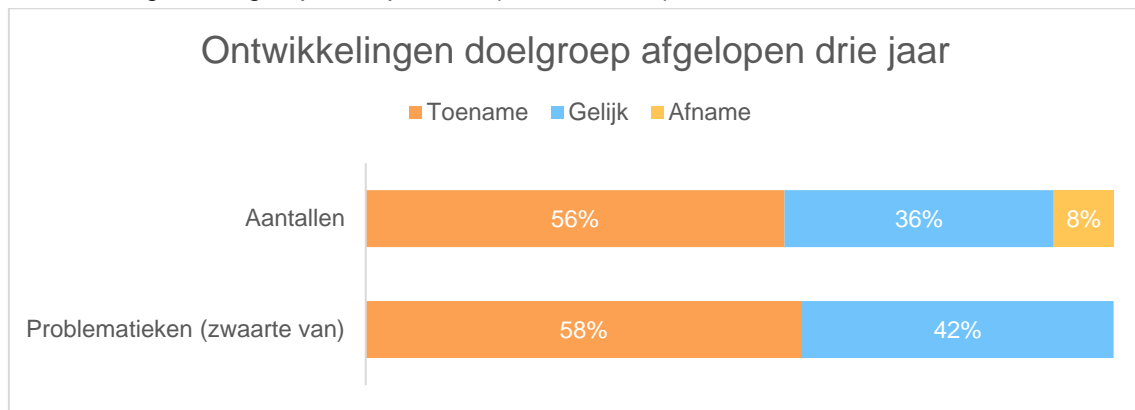
In deze bijlage zetten we alle uitkomsten van de enquête grafisch op een rij. Ketenpartners van de gemeente Midden-Groningen zijn organisaties die met de gemeente samenwerken op het gebied van armoede en/of schuldhulpverlening. In totaal hebben xx ketenpartners de vragenlijst ingevuld.

Verantwoording

Voor de enquête zijn 36 organisaties aangeschreven. Hiervan hebben 25 organisaties de enquête ingevuld. In deze bijlage geven we een grafische weergave van de resultaten uit de enquête onder de ketenpartners.

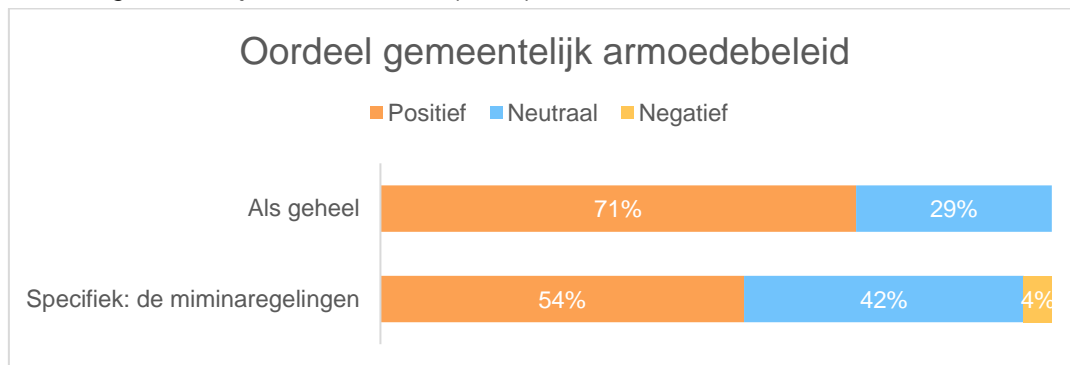
Sociaaleconomische schets

Ontwikkelingen doelgroep ketenpartners (N=24 & N=25)

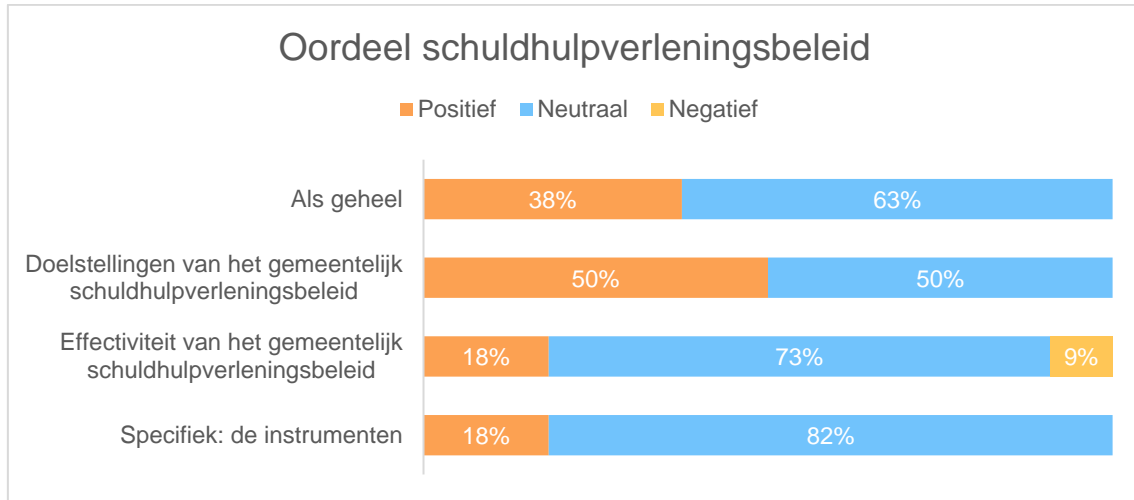

Meningen over het beleid

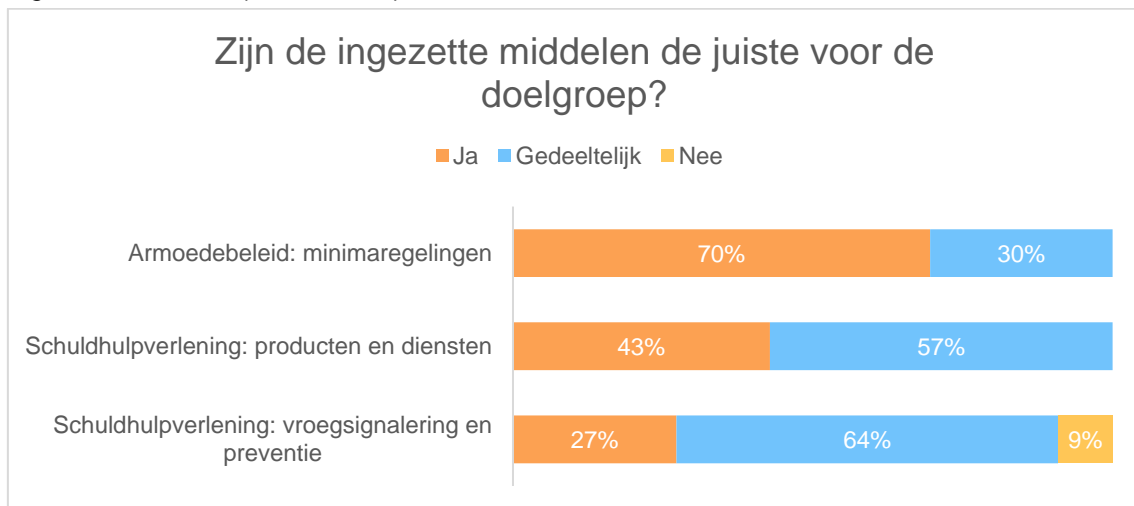
Oordeel gemeentelijk armoedebeleid (N=24)

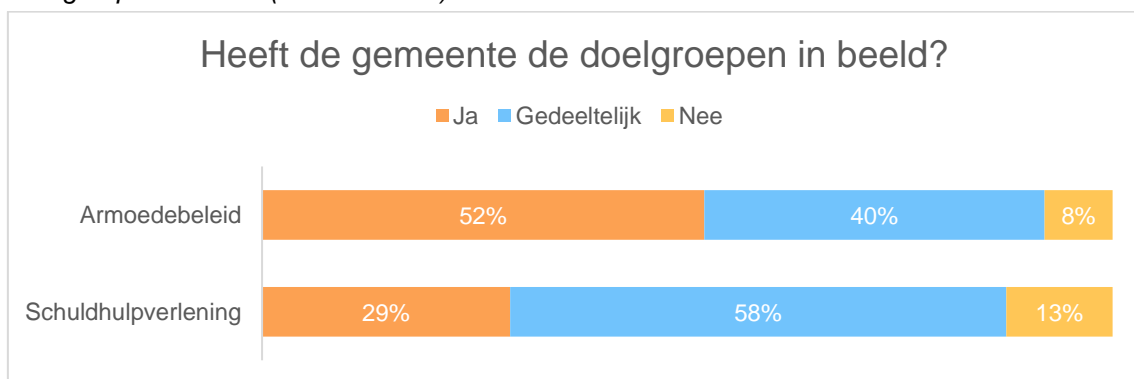
Oordeel gemeentelijk schuldhulpverleningsbeleid (N=22~N=24)

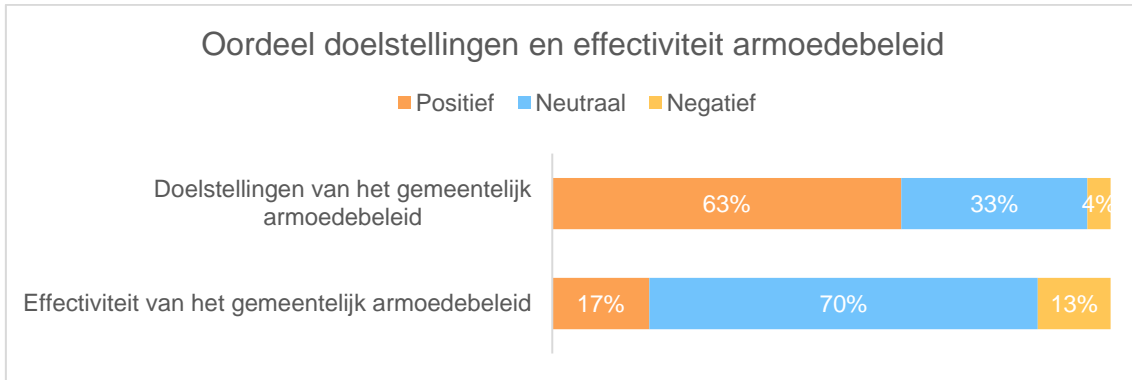
Ingezette middelen (N=21~N=23)

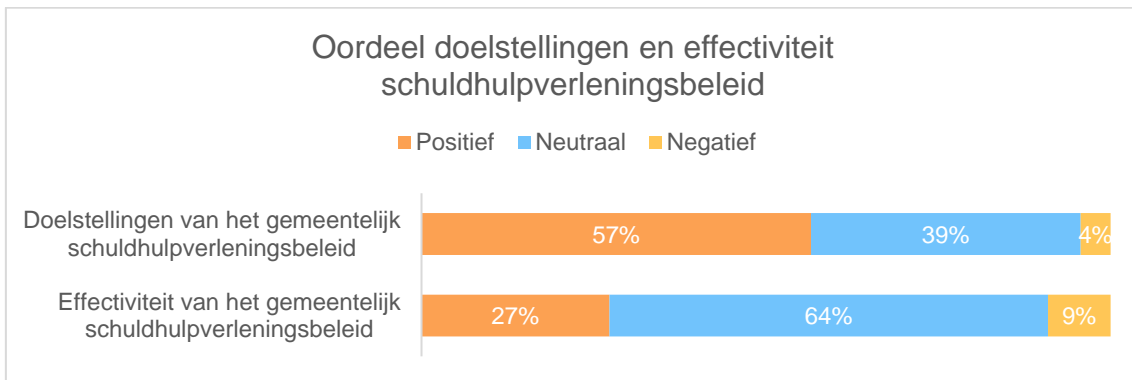
Doelgroepen in beeld (N=25 & N=24)

Oordeel doelstelling en effectiviteit armoedebeleid (N=24 & N=23)

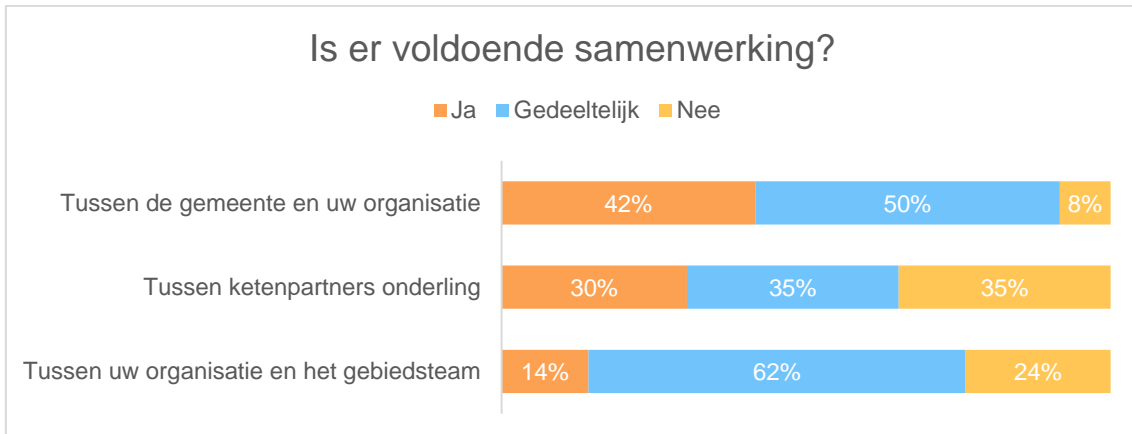

Oordeel doelstelling en effectiviteit armoedebeleid (N=24 & N=23)

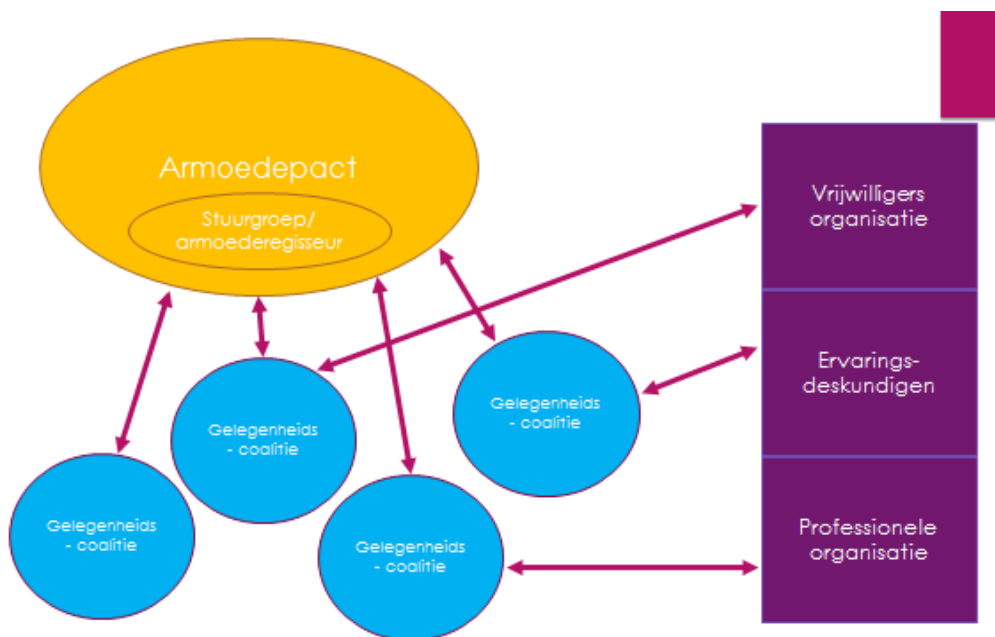
Samenwerking

Samenwerking (N=21~N=24)

Bijlage 4: overzicht belangrijkste partners in armoedebeleid Midden-Groningen

Op het gebied van het voorkomen en bestrijden van armoede zijn diverse organisaties binnen de gemeente Midden-Groningen actief. Deze organisaties zijn ook aangesloten bij het armoedepact. De volgende tabel zet een aantal organisaties die actief zijn in de gemeente Midden-Groningen op een rij.

- Biblionet Groningen
- POSO: Stichting Plaatselijk Overleg Samenwerkende Ouderenorganisatie
- De Zonnebloem Midden-Groningen (Landelijke vrijwilligersorganisatie)
- Stichting Present (Vrijwilligersorganisatie)
- Heemtuin – WerkPro (Werk voor iedereen)
- Stichting de Toverboom (Stichting voor kinderen, jongeren en jongvolwassenen)
- Cosis (Zijn wie je bent)
- MAC Midden-Groningen (Maatschappelijk Activiteiten Centrum)
- WISP Woldwijck (Wijk Informatie en Service Punt)
- TSN Thuiszorg - TSN Voor Anker (Woonzorgcentrum)
- DAR Noordbroek & S.V.N. (Dorpsinformatiepunt)
- Dorpsraad Muntendam (Dorpsraad)
- Klushulp? Klusploeg! (Voor kleine klussen in en om het huis)
- Midden-Groningse Uitdaging (Huisraadbank)
- Huurdersraad Hoogezand-Sappemeer (Huurdersraad)
- TSN Thuiszorg - TSN Voor Anker Woonzorgcentrum
- Groninger Huis (Woonstichting)
- Lefier (Woonstichting)
- Kindercentrum Poko Loko (Kinderopvang (0-13 jaar), buitenschoolse opvang en peuteropvang)
- Kinderopvang Kaka (Kinderopvang)
- Kids-First COP groep (Kinderopvang)
- Stichting de Toverboom (Stichting voor kinderen, jongeren en jongvolwassenen)
- Kwartier Zorg & Welzijn (De Welzijnsorganisatie van Midden-Groningen)
- Dr. Aletta Jacobs College (Openbare Middelbare School)

- Stichting Ultiem Openbaar basisonderwijs HS (Schoolbestuur Openbare basisscholen in Hoogezand-Sappemeer)
- Stichting OPOS (Schoolbestuur met 7 openbare basisscholen)
- VCO Midden- en Oost-Groningen (Vereniging Christelijk basisonderwijs)
- Humanitas Midden-Groningen (Sterker dan je denkt)
- Speelgoedbank Amalia (Wanneer kinderen spelen wint de wereld)
- Stichting Leergeld Midden-Groningen (Alle kinderen mogen meedoen)
- Voedselbank Midden-Groningen (Voedselbank)
- Kledingbank Maxima (Kledingbank Maxima voor de minima.)
- Leger des Heils (Doen wat we geloven)
- Jeugdfonds Sport & Cultuur Groningen
- Jeugdcultuurfonds Midden-Groningen
- Stichting Leergeld Midden-Groningen (Alle kinderen mogen meedoen)
- Sociaal Team (De sociale teams bestaan uit medewerkers van verschillende hulpverlenende organisaties)
- Politie Ommelanden Midden (Voor een veiliger Nederland)
- De Mikkelhorst (Een plek waar iedereen van waarde is.)
- Janneke Schilthuis (Op persoonlijke titel aangesloten bij het armoedepact.)
- Caritas (Caritas is een samenwerking van christelijke organisaties binnen de gemeente Midden-Groningen)
- Protestantse Gemeente te Hoogezand-Sappemeer (Geloof, hoop, liefde)
- Nieuw-Apostolische Kerk (Onderdeel van de internationale Nieuw-Apostolische Kerk)

Bijlage 5 Inhoud Meedoenfonds

Activiteiten	Vergoeding
Zwembad en onderwijs	100% van de kosten
Sport, sportschool, ballet	100% van de kosten
Scouting	100% van de kosten
Voor de kosten van AMV, korte cursussen en workshops	100% van de kosten
cursussen van de afdeling kunsteducatie (muziek, zang, dans, theater en beeldende kunst) van het Kielzog te Hoogezand	
Instrumentaal of vocaal onderwijs	maximaal 200 euro per persoon per kalenderjaar.
Bibliotheek	100% van de kosten vanaf 18 jaar
Kunstuitleen	100% van de kosten
Recreatieve-, hobby-, sociale- en buurtverenigingen	100% van de kosten
Cursussen	100% van de kosten
Theater, bioscoop, museum, concert, culturele festivals	100% van de kosten
Attractiepark, dierentuin, pretpark, speeltuinvereniging	100% van de kosten
Speel-o-theek	100% van de kosten.
Schoolreis of schoolexcursie	100% van de kosten.
Tussen schoolse schoolopvang	100% van de kosten.
Krant, telefoon, internet	100% van de kosten
Kindpakket	Maximaal 60 euro per kind per kalenderjaar.
Kindpakket Voortgezet Onderwijs	Voor de overgang van basis onderwijs naar voortgezet onderwijs een vergoeding per kind van maximaal 600 euro. Voor de schooljaren opvolgend een bedrag van maximaal 100 euro totdat het kind 18 jaar wordt. Voor de aanschaf van leermiddelen, sportkleding, een fiets,

Bijlage 6 Kosten bijzondere bijstand beschermingsbewind

Kosten bijzonder bijstand voor beschermingsbewind, over de periode 2013 tot en met 2017

I. Voormalige gemeente Hoogezand-Sappemeer

Tabel B6. 1 Kosten bewindvoering HS

Jaar	bedrag bewindvoering	totaal bijz. bijstand	% van bijz. bijstand
2017	723.182	1.422.505	51%
2016	637.213	1.244.652	51%
2015	587.152	1.131.591	52%
2014	460.407	950652	48%
2013	231.196	460.407	50%

Vanaf 2013 stegen de kosten voor bewindvoerders met 215%. De overige kosten van bijzondere bijstand stegen met 193%.

Tabel B6.2 Kosten bewindvoering SL

jaar	bedrag bewindvoering	totaal bijz. bijstand	% van bijz. bijstand
2017	96.734	226.725	43%
2016	73.433	180.014	41%
2015	70.922	177.220	40%
2014	47.577	136.002	35%
2013	26.194	110.242	24%

Tabel B6.3 Kosten bewindvoering MW

jaar	bedrag bewindvoering	totaal bijz. bijstand	% van bijz. bijstand
2017	85.155	254.455	33%

Bijlage 7 Activiteitenoverzicht Kredietbank

Dit activiteitenoverzicht komt uit het Beleidsplan schuldhelpverlening 2018-2022, bijlage 6.

Omschrijving	Kosten	Incidenteel of structureel	Dekking	Planning	Wie
Focuspunt 1 Wij willen op een toegankelijke manier communiceren met onze klanten					
Digitaal klantenportaal inzetten	Aanbesteding	I en S	Reeds beschikbaar	Najaar 2018	ICT en GKB
Folders en brieven aanpassen (combi prev en shv)	€2200	I	Nieuw beleid	Voorjaar 2019	GKB en COM
Focuspunt 2 Integrale dienstverlening, de klant staat centraal					
Screening zelfredzaamheid en ondersteuningsbehoefte (Mesis)	-	S	Reeds beschikbaar begroting GKB	Najaar 2018	GKB, taalhuis, hulpverlening
Diensten en producten wijzer, maken en inzetten	-	I	Uren GKB en cofinanciering	Aanvang zomer 2018	GKB, extern bureau
Deelname aan Benchmark 'Armoede en schulden'		S	Reeds beschikbaar begroting GKB	Mei 2018	GKB en BWRI
Invoering elementen van stress-sensitieve dienstverlening		S	Opleidingsbudget GKB	September 2018	GKB
Beschermingsbewind voorbereiden en nader uitwerken in een voorstel.	Nader te bepalen	I / S	Financiering nader te bepalen, fte beschikbaar	Najaar 2018	GKB
Focuspunt 3 Financiële zelfredzaamheid van onze inwoners vergroten					
Budgettraining Stichting Knip intensiveren en promoten	-	S	Reeds beschikbaar begroting GKB	Februari 2018	GKB, woningcorp. en Stichting Knip
Online budgetplannen van het Startpuntgeldzaken (Nibud), promoten	-	S	Reeds beschikbaar begroting GKB	Februari 2018	GKB
De diensten 'Budgetcoaching' en 'nazorg', verder uitwerken en intensiveren.	-		Fte gedekt, financiering niet van toepassing	Zomer 2018	GKB
Focuspunt 4 Samenwerking intensiveren tussen de kredietbank en de partners					
Samenwerking met Humanitas Thuisadministratie in dien mogelijk intensiveren in het voorkomen van schulden en in de nazorg.	-		Fte gedekt, financiering niet van toepassing	Juni 2018	GKB en Humanitas

Project vroegsignalering met de afdeling inkomen BWRI. Nieuwe aanvragen voor een bijstandsuitkering worden gevraagd een financiële thermometer in te vullen.	-		Fte gedekt, financiering niet van toepassing	Januari 2018	GKB en BWRI
De financiële thermometer gaan we verder uitrollen naar de bestaande uitkeringsgerechtigden.	-		Fte gedekt, financiering niet van toepassing	September 2018	GKB en BWRI
Project achterstanden zorgverzekeraar en uitkeringsgerechtigden	-		Fte gedekt, financiering niet van toepassing	September 2018	GKB en BWRI
Samenwerking met de werkcoaches van BWRI werk intensiveren. We gaan de methodiek van casusbespreking intensiveren.	-		Fte gedekt, financiering niet van toepassing	September 2018	GKB en BWRI
De 'informatie en advies' gesprekken worden door BWRI werkgeversteam intensiver onder de aandacht gebracht bij werkgevers.	-		Fte gedekt, financiering niet van toepassing	Per direct	BWRI en GKB
Voorlichting geven aan de leden van de Sociale teams	-		Fte gedekt, financiering niet van toepassing	Al gaande	GKB en sociale teams
Intensiveren contact Kwartier Zorg en Welzijn door middel van het opstarten van een overlegstructuur.	-		Fte gedekt, financiering niet van toepassing	Al gaande	GKB en Kwartier Zorg en Welzijn
Opzetten klantenpanel GKB	€300	S	Nieuw beleid	Mei 2018	GKB

Focuspunt 5 Aandacht voor kwetsbare groepen in onze gemeente

Project jongeren met schulden	-	I	Begroting beschikbaar GKB	Loopt sinds 2017	GKB
Project ouderen ondersteuning in samenwerking met het gezondheidsprogramma Sappemeer-Noord	-	I	Fonds aangeschreven, externe subsidie	Fonds aangeschreven	GKB en sociaal beleid

Focuspunt 6 Preventie breed uitdragen in de gemeente

Voorlichting en informatie voor externe instanties, inwoners en voor het bezoeken van beurzen	€2500	S	Nieuw beleid	Structureel	GKB
Breed programma financiële educatie voor alle basisscholen	€15000	S	Nieuw beleid	Maart 2019	GKB
Breed programma Financiële educatie voortgezet onderwijs	€13500	S	Nieuw beleid	Maart 2019	
Verschillende samenwerkingsverbanden	€6500	S	Nieuw beleid	Gedeeltelijk gestart.	GKB

<p>initiëren om zo vroeg mogelijk inwoners met problematische schulden op te sporen. Opzetten van projecten inzake vroegsignalering met bijvoorbeeld SVB, UWV, Zorgverzekeraar, energiemaatschappij, woningcorporaties en de sociale dienst</p>				<p>SVB, woningcorporaties. en BWRI draaien al. UWV, zorgverzekeraars en energiemaatschappijen volgen najaar 2018</p>	
<p>Totaal benodigd budget voor doorvoeren plannen</p>	<p>€40000</p>		<p>Investering vanuit beleidsplan</p>		

Bijlage 8 Instrumenten in het armoedebeleid

De instrumenten mix die wordt ingezet voor het armoedebeleid is gezien integrale visie heel breed. In het onderstaande staat een overzicht van de regelingen die vanuit het armoedebeleid worden aangeboden.

Thema en programma	Toelichting
Gelijke onderwijskansen voor kinderen	
Voorschoolse educatie	De gemeente biedt voorschoolse educatie aan om alle kinderen een gelijke kans te bieden. Peuters volgen een lesprogramma waarbij taal, rekenen, motoriek en sociaal- emotionele ontwikkeling spelenderwijs worden gestimuleerd. Ze krijgen een aanbod als hun vader of moeder voldoet aan één van de volgende kenmerken: laaggeletterd; een lage opleiding; financiële problemen of schulden; nieuw in Nederland (nieuwkomer) en anderstalig. Ook krijgen peuters een aanbod als zij een taal- en/of ontwikkelingsachterstand hebben.
Bevorderen van ouderbetrokkenheid bij het onderwijs	'VVE Thuis' is gestart op 4 kinder- opvanglocaties. Ouders van wie de peuters voorschoolse educatie volgen, worden actief betrokken bij het lesprogramma en leren hoe ze hun peuter kunnen ondersteunen in zijn of haar ontwikkeling. Het programma 'VVE Thuis' wordt binnenkort uitgerold over meerdere locaties.
Taalstimulering	De gemeente subsidieert verschillende taalstimuleringsactiviteiten, zoals 'Boekstart' (waarbij ouders door de bibliotheek aangemoedigd worden om zo vroeg mogelijk te starten met voorlezen), 'Boekenpret' (waarbij de bibliotheek samenwerkt met alle basisscholen en kinderopvangaanbieders om het thuislezen te stimuleren). Humanitas zet vrijwilligers in om thuis voor te lezen aan kinderen vanaf 2 jaar als de ouders dit zelf niet kunnen.
School's Cool	Kwartier Zorg en Welzijn voert 'School's Cool' uit. Kwetsbare brugklassers worden gekoppeld aan een vrijwillige thuismentor die hen ondersteunt bij het leren, plannen en het ontwikkelen van sociale vaardigheden.
Aanpak voortijdig schoolverlaten	De gemeente wil dat jongeren op latere leeftijd een serieuze kans maken op duurzaam geschoold werk. Hiervoor is minimaal een startkwalificatie nodig. Dit is een diploma HAVO, VWO, MBO niveau 2 of hoger. De gemeente werkt in de arbeidsmarktregio nauw samen met het onderwijsveld om schooluitval te voorkomen. Samen met alle Groninger gemeenten hebben we de basisvoorziening 'School als Wijk'. Hierbij geeft een jeugdhulpmedewerker laagdrempelige ondersteuning voor MBO- studenten in de school zelf. Problemen van studenten worden vroeg gesignaleerd zodat zij niet escaleren. In het 'Thuiszitterspact' zitten vertegenwoordigers van het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs, de sociale teams en passend onderwijs. Zij proberen jongeren die uitgevallen zijn door complexe problemen weer terug naar school te begeleiden met de juiste ondersteuning. In het schooljaar 2019/2020 is gestart met 'Rubicon'. Jongeren in de leeftijd van 18 tot 23 jaar die de potentie hebben om een MBO 2 diploma te halen, maar voor wie dat niet lukt in het reguliere schoolsysteem, krijgen de mogelijkheid om binnen het werkbedrijf van het BWRI een MBO 2 diploma te halen. We werken hierbij samen met Noorderpoort. De jongeren worden zodanig versterkt dat zij na de opleiding kunnen doorstromen naar een reguliere MBO 3 opleiding. Als vervolgonderwijs niet mogelijk is, dan worden de jongeren begeleid naar een betaalde baan.
Begeleiding kwetsbare jongeren	Begeleiden van kwetsbare jongeren, veelal afkomstig uit het praktijkonderwijs of het Voortgezet Speciaal Onderwijs, naar een passende plek: vervolgonderwijs, arbeids- markt of dagbesteding. Al tijdens de schooltijd wordt samen met de jongere en de school de toekomstmogelijkheden besproken, zodat er een soepele overgang is van school naar de passende plek.

Gezond opgroeien	
Goede Start	'Goede Start' is een programma dat zich richt op een goede start voor de volgende generatie inwoners van de Veenkoloniën. 'Goede Start' biedt zo vroeg mogelijk ondersteuning aan kwetsbare ouders. Binnen het programma wordt samengewerkt tussen verloskundigenpraktijken, GGD, gemeenten, sociale teams, ziekenhuizen en welzijnsorganisaties. Er wordt binnen de aanpak maatwerk geleverd. Samen met het gezin wordt gekeken naar de gewenste ondersteuning. De hulp is afgestemd op de mate van zelfredzaamheid van het gezin. Ander kenmerk van 'Goede Start' is dat activiteiten samen worden uitgevoerd. Dit versterkt het sociale netwerk en de onderlinge sociale verbondenheid. Zwangeren doorlopen als groep de zwangerschap en jonge ouders ervaren als groep de eerste levensjaren van hun kind.
Nu Niet Zwanger	Vanuit 'Goede Start' worden vrouwen ondersteund met het programma 'Nu niet zwanger'. Hiermee worden ongewenste zwangerschappen voorkomen bij vrouwen die nog niet klaar zijn voor het ouderschap. Het gaat om mensen met meervoudige problematiek; psychische problemen of een verstandelijke beperking, in combinatie met verslaving, dakloos zijn, schulden of illegaliteit. We helpen potentiële ouders om een eventuele kinderwens te plannen. De aanpak draait om het bespreekbaar maken van de kinderwens, seksualiteit en anticonceptiegebruik. Dit doen hulpverleners die toch al met de doelgroep in aanraking komen.
Kinderopvang op sociale indicatie	Ouders kunnen gebruik maken van kinderopvang op sociale indicatie als er medische en/of sociale gezinsomstandigheden spelen die maken dat het beter is voor een gezonde ontwikkeling van het kind om naar de kinderopvang te gaan. Het gaat dan om ouders die geen recht hebben op de kinderopvangtoeslag omdat zij niet kunnen werken.
Transformatie Jeugdhulp	In Midden-Groningen heeft 1 op de 6 kinderen specialistische jeugdhulp. Dat aantal wil de gemeente terugbrengen door een verschuiving van zware, psychische hulp naar lichtere, meer praktische ondersteuning. In lijn met de strategische visie wordt ingezet op het versterken van de veerkracht van het gezin en het sociale netwerk.
Jongerenwerk	Het jongerenwerk ondersteunt kwetsbare jongeren bij het vinden van een zinvolle vrijetijdsbesteding en zet daarbij in op talentontwikkeling.
Vergroten van basisvaardigheden	
Taalhuis	In Midden-Groningen is er het 'Taalhuis', een samenwerkingsverband tussen de gemeente, Noorderpoort, Biblionet, Kwartier Zorg en Welzijn en Humanitas. Het Taalhuis organiseert cursussen om te leren lezen, schrijven, rekenen en omgaan met de computer.
Volwasseneneducatie	Mensen met een bijstandsuitkering kunnen volwasseneneducatie volgen bij Noorderpoort om zo hun basisvaardigheden te vergroten. Dit vergroot hun kansen op de arbeidsmarkt.
Maatschappelijke begeleiding nieuwkomers	Humanitas ondersteunt nieuwkomers die in onze gemeente komen wonen. De hulp bestaat uit praktische begeleiding om wegwijs te worden in de Nederlandse samenleving.
Taaltraining kwetsbare groep nieuwkomers	De gemeente biedt een intensieve training voor een kwetsbare groep nieuwkomers die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen en mede daardoor in een moeilijke positie dreigen te belanden. Deelnemers krijgen praktische taallessen en leren zaken als gezond leven, kinderen helpen op school, een sociaal netwerk opbouwen en inzicht krijgen in de financiële administratie. Naast de lessen gaan de cursisten ook aan de slag met participatieactiviteiten.
Bevorderen van gezondheid	

<p>Programma Gezond en Sociaal</p>	<p>Vanuit het programma 'Gezond en Sociaal' zet de gemeente in op het verbeteren van gezondheid, welbevinden en veerkracht van onze inwoners. Onderdelen van het programma:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 'Gezonde School'. Drie basisscholen in Sappemeer mogen zich 'Gezonde School' noemen. Dit houdt in dat zij actief bezig zijn met de thema's Welbevinden, Weerbaarheid & Sociale Veiligheid en Sport, Bewegen en Voeding. Voor het schooljaar 2019-2020 is de aanpak verbreed naar 10 scholen. - 'Welzijn op Recept'. Er zijn veel mensen met een verminderd welbevinden door psychosociale problemen die zich uiten in lichamelijke klachten, somberheid en stress. Met 'Welzijn op Recept' verwijzen huisartsen deze mensen naar een welzijns- coach die met hen in gesprek gaat over wat zij in hun leven willen veranderen en hoe ze daarin zelf stappen kunnen zetten. Aanvullend op de individuele aanpak wordt gewerkt met groeps cursussen 'Grip & Glans'. Vanaf 2020 wordt de aanpak verbreed naar de gehele gemeente. - Met woningcorporatie Lefier is gewerkt aan de pilot 'Voorzieningenwijzer'. Samen met gezinnen wordt hun financiële situatie doorgelicht en in kaart gebracht of ze gebruik maken van de voorzieningen waar ze recht op hebben. Ook wordt gekeken naar besparingsmogelijkheden bij bijvoorbeeld (zorg)verzekeringen en energiecontracten. Met de samenwerkingspartners wordt besproken of de aanpak voortgezet en verbreed kan worden.
<p>Kans voor de Veenkoloniën</p>	<p>Het programma 'Kans voor de Veenkoloniën' wil in acht jaar (2015 – 2023) de gezondheidssituatie van de 475.000 inwoners uit de 11 Veenkoloniale gemeenten verbeteren. Er zijn projecten op het gebied van werk, gezonde leefstijl, beweging en voeding, ervaringsdeskundigheid en armoede, jeugd en de toekomst, betere geboortezorg en laaggeletterdheid. Dit zijn de projecten die in Midden-Groningen spelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 'Gezond Scoren': een gezondheidsproject voor basis- schoolleerlingen waarbij spelers van FC Groningen kinderen stimuleren om (meer) te bewegen en gezond te eten. - 'Voel je Goed' is een cursus voor mensen die moeilijk kunnen lezen en schrijven en die willen werken aan hun gezondheid. Deelnemers verbeteren hun basisvaardigheden en leren bewust keuzes maken over hun gezondheid. - 'Healthcoin' is een project waarbij middelbare scholieren beloond worden voor het voldoende bewegen op een dag. Met een app op hun smartphone kunnen jongeren healthcoins verdienen die ze kunnen besteden in de Healthcoin shop.
<p>Werk en Inkomen Ondersteuning bij het vinden van werk</p>	<p>BWRI ondersteunt inwoners bij het vinden en behouden van betaald werk. Er zijn beschutte werkplekken binnen het Werkbedrijf van BWRI en afsprakenbanen zodat mensen met een arbeidshandicap toch een betaalde baan kunnen krijgen. Als werk (nog) niet tot de mogelijkheden behoort, is participatie het doel. Samen met mensen wordt dan gekeken naar een passende dagbesteding. In het nieuwe re-integratiebeleid stimuleren we werken. Mensen met een bijstandsuitkering krijgen meer ruimte om naast hun uitkering bij te verdienen en het parttime ondernemerschap onder bijstandsgerechtigden wordt gestimuleerd.</p>
<p>Sociale teams</p>	<p>Inwoners met een financiële hulpvraag kunnen terecht bij het sociaal team. Samen met de inwoner wordt gekeken naar passende ondersteuning. De sociale teams werken daarbij samen met onder andere de GKB en Humanitas. Bij de ondersteuning aan inwoners betreft het sociaal team alle leefgebieden, dus ook de financiële situatie. Als er financiële problemen zijn</p>

	<p>dan wordt ingezet op het stabiliseren van de financiële situatie. Ook heeft het sociaal team een belangrijke rol bij het voorkomen van huisuitzettingen.</p>
Meedoen Fonds (minimabeleid)	<p>Toegankelijk voor huishoudens met een inkomen tot 125 procent Wsm. Elk gezinslid krijgt een te besteden vergoeding voor sociale, culturele en sportieve activiteiten ter hoogte van € 200,00. Voor kinderen is een extra tegoed mogelijk van € 60,00. Dit is voor allerlei kosten zoals een broodtrommel, een verjaardagscadeau. In 2020 is het bedrag voor volwassenen verlaagd naar €125,- per jaar.</p> <p>In 2018 waren er drie afzonderlijke minima-regelingen voor de verschillende gemeenten. In 2017 is besloten om de voorzieningen hetzelfde te maken voor alle kinderen tot 18 jaar in de hele gemeente. Daarbij is de voor de inwoner meest gunstige regeling gehanteerd. In 2019 is het Meedoenfonds omgezet naar een webshop. De verwachting was daarbij dat meer mensen gebruik maken van minima-regelingen met een webwinkel. Daarnaast voldoet de gemeente hiermee ook aan de eis van het ministerie om de ondersteuning aan kinderen in natura te geven en niet in geld. Mensen zonder computer kunnen op verschillende informatiepunten in de gemeente een aanvraag indienen.</p>
Individuele Inkomens Toeslag	
Bijzondere bijstand	
Collectieve aanvullende ziektekostenverzekering	<p>De collectieve aanvullende ziektekostenverzekering (CAZ) is voor mensen met hoge zorgkosten en een inkomen tot maximaal 125% Wsm . De CAZ bestaat altijd uit drie delen: de basisverzekering, de aanvullende verzekering en de aanvullende tandartsverzekering.</p>
Kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.	
Maatwerkbudget kinderen	<p>Het maatwerkbudget is voor kinderen tot 18 jaar die niet vallen onder de doelgroep van het minimabeleid, maar van wie de ouders een laag besteedbaar inkomen hebben door bijvoorbeeld schulden. Als de ouders bepaalde kosten voor het kind zelf niet kunnen betalen en een voorziening wel bijdraagt aan een positieve ontwikkeling van het kind, dan passen we maatwerk toe om financiële drempels weg te nemen.</p>
Maatwerkbudget voor sociale teams	<p>Het maatwerkbudget is een smeermiddel voor de sociale teams. Het maatwerkbudget wordt ingezet als snel en daadkrachtig handelen nodig is en er op korte termijn geen andere mogelijkheid is om de nodige ondersteuning te betalen. Er zijn geen kaders voor het maatwerkbudget, behalve dan dat het een bijdrage levert aan het versterken van de participatie, financiële situatie of het veilig opgroeien van kinderen. Met de inzet van het maatwerkbudget kunnen escalaties van problemen of dure zorg voorkomen.</p>
Paperaszó	<p>Vrijwilligers van Humanitas ondersteunen inwoners om de financiële administratie te regelen en op orde te houden. Mensen worden ook geholpen bij het invullen van formulieren en het sturen van brieven naar organisaties.</p>
Omgekeerde toets	<p>De omgekeerde toets is een methodiek waarmee professionals in het sociaal domein maatwerk kunnen leveren zonder willekeur.</p>
Voorkomen en tegengaan van schulden	
Ondersteuning inwoners met problematische schulden	<p>De Gemeentelijke Kredietbank (GKB) ondersteunt inwoners met problematische schulden of bij andere financiële hulpvragen. De GKB biedt budgetbeheer, schuldsanering, het aanvragen van WSNP trajecten, verstrekken van sociale leningen en informatie- en adviesgesprekken.</p>

<p>Inzet Jongeren Perspectief Fonds (JPF)</p>	<p>Voor jongeren met financiële problemen heeft de GKB de reguliere producten, zoals budgetbeheer en eventueel een schuldregeling. De GKB heeft ook het perspectieffonds: een fonds waaruit de GKB kan putten om een problematische schuldensituatie op te lossen. Binnen het JPF wordt integraal naar de leef- en woonsituatie van de jongere gekeken en een plan op maat gemaakt, met doelen waaraan de jongere gaat werken. Hiervoor wordt samengewerkt met de sociale teams, BWRI en de jongerencoaches. Intussen wordt ook geprobeerd om de schuldensituatie op te lossen. Aan schuldeisers wordt een saneringsbedrag geboden of de schuld wordt geherfinancierd.</p>
<p>Financiële educatie</p>	<p>De GKB geeft financiële educatie op alle scholen binnen onze gemeente en in de wijk. De GKB werkt met de financiële educatie cirkel. De cirkel voorziet in educatie voor alle leeftijdsgroepen. Kinderen op de basis- school en in het voortgezet onderwijs krijgen op school voorlichting. Dit gebeurt door het verstrekken van informatie, een toneelstuk of een discussiebijeenkomst. Volwassenen kunnen in de wijk budgettrainingen volgen, georganiseerd door Stichting Knip. De kosten van deze budgettrainingen worden gezamenlijk gedragen door woningcorporaties Lefier en Groningerhuis en de GKB.</p>
<p>Vroegsignalering</p>	<p>De GKB ontvangt informatie van woningcorporaties en energiemaatschappijen over klanten die een betalingsachterstand hebben opgelopen. De klanten worden zelf door de organisaties gewezen op de mogelijkheid van een vrijblijvend adviesgesprek bij de GKB. De GKB neemt zelf ook contact op met deze mensen om te vragen of zij ondersteuning nodig hebben. De GKB heeft in het jaar 2019 de pilot 'Vroeg erop af' gedraaid. De GKB heeft contact opgenomen met 30 personen die een betalingsachterstand hadden bij hun zorgverzekeraar. Zij kregen het aanbod om met iemand van de GKB te praten over een oplossing voor de financiële problemen.</p>
<p>Pilot 'Stressvrij' met de methodiek Mobility-Mentoring</p>	<p>'Mobility Mentoring' is een (schuld)hulpverleningsaanpak, die rekening houdt met de lessen uit de hersenwetenschap en de effecten van stress. De hulpverlening richt zich op meerdere sociale problemen, die in samenhang met elkaar opgepakt worden. Einddoel is het vinden van betaald werk dat voldoende oplevert om van rond te kunnen komen. Sociaal team Menterwolde heeft een pilot gedraaid met Mobility Mentoring, genaamd Stressvrij.</p>
<p>Nationale Schulden Route</p>	<p>De GKB is aangehaakt bij de Nationale Schulden Route (NSR). Dit is een route naar passende financiële hulp. Het doel van de route is dat iedereen in Nederland 'Geldfit' wordt. De route bestaat uit een samenwerking tussen Geldfit.nl, SchuldenlabNL, fiKks, Moedige Dialoog en de Nederlandse vereniging van Banken (NvB). De route begint bij Geldfit.nl, de scan- en wegwijzer waar een bezoeker zijn of haar financiële situatie kan vaststellen. Een bezoeker van de website vult een eenvoudige vragenlijst in. Met de gegeven antwoorden ontstaat snel een beeld van de mate van iemands geldzorgen. Vervolgens wordt hulp aangeboden. Als iemand nauwelijks geldzorgen heeft, dan verwijzen we door naar handige websites als wijzeringeldzaken.nl of nibud.nl. Als iemand heel veel geldzorgen heeft, dan is meer hulp nodig en wordt de inwoner verwezen naar de GKB.</p>

Instrumentenmix schuldhulpverlening

Instrument		Resultaten
Preventie		
	Financiële educatie , Week van het geld	Actief meedoen aan de Week van het geld. Met een goed resultaat; projecten op 21 basisscholen en een project op het DR Aletta Jacobs college voor het gehele derde leerjaar.
	Project Basisschool 1	Eiki en Oeki Project (inmiddels heet dit Geldwolf en Spaarvarken) in samenwerking met de bibliotheek. De basisscholen ontvangen per groep een tiental boeken. De school kiest zelf een werkvorm uit. Om het project extra aandacht te geven bieden wij alle groepen van de onderbouw die ermee aan de slag gaan een theatervoorstelling aan in het Kielzog. Deze voorstelling heet 'Meneer Beer', thema is geld en sparen.
	Project Basisschool 2	Het 'armoedespel' in samenwerking met Stichting Solidair en 10 basisscholen. Het 'armoedespel' is een spel dat gespeeld wordt om begrip en vooral ook bewustwording te kweken over het onderwerp armoede. We hebben ons dit jaar eerst geconcentreerd op 21 basisscholen. Deze scholen hebben we in goed overleg met de sociale teams gekozen. Het is onze duidelijke wens om voor de week van het geld van 2019 alle 36 basisscholen in de gemeente Midden-Groningen te betrekken.
	Discussiëren kun je leren	Programma dat speciaal ontworpen is voor jongeren binnen het voortgezet onderwijs. Met dit project willen we bereiken dat jongeren bewust bezig zijn met hun financiën, overwogen keuzes kunnen maken en geen financiële problemen krijgen. Deze doelstellingen liggen in lijn met het armoede- en minimabeleid en het jongerenteam.
	Budgetplannen van Startpuntgeldzaken	Dit zijn budgetplannen die de inwoners van onze gemeente via internet kunnen maken. Voor vijf verschillende life-events gestuurde budgetplannen: Kom uit de geldzorgen, Beter rondkomen, Sparen, aflossen en beleggen, Rondkomen met kinderen, Studie (klein) kinderen.
	Budgettraining van Stichting Knip	De gemeente financiert deze dienstverlening samen met woningcorporaties Lefier en Groninger Huis. De budgetcursus wordt gebruikt door klanten die bij de kredietbank richting financiële zelfredzaamheid worden geholpen. De woningcorporaties bieden de cursus aan nieuwe klanten en of klanten die bij een huurachterstand aangeven belang te hebben aan meer ondersteuning. Daarnaast staat het iedere inwoner vrij om deel te nemen aan de cursus.
	Project 'Jongeren met schulden'	Dit project is voor jongeren in de leeftijd van 18 tot en met 27 jaar met schulden en is erop gericht om samen met deze jongeren een financieel stabiele situatie te creëren. De GKB heeft hiervoor o.a. de samenwerking gezocht met Kans050, Schuldhulpmaatje van het Leger des Heils, Humanitas en het Jongerenteam.
Drempelverlagend: De inwoners moet ons kennen en weten te vinden.		

	Beurzen	Wij staan op meerdere beurzen zoals de Lifestyle beurs, de Smalle beurs in Menterwolde en de Smalle beurs in centrum Woldwijk.
	Informatie- en adviesgesprekken	De preventiespecialisten voeren de informatie- en adviesgesprekken. Deze gesprekken zijn kosteloos, vrijblijvend en worden in eerste instantie ingepland als huisbezoek.
	Sociale media	Website van de kredietbank, twitteraccount en meerdere externe sites.
	Voorlichtingen	De kredietbank geeft voorlichting aan alle mogelijke organisaties binnen en of buiten het sociaal domein.
	Startbijeenkomsten	In de startbijeenkomsten krijgen nieuwe klanten van de kredietbank extra aandacht na hun intakegesprek.
	Netwerk	Contact aangaan en onderhouden met andere organisaties binnen de sociale kaart van Midden-Groningen, waaronder blijven oriënteren op nieuwe initiatieven zowel landelijk als lokaal, kredietbank gericht op de kaart zetten bij ondernemers in de gemeente, actief bijdragen aan het organiseren van netwerkbijeenkomsten, voorlichting aan sociale teams, Humanitas en diverse adviesraden, ontwikkelen en geven van groepsgerichte workshops en of bijeenkomsten en het actueel houden van het boekje 'Mensen, armoede en schulden, de achtergronden op de voorgrond'.
Vroegsignalering: het in een zo vroeg mogelijk stadium in beeld brengen van mensen met financiële problemen om vroegtijdige hulpverlening mogelijk te maken door gebruik te maken van daadwerkelijke signalen en 'outreaching' hulpverlening.		
		Samenwerkingsmogelijkheden met de BWRI onderhouden en intensiveren. Wij hebben de intentie om een project op te zetten met de het klantenbestand van de BWRI en de zorgverzekeraar.
		Samenwerking zoeken met andere uitkeringsverstrekkers, zoals daar zijn de SVB en het UWV. Beide partijen zijn zich meer en meer bewust van hun verantwoordelijkheid betreffende het signaleren van financiële problematiek en de opvolging daarvan. Met zowel het SVB als ook het UWV zijn eerste contacten gelegd om deze samenwerking vorm te geven.
		Samenwerking met Lefier en het Groninger Huis is al intensief. Zo werken wij samen in het project met Stichting Knip die in onze gemeente de budgettrainingen verzorgd. Wij gaan met beide woningcorporaties ook een pilot draaien met 'er samen op uit'. Dit project is tweeledig, we gaan bij een eerste gesprek met de woonconsulent mee op huisbezoek bij een klant die een achterstand heeft. Daarnaast is er de mogelijkheid van doorverwijzing, de woningcorporatie verwijst dan actief door naar de kredietbank voor een adviesgesprek.

Bijlage 9 Samenwerkingspartners

Samenwerkingspartners

Organisatie	Beschrijving
Menzis Collectieve Aanvullende Ziektekostenverzekering	Voor inwoners met een laag inkomen en hoge zorgkosten heeft de gemeente Midden-Groningen een collectieve zorgverzekering met Menzis afgesloten. Deze verzekering biedt onder andere korting op de premie voor zowel de basis- als aanvullende verzekering en afhankelijk van pakket keuze ook het eigen risico op de basis verzekering. De CAZ maakte geen onderdeel uit van het minimeleid en werd uit de WMO bekostigd. De CAZ is in 2015 voor alle inwoners van Midden-Groningen geharmoniseerd. De inkomensgrens voor de CAZ is momenteel vastgesteld op 110%. Het is niet meer dan logisch dat wij deze optrekken naar 125%.
Kredietbank Midden-Groningen	De gemeente Midden-Groningen beschikt over een eigen kredietbank welke een breed pakket aan schuldhulpdienstverlening verzorgt. De activiteiten zijn zoals preventief, curatief als activerend van aard.
Stichting Urgente Noden (SUN)	SUN verleent financiële hulp aan mensen die in dringende financiële nood verkeren. SUN helpt alleen als er geen of onvoldoende gebruik gemaakt kan worden van wettelijke regelingen of andere voorzieningen.
Kledingbank Maxima	Bij kledingbank Maxima te Veendam en Sappemeer kan men 2x per jaar gratis komen winkelen als er sprake is van een inkomen tot 110%.
Voedselbank Midden-Groningen	De Voedselbank Midden-Groningen helpt mensen, die onder de armoedegrens leven aan voedsel en andere producten voor levensonderhoud. Op deze manier willen zij een bijdrage leveren aan het verminderen van (verborgen) armoede en verspilling van voedsel.
Stichting Leergeld	Leergeld biedt kinderen kansen om te kunnen deelnemen aan binnen- en buitenschoolse activiteiten. Leergeld biedt hen hiermee een springplank, waardoor zij opbloeien, kennis en vaardigheden ontwikkelen en eigenwaarde krijgen.
Jeugdfonds Sport en Cultuur	Het Jeugdfonds Sport & Cultuur (voorheen Jeugdsportfonds en Jeugd cultuurfonds) maakt het mogelijk dat kinderen en jongeren uit gezinnen met weinig geld, toch lid kunnen worden van een sportclub of aan dans, muziek, beeldende kunst, theater of iets anders creatiefs kunnen doen

Bijlage 10 Chronologisch overzicht belangrijkste stukken voor gemeenteraad

Tabel B10.1 Chronologisch overzicht belangrijkste stukken voor gemeenteraad rond armoedebeleid en schuldhulpverlening

Wanneer	Wat	Toelichting
04-02-2016	Voorstel armoedepact	De intentieverklaring voor het armoedepact is op 4 februari getekend. Inhoudelijke afspraken daarbij: <ul style="list-style-type: none"> - Meetbaar resultaat: We creëren een sterk en duurzaam netwerk van organisaties die gezamenlijk armoede willen bestrijden in de HSSM-gemeenten. - Financiën. Het pact is bedoeld om activiteiten op elkaar af te stemmen, niet om nieuwe subsidiemogelijkheden te creëren. De kosten om het pact te faciliteren werden voor 2016 en 2017 geschat op € 5.000,-, gedekt vanuit de beschikbare middelen (overschot uitvoering Wmo).
17-04-2017	Raadsvoorstel Minimabeleid	Inhoud van het raadsvoorstel: <ul style="list-style-type: none"> - Intrekken verordeningen en beleidsregels van de gemeenten Slochteren, Menterwolde en Hoogezand-Sappemeer. - Instellen Meedoenfonds en Collectieve aanvullende zorgverzekering voor minima(CAZ)
23-05-2017	Collegeadvies inzet Klijnsmagelden	Inhoud college-advies was: <ul style="list-style-type: none"> - de Klijnsma-gelden 2017 en verder in te zetten voor de uitvoering van armoedebestrijding onder kinderen: <ul style="list-style-type: none"> - harmonisering drie gemeenten in 2017 ; oplussen tot eenduidig minimabeleid in 2018 van kracht is - inkomensgrens voor Kindpakket op 115% zetten in 2017 - extra investering in indirecte schoolkosten in 2017 in HSSM - inrichten van een website met webwinkel, of ontwikkelen vouchers of pasjes systeem - extra voorzieningen voor kinderen die opgroeien in armoede en maatwerk - inzetten op een armoederegisseur - inzetten op preventie - inzetten op communicatie - De begrotingen te wijzigen overeenkomstig de begrotingswijzigingen en de financiële consequenties voor 2018 e.v. te betrekken bij de begroting 2018 de behorende meerjarenraming.
17-04-2018	Raadsvoorstel minimabeleid ³³	Inhoud voorstel:

³³ Bij dit voorstel hebben de verschillende adviesraden die toen nog actief waren vanuit de oorspronkelijke gemeenten een aantal opmerkingen geplaatst. Een advies betreft het percentage van 125 procent voor het Meedoenfonds. Men verzoekt deze gedurende de gehele periode op deze hoogte te houden en deze niet te verlagen vanuit bezuinigingsoverwegingen.

		<ul style="list-style-type: none"> - Kennisnemen van de beleidsnotitie Meedoen fonds 2019-2023. - Vaststellen van de verordening Meedoen fonds 2019-2023. - Intrekken van de verschillende gemeentelijke verordeningen en beleidsregels van Slochteren, Menterwolde en Hoogezand-Sappemeer - Voor het Meedoen fonds in 2019 € 1.019.000 en voor de jaren erna € 1.069.000 beschikbaar stellen (inclusief de structurele subsidies voor de Voedselbank Midden-Groningen, Stichting Urgente Noden, Maxima Midden-Groningen en Maxima Veendam.) - 5. Voor de CAZ in 2019 € 596.014, 2020 € 633.265 en 2021 en volgende € 670.515 beschikbaar stellen vanuit de WMO gelden.
19-12-2018	Jaarlijkse Verordening Meedoen	
27-06-2019	Strategische visie Sociaal Domein	Strategische visie vastgesteld door de raad.
21-01-2019	Memo Kindpakket	Memo met nadere informatie over het gebruik van de verschillende regelingen: vergoeding indirecte schoolkosten, maatwerkbudget voor kinderen en harmonisering minimabeleid.
20-08-2019	Raadsbrief beleidsregels bijzondere bijstand	Technische aanpassing van de beleidsregels, geen inhoudelijke wijzigingen.
19-12-2019	Jaarlijkse Verordening Meedoen	<p>Raadsbesluiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - verlenging aanstellen Armoederegisseur, kosten €60.000, dekking uit het Meedoenfonds. - Instemming met: <ul style="list-style-type: none"> o verlaging van de financiële vergoeding voor deelname aan sociale-, culturele- of sportieve activiteiten voor volwassenen van € 200 naar € 125 per jaar ten behoeve van de besparing op het Meedoenfonds. o kennis nemen van de verlaging van de subsidie aan Stichting Leergeld ten behoeve van de besparing op het Meedoenfonds. o de 'verzekering scootmobiel' en 'medische keuring invalidenparkeerkaart' als 100% te vergoeden voorzieningen op te nemen in het Meedoenfonds voor mensen met een inkomen tot 125% van het sociaal minimum. <p>Voorafgaand aan het raadsbesluit is op verzoek van de gemeenteraad een memo gestuurd met een aantal alternatieve doorrekeningen voor het aanvullend verlagen van de inkomensgrens naar 115% Wsm én het bedrag voor volwassenen naar € 125 te verlagen. Dit leverde een besparing tussen de €176.000 en €220.000 op. Daarnaast</p>

Daarnaast is het platform werk en inkomen Slochteren van mening dat de visie van het Meedoen beleid niet kan zijn het bestrijden van armoede. Het platform is van mening dat dat met alleen het Meedoen beleid niet waar gemaakt kan worden.

		wilde de raad Nader inzicht in het aantal aanvragers naar leeftijd en soort voorzieningen.
14-09-2020	Raadsbrief armoedepact	Raadsbrief met daarin een evaluatie van het armoedepact en een voorstel voor een andere structuur voor de werking.
	Raadsbrief sociaal domein	Evaluatie pilot Mobility Mentoring
	Raadsbrief rapport	Rapportage onderzoek naar de armoedeval.
	Armoedeval	

Terugkerende onderwerpen:

- jaarlijks worden de resultaten van de klanttevredenheidsonderzoeken van BWRI en de GKB toegezonden naar de raad.
- een aantal keer per jaar wordt de raad geïnformeerd over de stand van zaken sociaal domein via een raadsbrief. In deze raadsbrieven ligt de nadruk veelal op het (financiële) ontwikkelingen rond Jeugd en Wmo.

Bijlage 11 Resultaten enquête onder cliënten BWRI

In dit hoofdstuk geven we een grafische weergave van de antwoorden op de enquête onder klanten van de gemeente. De antwoorden zijn ingedeeld per thema uit het rapport.

Meningen over het beleid

Gemiste regelingen voor volwassenen (N=349)

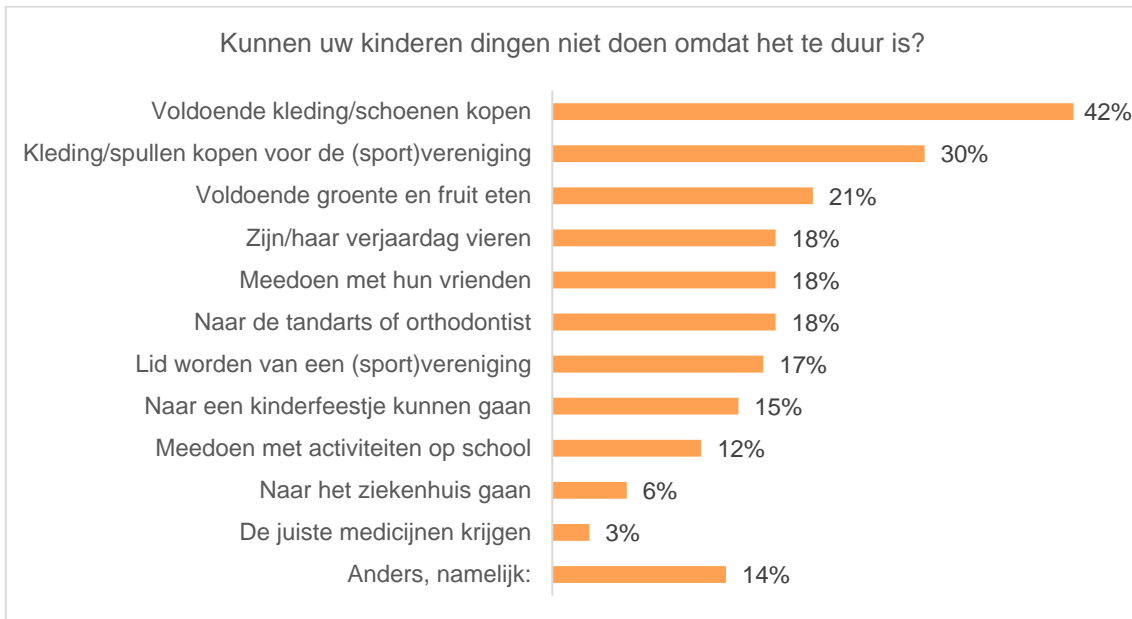
Oordeel aanbod en ondersteuning gemeente (N=292 & N=287)

Omstandigheden (N=66~N=349)

Te duur voor kinderen (N=66)

Gemiste kindregelingen (N=66)

Sociale schets

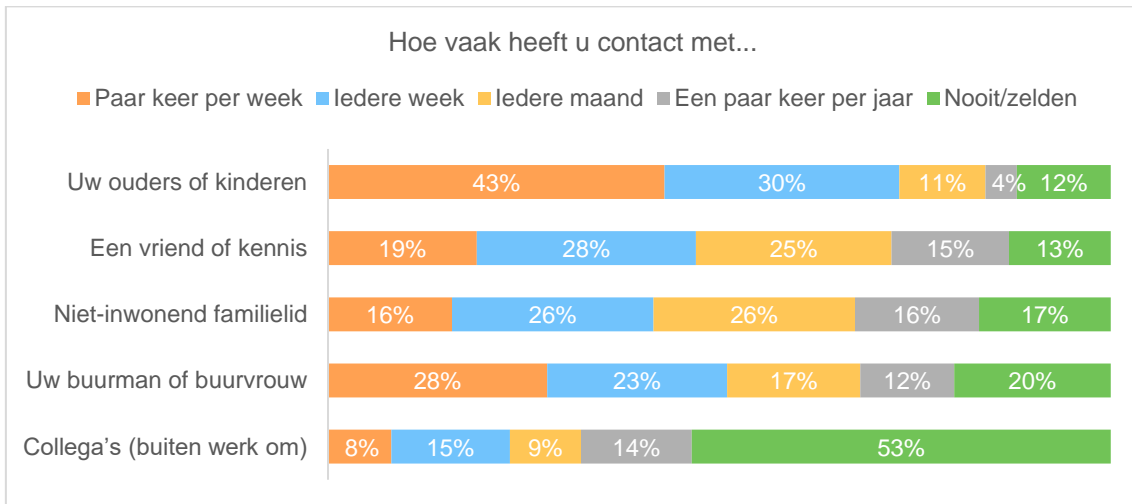
In staat om anderen te helpen (N=198)

In staat om anderen te helpen	%
1	13%
2	10%
3	6%
4	6%
5	13%
6	16%
7	13%
8	11%
9	5%
10	8%

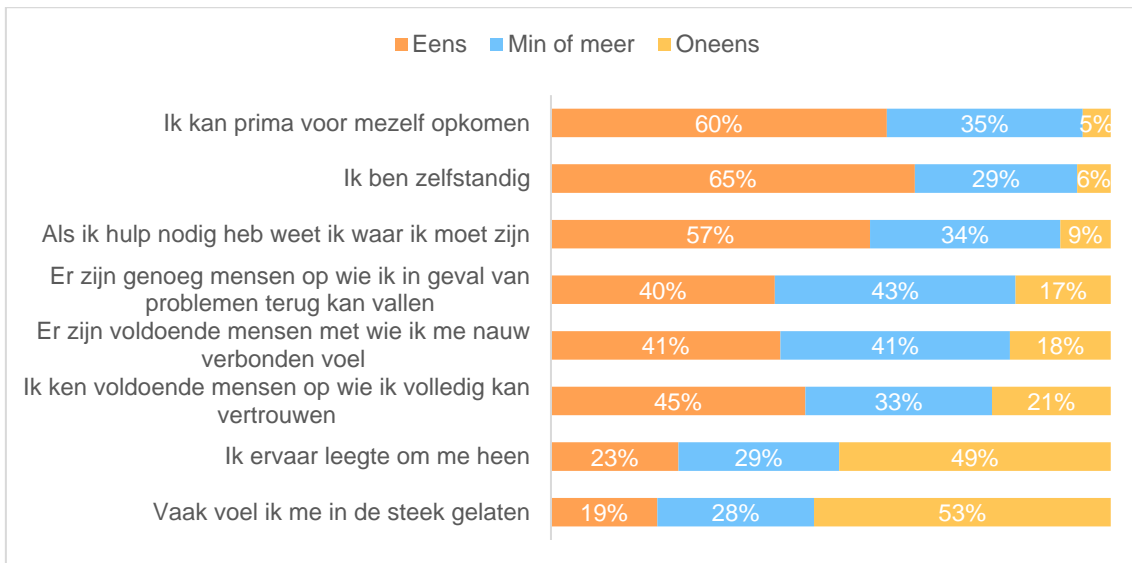
Drempels om anderen te helpen (N=349)

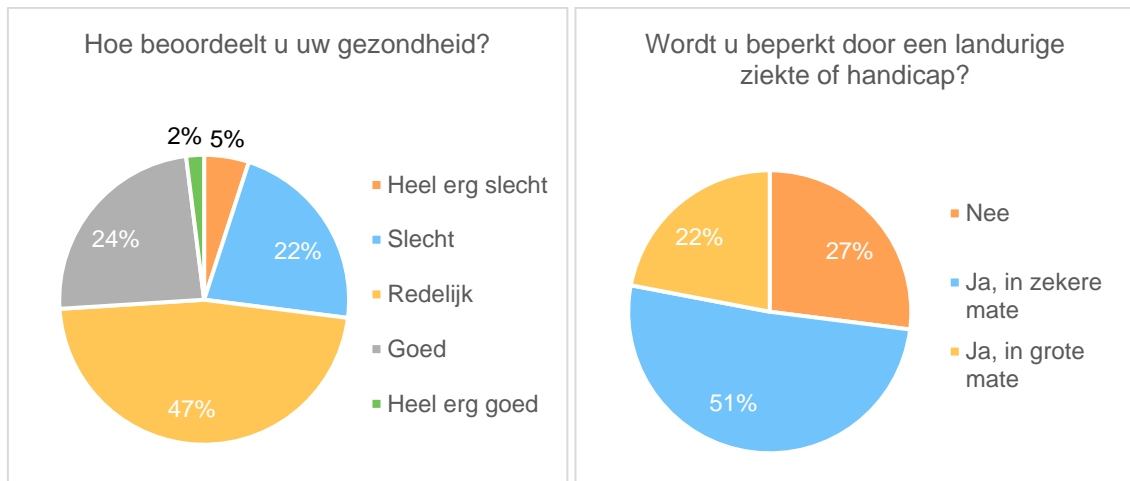
Hoe vaak sociale contacten? (N=314~N=328)

Stellingen sociale situatie (N=324~N=336)

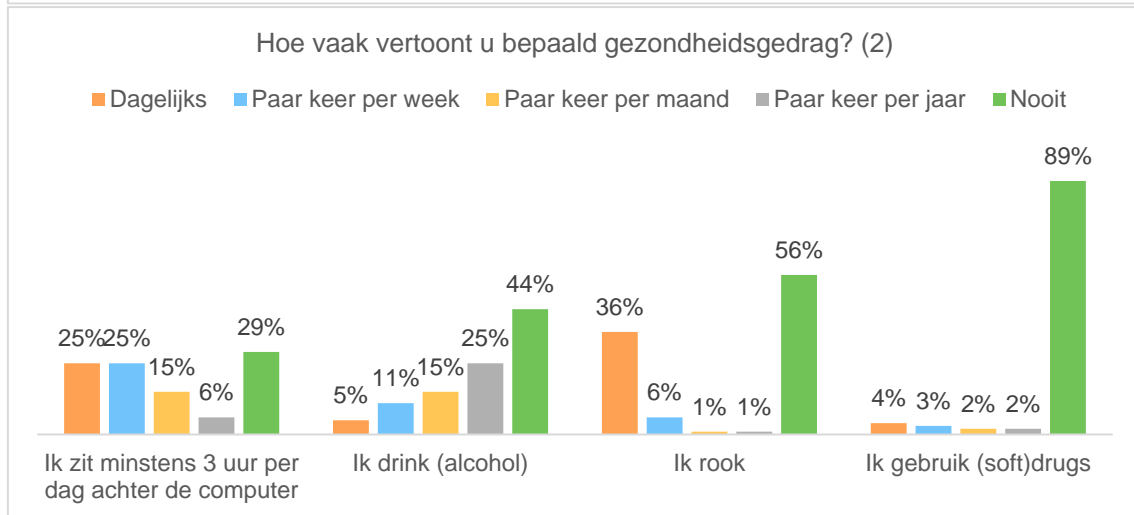
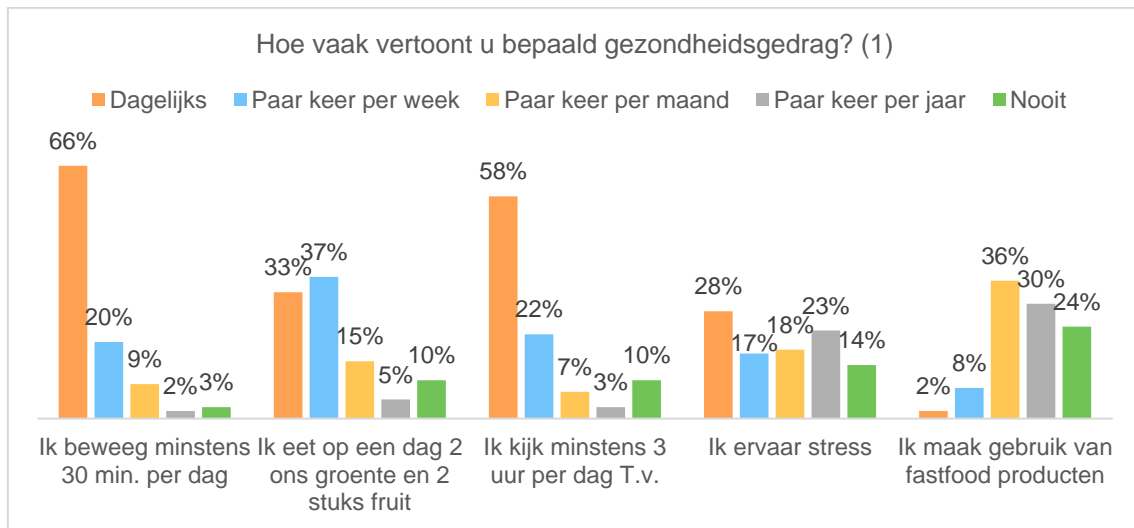
Gezondheid en beperkingen (N=337 & N=338)

Gevoel van geluk (N=334)

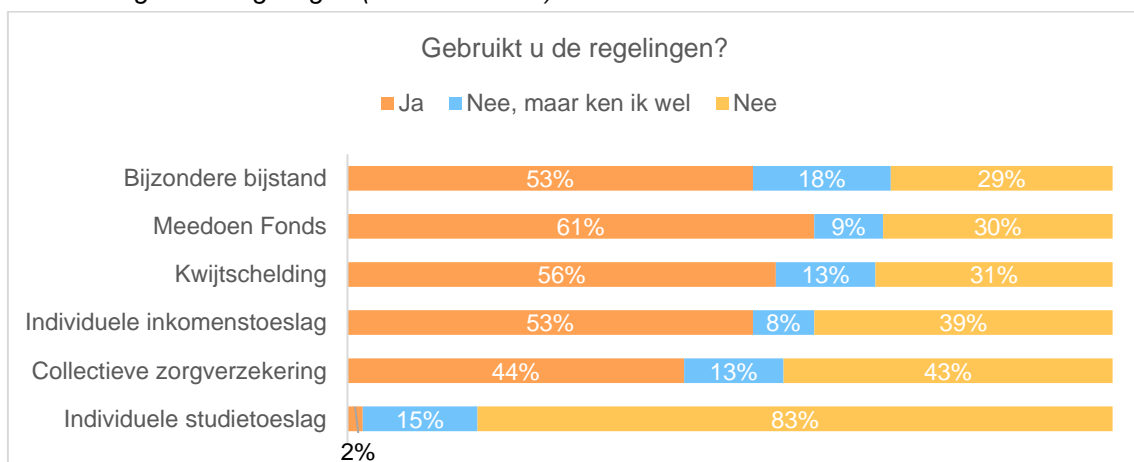
Hoe gelukkig voelt u zich?	%
1	4%
2	3%
3	5%
4	4%
5	16%
6	15%
7	25%
8	19%
9	4%
10	6%

Gezondheidsgedragingen (N=330~N=339)

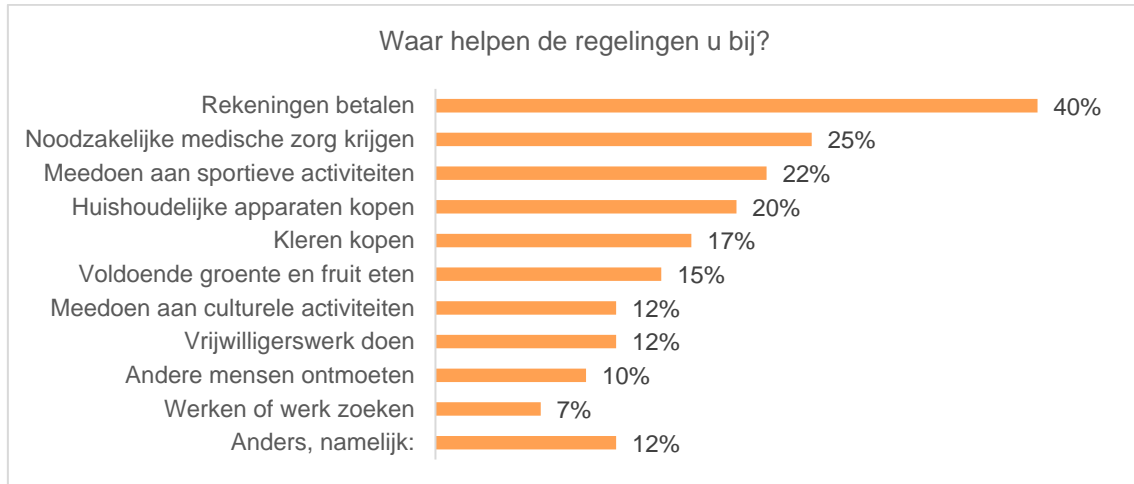

Behaalde resultaten

Kennis en gebruik regelingen (N=242~N=306)

Waar helpen regelingen bij? (N=286)

Reden niet-gebruik (N=255)

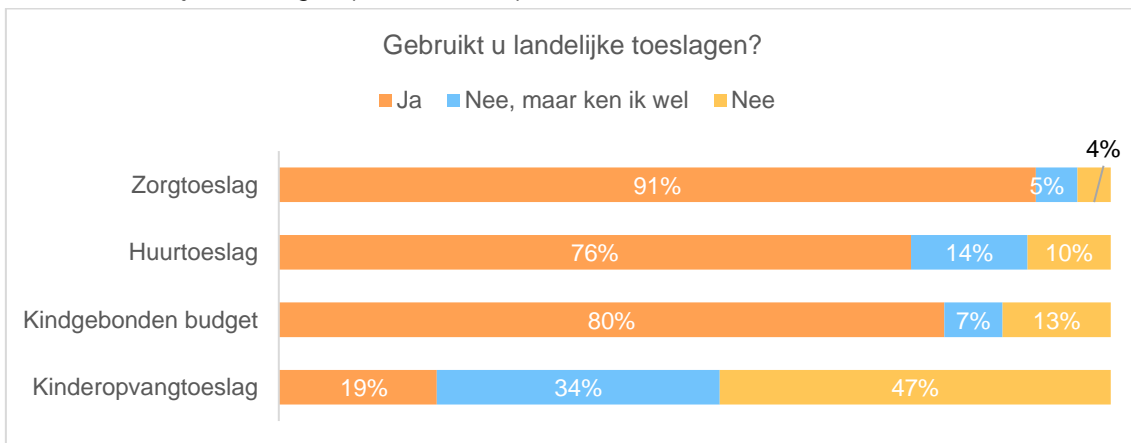
Nut van niet-gebruikte regelingen (N=255)

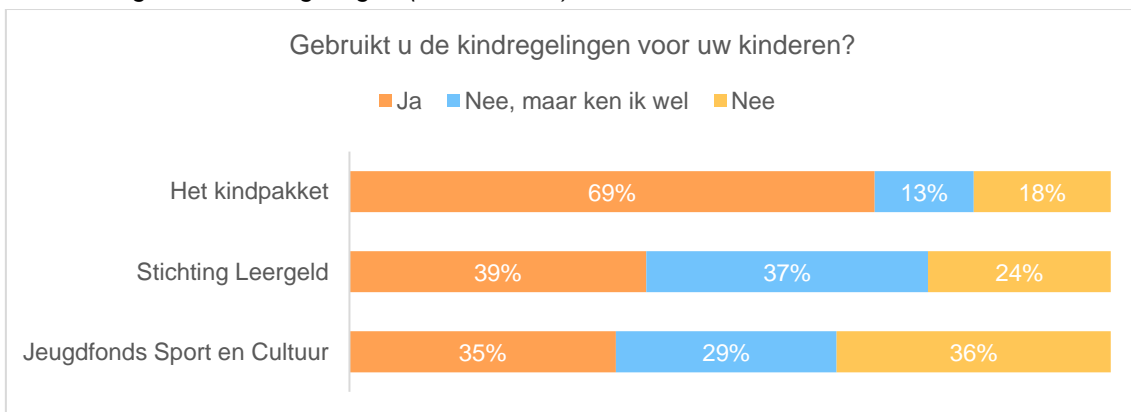
Informatiebron minimabeleid (N=349)

Gebruik landelijke toeslagen (N=62~N=339)

Kennis en gebruik kindregelingen (N=55~N=62)

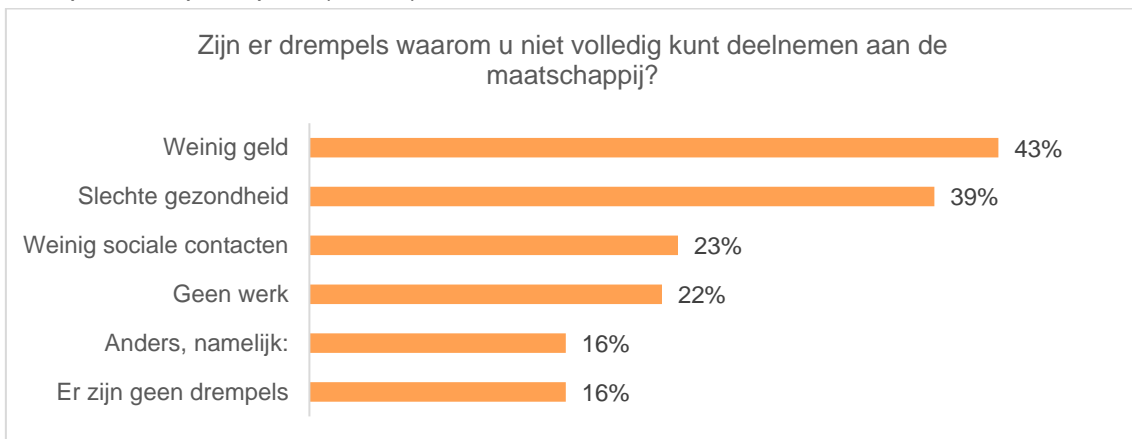
Waar helpen kindregelingen bij? (N=50)

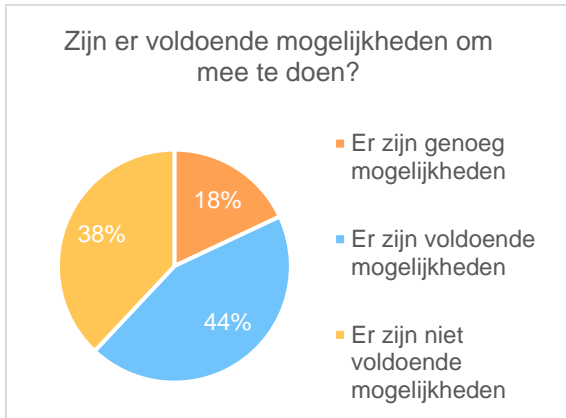
Mate van participatie (N=331)

Mate van participatie	%
1	11%
2	7%
3	5%
4	6%
5	14%
6	16%
7	17%
8	14%
9	4%
10	7%

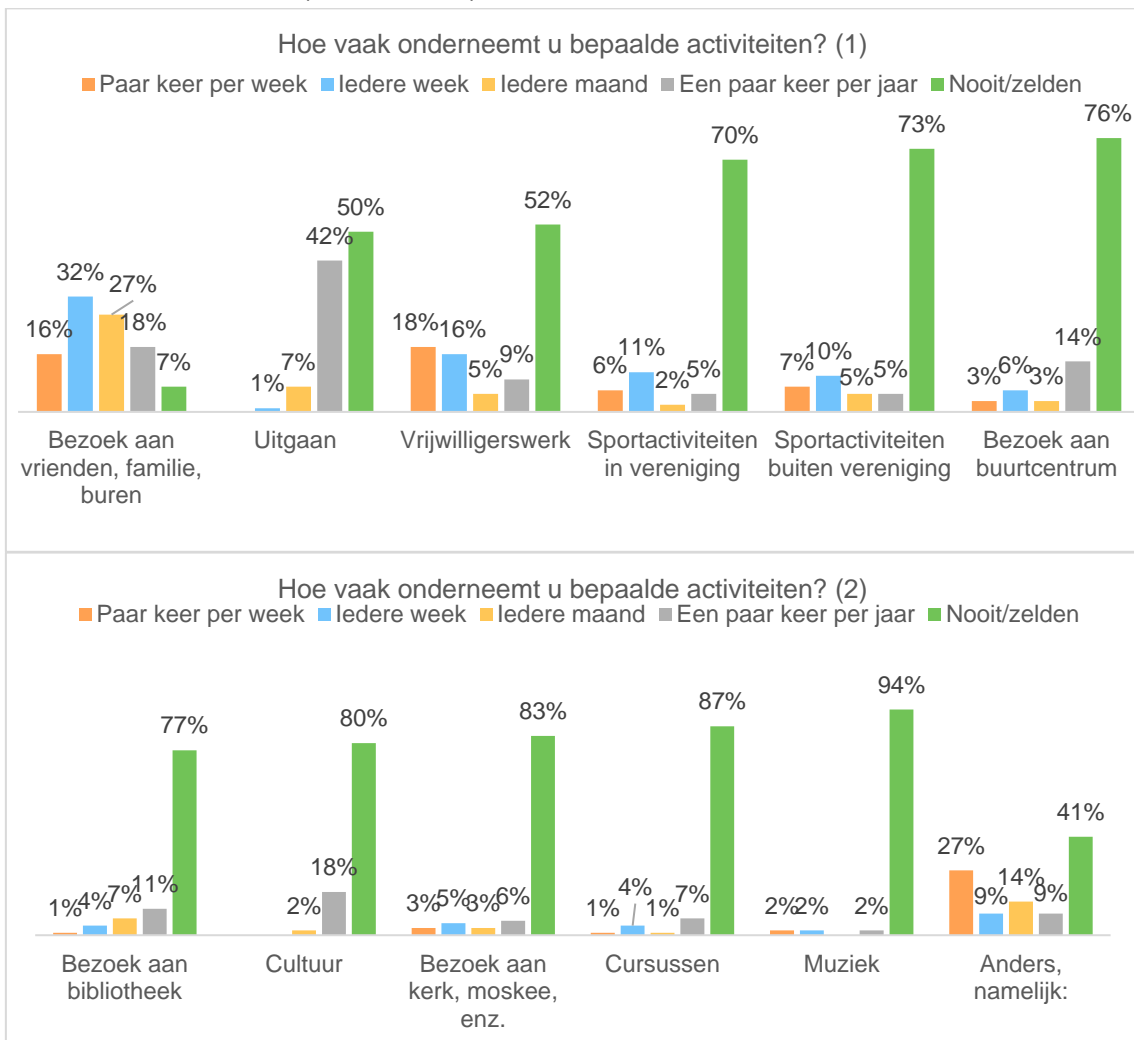
Drempels voor participatie (N=349)

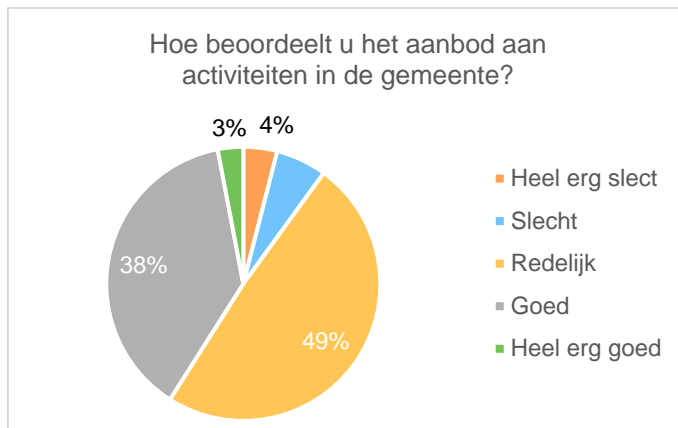
Mogelijkheden om mee te doen (N=315)

Ondernemen activiteiten (N=33~N=324)

Oordeel aanbod activiteiten (N=314)

3.3.3 Samenwerking met andere organisaties

Hulp van andere organisaties (N=349)

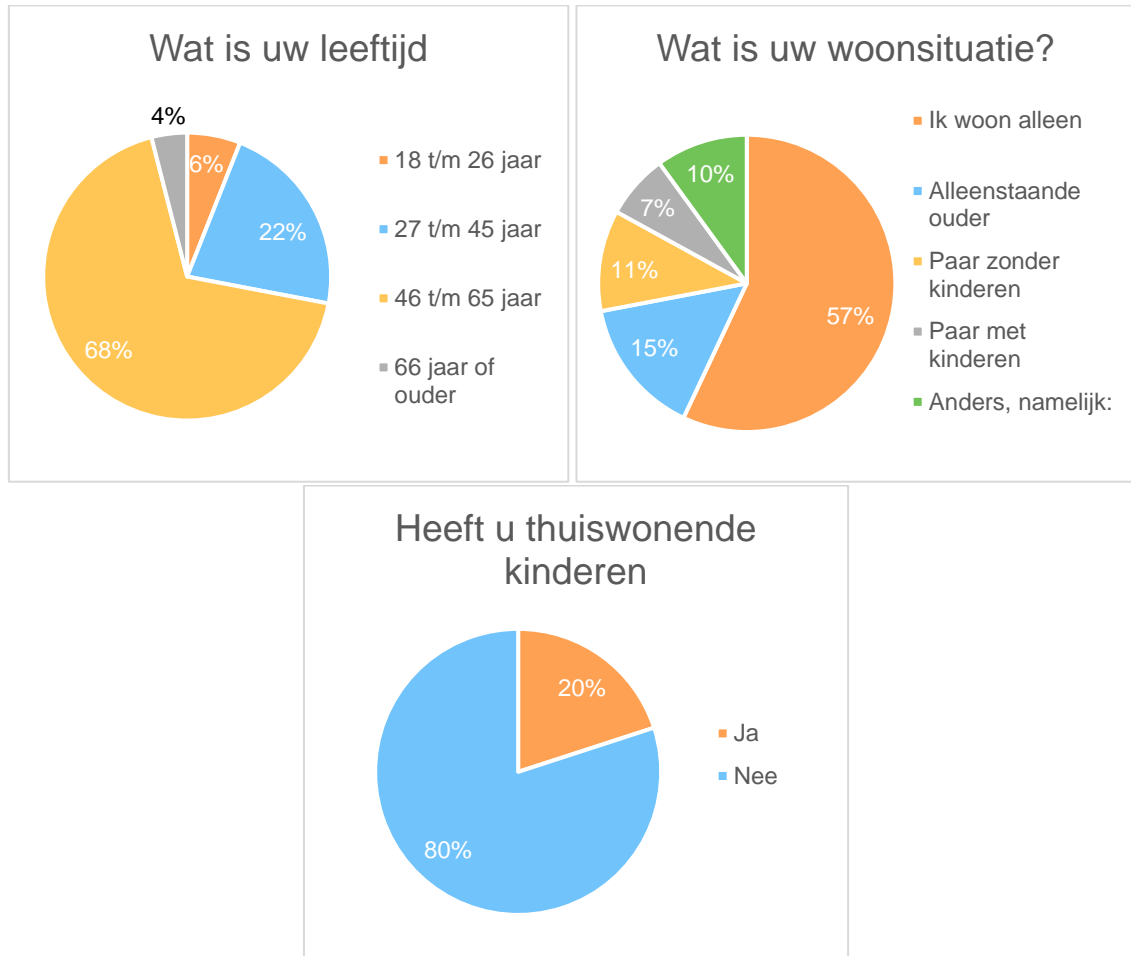

Bijlage 11 Achtergrondkenmerken respondenten

In deze bijlage geven we een overzicht van de achtergrondkenmerken van de cliënten van de gemeente die de enquête ingevuld.

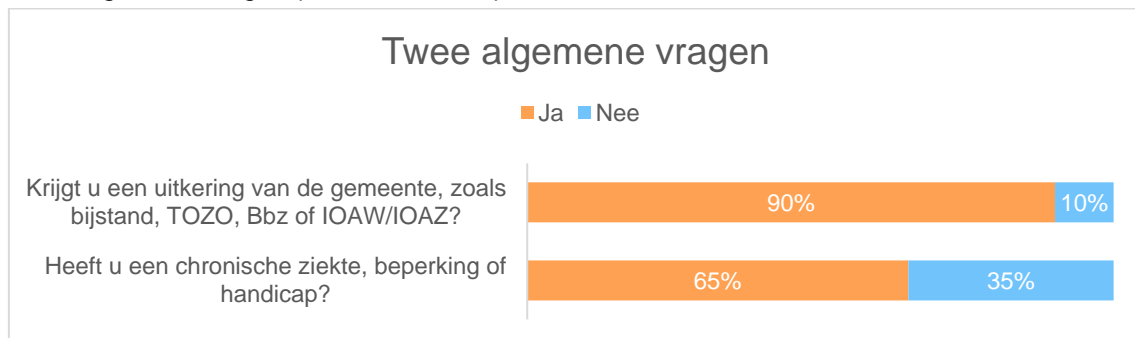
Ruim twee derde van de respondenten is tussen de 46 en 66 jaar, 57 procent woont alleen, en 27 procent heeft thuiswonende kinderen. Eén op de vijf respondenten heeft thuiswonende kinderen jonger dan 18 jaar.

Leeftijd, woonsituatie en kinderen (N=346, N=344 & N=329)

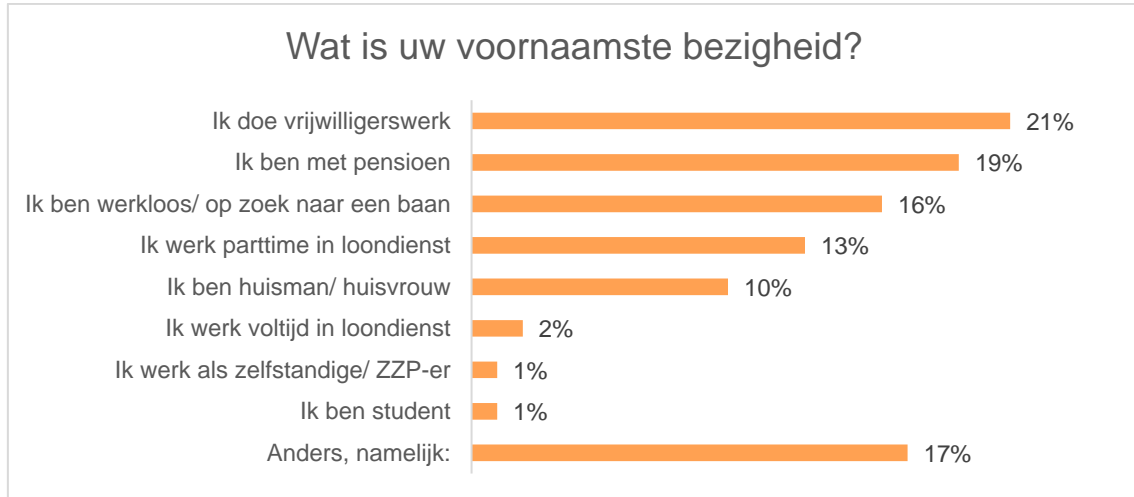
Het overgrote deel (90 procent) van de respondenten heeft een uitkering van de gemeente, twee derde heeft een chronische ziekte, beperking of handicap.

Twee algemene vragen (N=329 & N=322)

Het grootste deel van de respondenten werkt niet; 21 procent doet voornamelijk vrijwilligerswerk en 19 procent is met pensioen. Een kwart van de respondenten ontvangt een bijstandsuitkering, eveneens een kwart ontvangt een AOW-uitkering of een pensioen.

Voor naamste bezigheid (N=336)

Inkomensbron (N=339)

